

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA**

**POSTOJ STUDENTŮ JIHOČESKÉ UNIVERZITY K RODINĚ A
MANŽELSTVÍ**

Diplomová práce

Autor: Kristýna Fantová

Vedoucí práce: PhDr. Martina Hrušková, Ph.D.

23.4.2007

The relation view of students from Southern Bohemia University towards family and marriage

Partnership and marriage are the topics that are still alive and attractive for each age group, who solve their current problems, make their own opinions, take attitudes and they look back in this area of life.

In my diploma thesis I tried to check opinions and attitudes of my schoolmates to topic partnership and marriage.

Information included in my work consists of secondary data analysis and quantitative survey focused on students' opinions of family life and marriage. I chose interview as method and questionnaires as technique for a survey. Respondents were asked to answer 19 questions. The total number of printed questionnaires was 150, final number of filled questionnaires was 123. Questionnaire survey was carried out during November and December in year 2006. The inquired group of students was selected by quota selection and they were representative as to their studies at the Southern Bohemia University and last year of their studies at the university.

As aims of my diploma thesis I set two hypotheses which were validated by the survey.

Survey proved that most students want to live in a marriage though they would often try living together, before marriage. Even though family life and marriage lost some of their positions, they still remain important social background, area where love needs are covered.

Another part of the survey showed us, that young generation of students prefer two-children or three-children family model. Moreover survey also proved both the fact that people tend to get married later and increasing age of women who have their first child.

Results of the diploma thesis bring big enrichment in form of information about family and of reproduction life of current students of South-Bohemia University in České Budějovice. The results can be used for other studies and research in this area not only to compare family and reproductive life of other university students but also to compare trends in this area in our country.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Postoj studentů Jihočeské univerzity k rodině a manželství vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

V Českých Budějovicích

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat PhDr. Martině Hruškové, Ph.D., za její odborné vedení mé diplomové práce a za všechny její připomínky a náměty.

Obsah

Úvod.....	7
1. Současný stav	9
1.1 Milostný vztah jako proces.....	9
1.1.1 Láska	11
1.2 Rodina.....	17
1.2.1 Definice rodiny.....	17
1.2.2 Vývojový cyklus rodiny	18
1.2.3 Finanční podpora rodičovství.....	20
1.2.3.1 Přímá podpora rodin.....	20
1.2.3.2 Nepřímá podpora rodin.....	21
1.3 Manželství.....	22
1.3.1 Formy uzavření manželství.....	23
1.3.2 Teorie sňatkového trhu.....	25
1.3.3 Kvantitativní pohled na sňatkový trh.....	26
1.3.4 Kvalitativní pohled na sňatkový trh.....	27
1.3.4.1 Fungování sňatkového trhu dle Oppenheimerové.....	28
1.3.4.2 Sociologický přístup – E. Burges, H. Locke.....	28
1.3.4.3 Fungování sňatkového trhu dle Freudovy teorie.....	29
1.3.4.4 Fungování sňatkového trhu dle Mursteinovy teorie.....	29
1.3.4.5 Fungování sňatkového trhu dle Winche – teorie komplementarity.....	31
1.3.4.6 Výběr „konečného“ partnera.....	31
1.3.5 Základní manželské proměnné.....	32
1.3.5.1 Manželské dorozumívání.....	32
1.3.5.2 Manželské soužití.....	33
1.3.5.3 Manželská láska – manželské citové spříznění.....	34
1.3.5.4 Manželská sexualita.....	35
1.3.5.5 Domácí náladové klima.....	37
1.3.6 Harmonické manželství.....	40
1.3.7 Manželské a rodinné mýty.....	44
1.3.8 Jak rodiče „opustit“ ale zároveň je nepřestat ctít.....	48
1.4 Nesezdané soužití.....	50
1.4.1 Nesezdané soužití – „příprava“ na manželství?.....	53
1.4.2 Postoje mužů a žen k otázce kohabitací.....	55
1.5 Život bez trvalého partnera.....	58
2. Cíle práce a hypotézy.....	60
3. Metodika.....	61
3.1 Použitá metoda.....	61
3.2 Charakteristika cílové populace.....	61
4. Výsledky.....	63
4.1 Charakteristika sledovaného souboru.....	63

4.2 Výsledky dotazníkového šetření.....	66
Graf 24 : Kolik dětí byste Vy osobně chtěl(a) mít?.....	85
5. Diskuse.....	90
6.Závěr.....	108
7. Seznam použitých zdrojů.....	109
8. Klíčová slova.....	114
9. Přílohy.....	115

Úvod

„Mít stálého partnera a mít děti jsou přední hodnoty lidského života. O ně dospělý člověk opírá pocit vlastní hodnoty, pocit smysluplnosti své existence, na nich závisí jeho psychická pohoda i zdraví. Děti i partner dospělému zrcadlí jeho chování. Umožňují mu vidět se realisticky.“(34)

Lidský život a žití úzce souvisejí s mezilidskými vztahy. Vztahy mezi členy rodiny, vztahy na pracovišti, vztahy mezi známými, partnerské vztahy. Každý člověk je vázán s druhými četnými vztahy. A právě partnerské či manželské vztahy zaujímají dle mého názoru u většiny lidí přední pozice mezi všemi vztahy. Proč tomu tak je? Je to odvěká touha člověka nebýt sám? Je to touha sdílet s někým své starosti i radosti, zažívat s někým důvěrný a blízký vztah? Do jaké míry hraje roli potřeba otevřené budoucnosti, své pokračování v dětech?

Domnívám se, že partnerství a manželství jsou témata stále živá a blízká pro každou věkovou skupinu, která řeší v této oblasti své aktuální problémy, utváří si názory a postoje, bilancuje.

V současné době se často setkáváme s termínem kohabitace čili žití ve společné domácnosti bez toho, že jsou lidé oddáni. Hovoří se o krizi rodiny. O narůstajícím počtu rozvodů, o odkládání sňatku do vyššího věku, o vzrůstajícím věku prvorodiček. Proč se tak děje? Mají nás tato fakta znepokojovat? Jaká je vlastně ta naše nová generace?

S ohledem na výše zmiňovaná témata k přemýšlení jsem se proto rozhodla, že svou diplomovou práci zaměřím právě na problematiku partnerství, manželství a rodičovství. Tato oblast mi je velmi blízká, neboť právě ve svém věku nad těmito tématy často přemýšlím. Na základě své diplomové práce jsem chtěla zjistit názory a postoje svých vrstevníků k problematice partnerství a manželství. Myslí si dnešní mladá generace, že manželství je v dnešní době přežitek? Uvažují o uzavření manželství, či chtějí žít se stálým partnerem bez uzavření sňatku? Jaký věk považují za ideální pro uzavření manželství, kolik dětí by chtěli mít? Jakých hodnot si v partnerském či manželském vztahu cení, které naopak považují pro vztah za

negativní? Jaký žebříček hodnot má dnešní mladá generace? Co preferuje, co ustupuje do pozadí? Na tyto a mnohé další otázky jsem hledala odpovědi ve svém výzkumu.

Faktem je, že sňatek přestává být pro řadu dvojic institucí znamenající počátek společného života. Manželský život se naopak stává nestálým nadstandardem. Opravdu ztrácí manželství atraktivnost, protože diktuje uzavření se do předem určených rolí? Je soužití v nesezdaném svazku naopak oceňováno, protože je chápáno „svobodnější“ formou soužití, jež lépe vyhovuje individuálním požadavkům? Tato práce se snaží hledat na výše zmiňované otázky odpovědi.

1. Současný stav

1.1 *Milostný vztah jako proces*

Než muž a žena založí rodinu, měl by jejich vztah projít zákonitým vývojem, který má tři fáze. Nejnižším stupněm erotických vztahů mezi mužem a ženou je *zalíbení*. Prvním podnětem pro vzbuzení sympatií je nejčastěji zevní vzhled, podstatně méně často povahové rysy. Zalíbení je téměř vždy založeno na vlastnostech tělesných.

Když se k povrchní náklonnosti připojí také citový vztah, vzniká *zamilovanost*. Zamilovaní lidé vidí na svém druhovi jen samé kladné vlastnosti, v přítomnosti vytoužené osoby jim celý svět připadá krásnější. (46)

GRÖGER (46) je přesvědčen, že když se berou zamilovaní, bere se vlastně šest lidí, kteří se navzájem neznají:

1. Mladý muž, jak se on sám vidí.
2. Mladý muž, jak jej vidí ona.
3. Mladý muž, jaký opravdu je.
4. Mladá dívka, jak se sama vidí.
5. Mladá dívka, jak on ji vidí.
6. Mladá dívka, jaká opravdu je.

Zamilovanost je slepá, opravdová láska teprve otevírá oči.

Dle McDOWELLA A LEWISE (35) by nemělo být tím hlavním v době známosti scházet se a hrát smyslné hry, ale mluvit spolu, radovat se a cítit se volně. Krásná je schůzka, při které mohou být oba partneři nenuceně sami sebou. Doba známosti je hezká tehdy, jestliže vytváří atmosféru, v níž se dva lidé mohou spřátelit.

Opravdová *láska* vzniká teprve tehdy, když milující je šťastný proto, že se cítí dobře jeho partner, nikoli jen on sám. Tehdy, když nechce jen přijímat, ale i dávat. (50)

Manželská láska vyrůstá ze společných zážitků, ze společné minulosti, ale i z budoucnosti: dva lidé spolu vzájemně plánují, spolu se těší, spolu nesou nejistotu, co přinese zítřek. (46)

Předpokladem skutečné lásky je upřímnost a úcta, založená na vzájemném poznání. Ten, kdo vnímá i chyby milované osoby, a přesto ji má rád, překročil hranici

mezi zamilovaností a láskou. Láska tedy znamená mnohem víc než pouhou tělesnou přitažlivost. V opravdové lásce mezi mužem a ženou se vzájemně prolínají zalíbení, zamilovanost a přátelství tak těsně, že těžko říci, kde jedno končí a druhé začíná. (50)

WILLI (54) chápe milostný vztah jako proces o třech fázích. První fáze je *zamilovanost*, druhá fáze *zklamání* a třetí fáze *autonomie*. Ve druhé fázi – zklamání, často člověk vnímá jen negativní a bolestné zážitky a pomíjí, že představují podnět k vývoji zralého milostného vztahu. Spousta věcí, které nám v zamilovanosti dávaly křídla, se později ukáže jako iluze a utopie. Máme pocit, že v lásce zůstáváme rozdělení a vzájemně cizí. Svého partnera nikdy úplně nepochopíme a ani on nás nikdy zcela nepochopí. Pozitivní aspekt této zkušenosti spočívá v tom, že po fázi zklamání přichází fáze autonomie. Oba mají pocit, že stojí na vlastních nohou a že nemohou očekávat štěstí a vlastní vývoj jen od partnera. Symbióza, která zůstává v pozadí, a zážitek rozdělení vytvářejí ve vztahu napětí, které způsobuje, že si partneři neustále něco vysvětlují, aby získali stále větší jasno, a zároveň se průběžně dotazují, jak jejich život chápe partner. Musíme přijmout, že naše vnímání a prožívání je odlišné. Partner není takový, jak jsme doufali, a možnost úplného vzájemného pochopení je omezená.

Tento proces zrání vede v pozitivním případě k tomu, že dokážeme partnera brát takového, jaký je, s jeho slabostmi i silnými stránkami, s jeho výjimečností i nedostatečností, s jeho pojetím lásky a způsobem, jak ji vyjadřuje. Své naděje v partnera bychom se neměli nikdy úplně vzdát, ale měli bychom ho umět milovat, i když naše očekávání nenaplní. Jedná se o to, abychom si vůči němu udrželi kritický odstup, ale naše utkvání by měla být naplněna humorem a uvolněnou moudrostí. Jde o to, aby náš vlastní vývoj nebyl příliš závislý na partnerově rozvoji – odpovědnost za vlastní vývoj bychom měli udržet ve vlastních rukou.

Pokud vezmeme v úvahu, že fáze zklamání může být podnětem ke zrání vztahu, znamená to, že partneři se spolu neustále vypořádávají, a přitom je důležitá jak podpora a dobrá vůle, tak konfrontace a vzájemná kritika.

1.1.1 Láska

Kdybychom pátrali, po čem lidé nejvíce touží, nepochybně bychom se často setkali s termínem láska. Nežřídka se láska zaměňuje se zážitkem zamilovanosti. Psychologové upozorňují, že v zamilovanosti svému partnerovi často přisuzujeme rysy, které přísluší ideálnímu obrazu nás samotných.

Každá idealizace nese v sobě zárodek rozčarování. Jakmile poznáme, že náš partner není totožný s vytvořenou představou, jsme nakloněni připsat mu obraz člověka, kterým být nechceme, kterému se bráníme. Ke skutečné lásce se můžeme propracovat jen poznáním a přijetím dobrých i špatných vlastností svého partnera. (50)

Láska je umění. Vyžaduje znalost a úsilí. Lásce je třeba se učit. Musíme vynaložit energii na to, abychom se naučili umění milovat. Mezi všeobecné předpoklady tohoto učení milovat patří kázeň (ovládat se, dělat věci, i když se mi nechce), soustředění (opakem je rozptýlený způsob života), trpělivost (chceme rychlé výsledky). Chce-li se někdo stát mistrem v umění milovat, musí začít tím, že bude cvičit kázeň, soustředění a trpělivost ve všech aspektech svého života. (17)

Láska má dva významy, závisející na tom, zda o ní člověk hovoří ve smyslu vlastnění či ve smyslu bytí. Můžeme mít lásku? Kdybychom mohli, potřebovala by láska být věcí, co můžeme mít, vlastnit, majetnit. Láska je abstrakce. Ve skutečnosti existuje jen akt milování. Láska je produktivní činnost. Zahrnuje v sobě starat se o někoho (nebo něco), poznávat, reagovat, potvrzovat, radovat se: a to ať jde o člověka, strom, obraz, myšlenku. Znamená probouzet k životu, obohacovat ho. Je to proces sebeobnovování a sebeprohlubování.

Prožíváme-li lásku v modu vlastnění, znamená to omezování, věznění a kontrolování objektu tím, kdo „miluje“. Taková láska ubíjí, dusí, usmrcuje, nedává život.

Během námluv si nikdo není tím druhým jist, každý se snaží toho druhého dobyt. Oba jsou živí, přitažliví, zajímaví, krásní – protože oživení vždycky zkrášlí výraz tváře. Ani jeden ještě nemá toho druhého, tudíž každý z nich zaměřuje svou vlastní energii na bytí, tj. obdarovávání a povzbuzování druhého. Aktem manželství se situace často podstatně změní. Manželská smlouva dává každému partnerovi výhradní právo na

tělo, city a péči toho druhého. Už nikdo nemusí být druhou stranou získáván, protože láska se stala něčím, co máš, vlastnictvím. Oba se přestávají snažit být k sobě milí a vytvářet lásku, a proto se stávají nudnými a jejich krása mizí. Láska je dítě svobody.

Tato zjištění nevylučují, že by manželství nemohlo být nejlepším řešením pro dva lidi, kteří se vzájemně milují. Nesnáz není v manželství samém, ale ve vlastnické existenční struktuře obou partnerů a koneckonců v jejich společnosti. (18)

Psycholog ROBERT STERNBERG (36) vytvořil „trojstranný model lásky“, jeden z nejuplnějších pohledů na milostný vztah. V jeho modelu má láska tři strany: vášeň, důvěrnost a závazek.

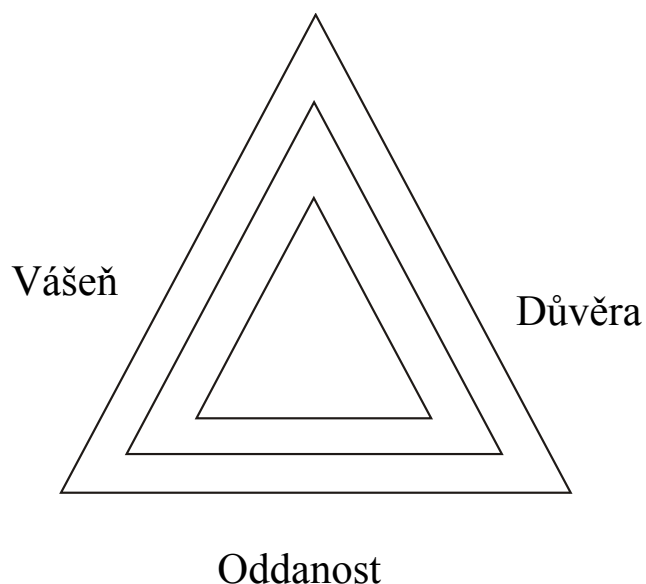
Vášeň je motivační částí lásky. Vášeň je smyslová a sexuální a je pro ni charakteristické fyziologické vzrušení a silná touha po fyzických projevech náklonnosti. Sternberg vysvětluje, že dvojice nejprve zakoušejí rychle rostoucí tělesnou přitažlivost, ale po nějaké době začlení vášnivou extázi do úplnějšího obrazu lásky. Ryzí vášeň se do doby, než se spojí s důvěrným vztahem, zaměřuje jen na svoje zájmy.

Citovou stranou trojúhelníka lásky je *důvěra*. Láska bez důvěrné blízkosti je pouhou hormonální iluzí. Důvěra má v sobě to, pro co používáme výrazy typu „nejlepší přítel“ či „spřízněná duše“. Všichni chceme mít někoho, kdo nás zná lépe než všichni ostatní, a přece nás přijímá. A toužíme po někom, kdo před námi nic neskrývá, po někom, kdo nám svěří i svoje osobní tajemství. Důvěra naplňuje nejhlubší touhy našeho srdce po blízkosti a přijetí.

Kognitivní a volní stranou trojúhelníka lásky je *závazek, oddanost*. Závazek jako ukotvení manželství zajišťuje našemu partnerovi lásku v době, kdy vášeň uhasne a kdy na nás dolehnou nejrůznější negativní životní události. Závazek sděluje: „Miluji Tě, protože jsi to Ty, ne proto, co děláš nebo jak se cítíš.“ Délka života lásky a zdraví manželského vztahu závisí značnou měrou na síle oddanosti a závazku.

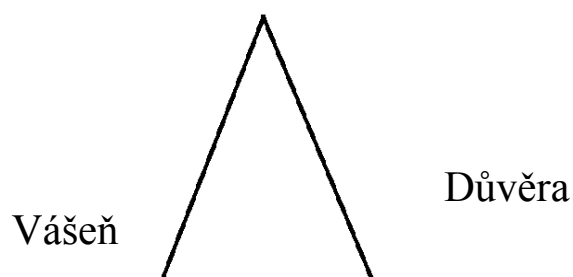
Míra důvěry, vášně i oddanosti se v průběhu času a u každého člověka individuálně mění. Když budeme uvažovat o tom, jak se trojúhelník lásky velikostí i tvarem mění podle toho, jak se uvedené tři složky lásky zvyšují či snižují, můžeme si představit *pohyblivost lásky*. Obsah trojúhelníku představuje míru lásky. Velké množství

důvěry, vášně i oddanosti vytvoří velký trojúhelník. Čím větší trojúhelník, tím více lásky.

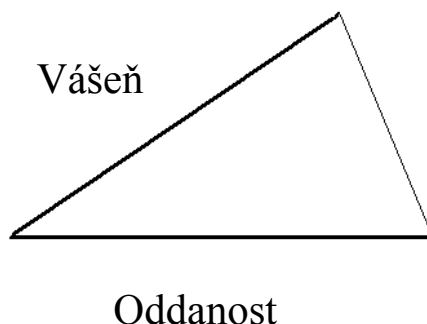

Když však začne jedna strana trojúhelníka ostatní dvě svou délkou přesahovat, objeví se nový druh nevyváženého stylu lásky – buď láska romantická, pošetilá nebo přátelská.

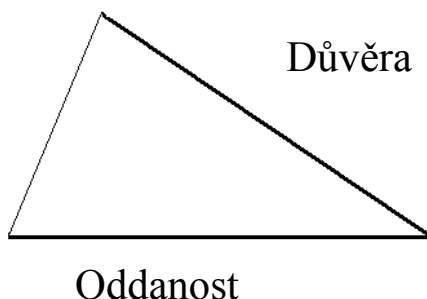
Romantická láska, která se opírá o kombinaci důvěry a vášně, představuje tělesnou přitažlivost smíšenou s hlubokým zájmem o druhého. Závazek je však v romantické lásce odsunut stranou. (36)

Pošetilá láska vzniká z kombinace vášně a oddanosti. Tentokrát však téměř chybí důvěra. Je pošetilá v tom smyslu, že závazek vzniká na základě vášně, bez stabilizujícího prvku důvěrného poznání.

Přátelská láska se vyvíjí z kombinace důvěry a oddanosti, přičemž vášně ustupuje do pozadí. Jedná se v podstatě o dlouhodobé, oddané přátelství. Objevuje se v manželství tehdy, když se tělesná přitažlivost stane méně důležitou než jistota, že svého partnera známe a on zná nás. (36)

CHAPMAN (24) tvrdí, že láska má 5 podob – 5 jazyků lásky. Jedná se o slova ujištění, pozornosti, přijímání darů, skutky služby a fyzický kontakt.

SMALLEY (48) poukazuje na 100 způsobů, jak své ženě projevit lásku (dávejte jí vědět, jak moc si jí ceníte; dávejte jí najevo, že jí potřebujete; buďte důvěryhodný; rozvíjejte svůj smysl pro humor;...) Žena potřebuje vědět, že u svého muže (partnera) zaujímá nejvyšší pozici. Žena spokojená s vědomím své pozice na prvním místě bude svého muže povzbuzovat k mnoha činnostem, které ho baví (otázky k diskuzi: Cítíš se

jako nejdůležitější člověk v mém životě? Připadá ti, že v mém životě zabírá nějaká činnost důležitější místo než ty? Existuje způsob, jímž bych ti lépe mohl dát najevo, jak moc jsi pro mě důležitá?)

JELLOUSCHEK (27) se domnívá, že jedinou zárukou stability je pouze a jediné kvalita lidského vztahu obou partnerů. Nezbytná je znalost podstaty partnerské lásky, která je charakterizována následovně:

1. Láska mezi mužem a ženou není totéž co zamilovanost. Tento vztah je sice nepochybně důležitý, avšak zpravidla velmi rychle pomine a s ním také intenzita původních citů.

2. Láska je vývojový proces, není to „událost“. Láska se vyvíjí a rozvíjí a má různé fáze. „Práci na vztahu“ potřebujeme, aby se z naší náklonnosti k partnerovi nestala jen přechodná nálada, ale aby to byl trvalý postoj. To, co v době zamilování proudilo ke druhému samo od sebe, se musí po čase stát součástí vědomé kultury vztahu, protože jinak by vztah nevydržel.

3. Láska mezi mužem a ženou je vývojová cesta, která má své vrcholy a hlubiny. Patří k ní pochopitelně i krize, které jsou k vyvrátní partnerské lásky nutné.

4. Krize ve vztazích propukají často z důvodu nerovnováhy mezi autonomií a vzájemným poutem. Ve vztahu je důležitá neustálá výměna mezi „já“ a „my“. Doba, kdy hledáme blízkost toho druhého, musí střídát doba, kdy vítězí vzájemný odstup.

5. Láska také znamená společnou historii. Dlouhý čas, který spolu partneři tráví, propůjčuje jejich lásce zcela zvláštní kvalitu.

S láskou souvisí samozřejmě i závazek. Závazek se skládá ze dvou částí – z vlastní oddanosti a z omezení. Vzájemná oddanost informuje o tom, do jaké míry jsou partneři vůči sobě citově zavázáni. Omezení partnerskou dvojicí posiluje.

Oddanost má čtyři složky:

- touha společné budoucnosti
- smysl pro nás dva
- smysl pro priority našeho vztahu
- obětování se jeden druhému

Závazek přináší do manželství (partnerství) dlouhodobou perspektivu, zároveň však znamená vzdát se dalších možností výběru. (49)

Dle ERIKSONA (10) je období rané dospělosti charakterizováno hledáním pocitu intimity s druhým člověkem (který již kdysi člověk zažíval v prvním stadiu svého psychosociálního vývoje) a tento pocit se dostává do konfliktu s pocitem izolace. Správným řešením je právě ona výše zmiňovaná schopnost lásky, schopnost uvědomit si, že když si druhého člověka беру, současně se mu dávám.

1.2 Rodina

1.2.1 Definice rodiny

Rodina je obecně považována za jeden ze základních pilířů společnosti a jednu z nejvýznamnějších sociálních institucí, proto je jí věnována trvalá pozornost celé řady vědních oborů a disciplín. **(19)**

Rodina představuje formu dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti. Další znaky rodiny jsou sociokulturně podmíněny. Patří k nim společné bydlení, příslušnost ke společné příbuzenské linii, společná produkce a konzumování statků atd. Rodina představuje důležité prostředí pro socializaci. Rodina orientační (primární) je rodina, ve které jedinec vyrůstá. Rodina prokreační (sekundární) je rodina, jíž jedinec zakládá v dospělém věku zpravidla uzavřením manželství a ve které se mu narodily děti. **(26)**

V nejširším vymezení lze rodinu definovat jako „institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti“. Lidská rodina jako sociální instituce by měla obsahovat jistý prvek trvalosti, stálosti, protože člověk vyžívá fyzicky i mentálně poměrně dlouho. Ke svému přežití se potřebuje včlenit do hierarchického systému vazeb velké society - potřebuje pokrýt reprodukci fyzickou, i reprodukci sociální způsobilosti. **(36)**

Rodinu je možno též chápat jako malou primární společenskou skupinu, založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím, na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané role vyplývající ze soužití, a na souhrnu funkcí, jež podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jedincům i k celé společnosti. Mezi základní funkce rodiny patří biologicko-reprodukční funkce, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a socializačně-výchovná funkce. **(9)**

Podle MOŽNÉHO **(36)** se postmoderní rodina vyznačuje nízkou nezávislostí dětí na rodičích. Místo toho se objevuje spíše závislost na masmédiích a také nestálost v partnerském životě s následně stoupající bilancí rozvodů a zvyšujícím se počtem tzv. nesezdaných soužití.

1.2.2 Vývojový cyklus rodiny

Dle MATOUŠKA (34) má vývojový cyklus moderní západní rodiny sedm fází.

První je *volba partnera*. Zde hraje roli soubor očekávání a v různé míře konkrétní představy ideálního protějšku. Muži kladou obecně ve všech kulturách při výběru důraz na vzhled a mládí partnerky, ženy očekávají, že muž bude o něco starší a bude schopen ženu i rodinu ekonomicky zajistit. Obě pohlaví volí nejčastěji protějšky s podobnými sociálními a psychologickými charakteristikami, stejné rasy, stejné sociální vrstvy, náboženství. Sňatky z tohoto hlediska homogenní bývají statisticky úspěšnější. Kromě vědomých očekávání přinášejí lidé do vztahů i očekávání nevědomá, promítající do sebe často prvky primární rodiny, významných postav ze života člověka atd.

Dle zkušeností KRATOCHVÍLA, KRATOCHVÍLOVÉ (31) z jejich praxe v manželské terapii jsou očekávání vůči partnerovi u obou pohlaví různá. Zatímco ženy očekávají od partnera spíše citovou oporu a zázemí (posedět a popovídat; duševní porozumění; vycítit co žena potřebuje; vyjadřovat lásku celým svým životem), u mužů jde o přizemnější očekávání (uvařeno, uklizeno; neobtěžovat s problémy; sex kdykoliv se mu zachce; obdiv stále). Tato očekávání nejsou nepřiměřená, všechna lze pokládat za přiměřená a oprávněná. Nejsou však právě sourodá pro obě pohlaví a lze je označit jako konfliktogenní.

Druhou fází života rodiny je *sňatek*. I když je na svatebním rituálu i dnes patrná stopa prastaré magie (házení rýže, preference určitých ročních období, barev, darování darů, aj.), je přece jen od dřívějšího posun více než patrný. Partneři se dnes vybírají sami, formální námluvy u rodiny nevěsty téměř odpadly, sňatek lze uzavřít bez souhlasu rodičů, právní pozice muže a ženy je stejná a odpovědnost za sňatek nesou jen sami snoubenci. Podoba svatebního obřadu je dnes více než tradicí ovlivněna hodnotovou orientací rodin. Případné konflikty týkající se koncepce svatby mohou předznamenat pozdější vážné střety. (34)

Třetí fáze je označena jako *orientační a prokreační rodina*. Po sňatku dochází ke střetnutí vlivu rodiny orientační s rodinou prokreační a hledání kompromisů mezi nimi, vlastní cesty v manželství. Vliv primární rodiny na tento vývoj je nepochybný, člověk

se chová podle rodičovského vzoru. Přináší si do manželství obraz rodičovského vzoru i vzory interakce s členy širší rodiny, scénáře chování a sociálních rolí. Kromě vzorů rodičů je patrný také vliv sourozenecké pozice v rodině. Korelace mezi spokojeností v manželství a interakčními vzory primární rodiny je významná, pro úspěšné manželství a rodinu se zdají být vhodní partneři z rodin se stejnou konstelací. Transgenerační tradice představuje vazby mezi generacemi, často přesahují horizont původních rodin. Rodina udržuje tradice mezi svými členy a ty udržuje uchováváním památných předmětů, formou vyprávění nebo psanou formou. Zvýrazňování rodinné tradice bývá většinou pozitivním znakem rodiny, tradice jsou více předávány ženami. Zvyšují rodinnou stabilitu, odolnost vůči vnějším i vnitřním stresům. Tradice a rodinné legendy pomáhají rodině vypořádávat se s těžkostmi, poskytují návody ke zvládnutí náročných situací. Předáváno bývá také hodnotové vodítko, tzv. rodinný kodex. Je jakýmsi depozitářem rodinných zkušeností, které orientují členy rodiny v současnosti, ukazuje žádoucí vzory a příklady chování a jednání.

Rodina s předškolním dítětem je další fází rodinného cyklu. Obsahuje vývoj rodiny od narození dítěte až po školní docházku. Vztah rodičů k dítěti vzniká již před porodem, matka vnímá projevy dítěte daleko před jeho narozením, stejně jako dítě je schopno reagovat na pohyby a intenzivnější emoce matky. První měsíce života dítěte jsou ve znamení matčina vlivu. Později se vytváří pevná vazby také mezi dítětem, otcem, sourozenci. Narozením dítěte ztrácejí rodiče částečně výlučnost a intimitu svého vztahu. Matka je po porodu orientována převážně na dítě, na jeho potřeby. Ohrožen se může cítit otec. Zejména pokud je pro něho péče ženy vysokou hodnotou, může v dítěti pociťovat konkurenci. Manželské pouto dostává v tomto období novou dimenzi. Při narození dalšího dítěte si již rodiče většinou počínají zkušeněji. *Období narození prvního dítěte je nazýváno obdobím tzv. první manželské krize. (34)*

Rodina se školními a dospívajícími dětmi představuje další dvě období. Mateřská a později základní škola představuje pro dítě přechod do nového sociálního prostředí, poprvé se zkouší funkčnost psychické výbavy dítěte mimo rodinný prostor. Matka znovu nastupuje do zaměstnání. Pro rodinu je významné udržet si některé

společné činnosti ve volném čase. S dospíváním dětí se často zvyšují tenze v rodině, v adolescenci se pro dítě stává referenční skupinou skupina vrstevnická.

Poslední, sedmou z fází vývojového cyklu západní rodiny je rodina ve fázi *opuštěného hnízda*. V tomto období, kdy dospělé děti opouštějí původní rodinu, dochází často ke změnám v hodnotách rodičů, změnám postojů. Manželé se mohou výrazněji lišit v názorech než tomu bylo dříve, u některých párů se objevují dosud dřímající rozdíly v hodnotové orientaci potlačované v zájmu o děti. Páry po odchodu dětí - po řadu let společného tématu - nemají téma k hovoru, někdy nastává vztahová krize vlivem „paniky zavírajících se dveří“. Muži mají statisticky kratší život, vývoj rodiny tedy obvykle končí vdovstvím. (34)

1.2.3 Finanční podpora rodičovství

Opatření rodinné politiky by měla sledovat mimo jiné slučitelnost rodinné funkce a zaměstnání, například flexibilitou pracovního času, finanční podporou rodin a dalšími nástroji personální politiky. (30)

1.2.3.1 Přímá podpora rodin

Zákona č. 88/1968 Sb., O prodloužené mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění:

- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství
- peněžité pomoci v mateřství

Systém státní sociální podpory:

- porodné
- rodičovský příspěvek
- přídavky na děti (30)

1.2.3.2 Nepřímá podpora rodin

Státní podpora rodin se v ČR uskutečňuje i systémem odpočitatelných položek daně z příjmů fyzických osob. Tento systém však mohou využívat pouze plátcí daně. V souvislosti se sociálním postavením poplatníka umožňují snížit daňový základ a tím i velikost finančních prostředků odvedených státu. Prvním je odpočet na každé vyživované dítě žijící v domácnosti s poplatníkem. Odpočet uplatňuje pouze jeden z rodičů. Druhým odpočtem podporujícím rodinu je nezdavitelná částka na manželku (manžela) žijící s poplatníkem v domácnosti, pokud nemá vlastní příjmy přesahující za zdaňovací období 38 040 Kč (tato částka platila pro rok 2004). Princip tzv. úplného zdanění rodin - zdanění rodin nebo domácností - se provede tak, jako by všichni měli stejný příjem. (30)

1.3 Manželství

„Manželství znamená vůli milovat, zůstat živým, neustrnout. Doufat, být pozorným, očekávajícím, dávat znamení, cítit odpovědnost za toho druhého. Nevěznit svého partnera (mám ho ráda, vzala jsem si ho, mám ženu, mám manžela), ale starat se, aby se rozvíjel, povyšovat ho, to znamená každodenně ho objevovat.“(14)

Uzavřením sňatku končí hry citového získávání, partneři se počínají chovat autenticky, tak, jací jsou. Odhalují se i osobní nectnosti (nepořádnost nebo naopak pedanterie), vynořují se skryté povahové rysy jako dominance, nebo naopak nerozhodnost atd. V komunikaci se začnou projevat osvojené sociální role a identifikace z nukleárních rodin. V této vývojové etapě individuální rodiny je nutné vytvoření koncenzu, přijetí nové tváře partnera i s jeho chybami, připuštění vlastní sebekritiky, ocenění pozitivních stránek partnera, posilování partnerství duševního, aby se pojitkem vztahu nestala jen sexuální oblast. Hloubka prožívaných frustrací je odvislá na velikosti očekávání do manželství kladených. Realita manželství boří představy o manželství - „manželské mýty“(více viz kapitola Manželské mýty). (20)

Tabulka 1: Důležitost důvodů k uzavření manželství podle pohlaví (složení odpovědí v %)

Důvody k uzavření sňatku	Muži				Ženy			
	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne
Nesouhlas rodičů s nesezdaným soužitím	7,9	18,7	39,3	34,1	10,5	22,1	43,1	24,3
Společenské zvyklosti	6,4	21,1	44,7	27,8	4,7	25,0	40,9	29,4
Snaha, aby se děti narodily v manželství	31,2	42,4	17,1	9,3	37,1	38,7	16,2	8,0

Nejistota vztahu bez právních záruk	7,4	25,8	47,8	19,0	10,7	31,9	39,3	18,1
Snaha "pojistit" si partnera	5,3	15,4	43,9	35,4	6,2	17,9	42,2	33,7
Možnost seberealizace	7,7	33,6	38,9	19,8	10,1	35,0	40,2	14,7
Touha mít bezpečné zázemí	26,4	49,5	18,1	6,0	27,4	53,0	16,0	3,6

Jistota bezpečného a pravidelného sexuálního života	20,0	46,7	23,2	10,1	18,9	40,2	27,9	13,0
Finanční zajištění	16,5	36,9	34,2	12,4	25,2	46,3	23,6	4,9
Jasně majetkové vztahy	13,8	34,2	38,4	13,6	16,4	37,1	34,4	12,1
Silný citová vztah, láska	69,2	23,9	4,0	2,9	73,8	20,4	2,2	3,6
Snaha mít pomocníka v domácnosti	16,3	43,1	28,2	12,4	17,2	43,8	28,6	10,4

Zdroj: Představy mladých lidí o manželství a rodičovství – Mladá generace 1997 (16)

Soužití v manželství a rodině můžeme přirovnat k živému organismu, který se zrodí, vyvíjí, zaniká. A také dva základní pilíře soužití – intimita a osobní autonomie – se vyvíjejí, mění se vztah i proporce mezi nimi a též jejich náplň. Vlastně se nevyvíjejí a ani se nemění, nýbrž utváříme i měníme se my sami. Vždy znovu a znovu, v každé etapě soužití potřebujeme vyvažovat intimitu s osobní autonomií, měnit jejich podoby i projevy tak, abychom uměli být a žít spolu i každý sám. (41)

1.3.1 Formy uzavření manželství

„Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí. Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství ... Prohlášení se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků.“ (55)

O vzniku manželství i o manželských poměrech se lze dočíst už v nejstarším právním předpisu – Chamurapiho zákoníku. V 18. – 17.stol. př. n. l. už v Mezopotámii trvali na tom, že jeden muž má mít jen jednu manželku a naopak.

S příchodem křesťanství se církev začíná snažit prosadit koncepci manželství jako jednotného a celoživotního svazku. Pozvolna se začíná prosazovat na svatbě účast duchovního, který snoubencům žehná. V průběhu 8.stol. se světská legislativa stále častěji odvolává na církev. Nevěstu sice stále odevzdával manželovi její otec či

poručník a požehnání se zprvu dělo před kostelem nebo v zádveří kostela. Teprve Tridentský koncil v r. 1563 upravil obligatorní účast duchovního při vzniku manželství. Na Východě se stalo svatební požehnání povinným už od 10.stol.

Civilní forma sňatku byla poprvé zavedena v Nizozemí v roce 1580 jako fakultativní forma pro členy reformované církve. V Anglii, Skotsku a Irsku byl zaveden civilní sňatek jako možnost v roce 1653, ve Francii roku 1787 jako fakultativní forma. Od roku 1792 je ve Francii sňatek uzavírán výlučně civilní formou. V Německu se civilní sňatek stal povinným pro celou říši roku 1875. V současné době existují obě formy sňatku v Evropě v České a Slovenské republice, Polsku, Řecku, Itálii a ve státech založených na anglosaském systému práva: tam ovšem je uzavření manželství možné jen před některými církvemi. (22)

Všeobecný zákoník z roku 1811 (na našem území platil do 1.1.1950) vycházel samozřejmě z církevní formy sňatku. V roce 1868 bylo zavedeno tzv. nouzové civilní manželství v případě, že duchovní státem uznané církve nechtěl celebrovat sňatek z důvodů, které občanský zákoník neuznával. V roce 1870 pak byl zaveden povinný civilní sňatek pro osoby, které nenáležely k žádné státem uznané církvi a pro bezvěrce. Po vzniku Československé republiky v r. 1918 byla přijata tzv. manželská novela, která zavedla na celém území Československé republiky jednotný právní režim, a to možnost výběru mezi formou civilní a církevní.

Možnost výběru mezi těmito formami trvala do 1.1.1950, kdy nabyl účinnosti Zákon o právu rodinném. Církevní forma sňatku byla tímto zákonem zrušena a manželství mohlo vzniknout jen před orgánem státu. Ustanovení §7 pak stanovilo, že „sňatkové obřady náboženské jsou dovoleny; smějí však být vykonány až po uzavření manželství podle tohoto zákona.“

Novela zákona o rodině, provedená zákonem č.234/1992 Sb. s účinností od 1.7.1992, znovu umožnila uzavírání manželství církevní formou, zrovnoprávnila tedy obě formy sňatku. (22)

Tabulka 2: Vybrané demografické ukazatele I

Údaj	1993	2001	2004
------	------	------	------

Úhrnná plodnost	<i>x</i>	1,67	1,15	1,23
Samovolné potraty	<i>abs. počty</i>	13 228	11 116	12 402
Umělá přerušeni těhotenství	<i>abs. počty</i>	70 634	32 528	27 574
z toho miniinterupce	<i>abs. počty</i>	57 938	26 253	21 715
Úhrnná míra indukované (umělé) potratovosti	<i>x</i>	0,98	0,44	0,37
Podíl matek do 17 let ze všech matek	<i>%</i>	2,3	1,2	1,0
Prům. věk matky při narození 1. dítěte v letech	<i>x</i>	22,6	25,3	26,3
Prům. věk při prvním sňatku v letech	<i>nevěsta</i>	23,2	26,9	28
	<i>ženich</i>	25,4	29,2	30,5
Průměrný věk při sňatku v letech	<i>nevěsta</i>	24,8	28,3	29,8
	<i>ženich</i>	27,8	31,2	32,7
Průměrný věk při rozvodu v letech	<i>manželka</i>	33,3	36,0	37,3
	<i>manžel</i>	36,1	38,7	40,0
Prům. délka trvání manželství při rozvodu	<i>let</i>	10,5	11,5	12,1
Prům. věk při ovdovění v letech	<i>vdova</i>	63,5	65,1	66,0
	<i>vdovec</i>	68,2	69,2	70,0
Počet vdov na 100 vdovců k 31. 12.	<i>x</i>	562,2	542,8	543,0

Zdroj: Český statistický úřad (6)

1.3.2 Teorie sňatkového trhu

V zemích vyspělé Evropy došlo v posledních třiceti letech ke změnám manželského chování. Tyto změny inspirovaly řadu sociologů a jiných odborníků k formulaci teoretických konceptů manželského chování. Stěžejní teorií manželského chování je tzv. teorie sňatkového trhu. Tato teorie byla inspirována ekonomickými teoriemi trhu. I na sňatkovém trhu existují poptávka, nabídka a směna.

Sňatkový trh se liší u mužů a u žen. Pro muže je výhodnější sňatek odložit do vyššího věku, neboť je mu umožněno bez závazků zvyšovat svůj socioekonomický status a rovněž okruh možných partnerek se rozšiřuje spolu s nástupem dalších generací mladších žen. Vysoká participace žen na pracovním trhu posiluje nejistotu týkající se jejich postojů a rolí, a proto je pro muže výhodnější vyčkat, až bude riziko volby nižší.

U žen je situace poněkud složitější. Ty ženy, které nehledají seberealizaci na pracovním trhu nebo které spoléhají na úspěch adaptivní manželské socializace, uzavírají manželství spíše v nižším věku, neboť jejich hodnota je silně determinována jejich nízkým věkem a s ním spojeným atraktivním vzhledem a orientací na rodinu a domácnost. Ženy, které naopak usilují o vyšší socioekonomický status, sledují dvě různé strategie. První z nich je život bez stálého partnera, neboť jejich status je nezávislý na statusu partnera. Stručně řečeno, tyto ženy ke svému životu muže nepotřebují, protože v dnešní sekularizované společnosti se mohou v krajním případě svobodně rozhodnout mít a vychovávat děti bez muže. Druhou strategií těchto žen je sňatek a rodičovství odložit. S rostoucím věkem ale ubývá počet starších svobodných partnerů. V dnešní době je však výběr rozšířen o rozvedené muže či stejně staré, případně mladší partnery, takže i tato strategie se zdá být dobře možná. (38)

1.3.3 Kvantitativní pohled na sňatkový trh

Kvantitativní pohled na sňatkový trh je založen na porovnávání velikosti generací potenciálních snoubenců. Jako příklad je možné uvést situaci v České republice v 90. letech, kdy do věku uzavírání prvních sňatků vstupovaly početně silné generace ze 70. let. Ženy se v průměru vdávají dříve než muži, jinými slovy muži si berou mladší partnerky. Z tohoto důvodu procházely generace žen 70.let v 1.polovině 90.let tzv.sňatkovou tísň, neboť generace jim odpovídajících snoubenců byly méně početné. Podobnou situaci zažili později i muži narození v 70. letech. Jedním z výsledků omezeného počtu potenciálních partnerů je odklad sňatku do vyššího věku či výběr partnera v jiné, v porovnání s „tradiční“ a především vyšší, věkové skupině. Pro české prostředí 90.let byla tato posledně uvedená možnost méně reálná, neboť starší ročníky uzavíraly sňatek ještě v poměrně nízkém věku, počet „volných“ snoubenců byl tedy v této kategorii omezen. Podle OPPENHEIMEROVÉ (38) však tato koncepce sňatkového trhu nevysvětluje souběžné zvyšování věku mužů i žen při vstupu do manželství.

Tabulka 3: Vybrané demografické ukazatele II

Rok	Počet sňatků	Počet sňatků na 1 000 obyv.	Počet živě narozených dětí	Děti narozené mimo manželství
1993	66 033	6,4	121 025	15 323
2001	52 374	5,1	90 715	21 359
2004	51447	5,0	97 664	29 941
2005	51829	5,1	102 211	32 543

Zdroj: Český statistický úřad (6)

1.3.4 Kvalitativní pohled na sňatkový trh

Aktéři na sňatkovém trhu jednají svým způsobem racionálně a snaží se vybrat co nejpříjemnějšího partnera. Informace o něm a o jeho budoucnosti jsou však omezené, a proto se aktéři snaží nejprve snížit riziko špatné volby z důvodu nedostatku informací. Kdyby aktéři mohli stejně snadno hledat své partnery i po uzavření sňatku a kdyby náklady rozvodu jak materiální, tak citové byly nízké, brali by si aktéři hned prvního minimálně přijatelného partnera. V realitě jsou však náklady špatné volby vysoké, a proto se lidé snaží hledat partnera déle. Kvalita výběru se tak zvyšuje. Do hry zde však vstupují výnosy plynoucí z manželství (např. společné bydlení a hospodaření, děti apod.). Racionálně jednající osoba bude shromažďovat informace a hledat „ideálního“ partnera do té doby, než náklady odkladu sňatku převýší výnosy jeho oddálení, neboli cena ztracených výnosů plynoucích z manželství bude rovna nebo vyšší než náklady na hledání dalšího partnera či dalšího odkladu sňatku. (36)

Výběr partnera může – ale nemusí – znamenat životní obrat. Může nám nabídnout nový začátek, ale ten se může později ukázat jako past nebo iluze. Partnerský vztah, který podnítl náš osobní vývoj, není od počátku odsouzen k selhání. Partneri u sebe vzájemně podněcují možnosti, které se dají opravdu uskutečnit. V praxi je však důležité, jestli čekáme, že nás v osobním vývoji partner podpoří, nebo zda se spoléháme, že to partner vezme na sebe, že bude kompenzovat naše nedostatky a že

nám poskytne štěstí, kterého se nám dosud nedostávalo. Někteří lidé doufají, že partnera pověří řešením vlastních potíží, aby ho pak potrestali, když se mu to nedaří. (54)

1.3.4.1 Fungování sňatkového trhu dle Oppenheimerové

Dle OPPENHEIMEROVÉ (38) probíhá výběr vhodného partnera dvojím způsobem: na základě *pečlivého výběru* nebo na základě *adaptivní socializace partnerů* čili vzájemného přizpůsobení partnerů před nebo po sňatku. Manželství je tedy z tohoto druhého pohledu možné chápat jako proces permanentního vzájemného přizpůsobování partnerů, kteří se učí svým rolím, modifikují je a přijímají role nové. Zkušenost s vysokou rozvodovostí může vést k pesimismu o možnostech tzv. socializace manželů. Odklad sňatku do vyššího věku je proto v souladu s větším důrazem kladeným na výběr partnera než na socializaci. Výběr partnera je však založen na informacích o jeho vlastnostech a společenském postavení, a proto je podle Oppenheimerové v úzké souvislosti se vstupem a uplatněním na trhu práce. Samotný výběr partnera je rovněž úzce spojen s druhem jeho práce (např. partner v rámci pracovních povinností hodně cestuje, pracuje o víkendech či má noční služby apod.).

1.3.4.2 Sociologický přístup – E. Burges, H. Locke

Jedna z hlavních myšlenek sociologických přístupů k výběru partnera – potvrzovaných statistickými daty – říká, že se *vyhledávají a preferují osoby pocházející ze stejného či blízkého prostředí, kulturního, vzdělanostního, sociálního, náboženského*. Společensky si blízcí lidé se častěji vyskytují pohromadě, pravděpodobnost seznámení je tudíž vyšší. Tyto kulturně-sociální proměnné ovšem nemají význam pouze při vzniku známosti, nýbrž i později. Sňatky z tohoto hlediska homogenní bývají statisticky úspěšnější.

Sociologizující přístup k výběru a volbě partnera oslabují sociální psychologové poukazy na podobnost životních hodnotových orientací snoubenců i na podobnosti

osobnostních rysů. Psychologové Burges a Locke zjistili na základě svých výzkumů a studií, že nejčastěji je ve hře šest základních faktorů a determinant:

1. Blížkost a spřízněnost, tj. společná příslušnost k určité skupině (sociální vrstvě)
2. Tlak nesouhlasu, pokud si někdo chce vzít někoho mimo vlastní skupinu či vrstvu
3. Představy o ideálním partnerovi
4. Psychologická podobnost potenciálního partnera s jedním z rodičů
5. Homogamie, tj. tendence, kterou by psychoanalytici nazvali narcistní, neboli stejný stejného si hledá (41)

1.3.4.3 Fungování sňatkového trhu dle Freudovy teorie

S. FREUD (41) ve své studii z roku 1914 rozlišil dva modely výběru sexuálního partnera:

- *anakytický* (závislostní) *výběr*: člověk hledá takovou osobu, která by mu nahrazovala matku

- *narcistní výběr*: jedinec směřuje k tomu, aby ve druhém člověku miloval sám sebe

Volba narcistní je složitější, má čtyři varianty. Lze milovat toho, kdo: a) je stejný jako jsem já nebo b) je takový, jakým jsem já byl dříve nebo c) jakým bych chtěl v budoucnu být anebo d) lze ve druhém milovat určitou část sebe sama. Při mateřsky determinované, anakytické volbě bude muž milovat takovou ženu, která ho nasytí a opečovává. Kdežto anakytický hledající žena se zaměří na muže, který ji dokáže ochránit.

1.3.4.4 Fungování sňatkového trhu dle Mursteinovy teorie

MURSTEINOVA (41) empiricky doložená *S-V-R teorie* výběru a volby manželského partnera (stimulus - podnět, values - hodnota, role - role) vychází z těchto závěrů:

Výchozím předpokladem je princip vzájemných výměn určitého chování a jejich vyváženost; další spočívá v rozlišení tří po sobě následujících stádií při vzniku a vývoji známosti – od nevážné až k úplně vážné.

Stádium první – stimulus

Jistá osoba upoutá pozornost druhé osoby opačného pohlaví, zájem je opětován, zapůsobí tedy jeden na druhého jako podnět. Děje se tak na základě vzájemné přitažlivosti fyzické nebo díky společenskému postavení, reputaci anebo pod vlivem nějakých projevů v chování. Murstein rozlišil jedince s vysokou podnětovou hodnotou a s hodnotami nižšími, přičemž nedostatek v jedné oblasti může být kompenzován odjinud.

Stádium druhé – hodnoty, zájmy, postoje

Jestliže se konala a nadále děje podnětová přitažlivost, narůstá počet setkání a známost přechází do fáze, kdy dvojice začíná porovnávat své záliby, zájmy, názory, a také předsudky či autostylizace. Murstein dále tvrdí: „Skutečnost, že dvojice je spolu v častých interakcích též umožňuje postupné a zblízka probíhající ověřování fyzického vzezření i vzájemné přitažlivosti. A také poznávat další faktory jako jsou temperament, dovednost jednat s druhými lidmi, i jiné.“

Stádium třetí – role

Stává se, že dvojice se rychle rozhodne pro sňatek, nebo pro nesezdané soužití, na základě podnětové atraktivity či fyzické přitažlivosti; anebo kvůli potěšující shodě v hodnocení světa či zájmech. Pro řadu lidí je to přijatelné, nemělo by to však stačit. Je totiž důležité, soudí Murstein, jak dvojice bude schopna v manželství a v rodině fungovat z hlediska kompatibility rolí. Rolí míní „chování, které je charakteristické a očekává se vzhledem k příslušnosti člověka k určité skupině a jeho pozice v ní“. Role je tedy normou chování v určitých vztazích a situacích, a tedy i role manžela – manželky a také otce-matky znamená očekávat, jak by měl jedinec v určitých situacích jednat.

V průběhu známosti se tyto role, přesněji rolová očekávání, demonstrují především v rovině verbální, ale možná nejen tam. Důležitými předpoklady v tomto stádiu je nebýt zamilovaný, poznat rodinu svého partnera a mít určité množství informací a poznatků o každodenním soužití lidí.

1.3.4.5 Fungování sňatkového trhu dle Winche – teorie komplementarity

WINCH (41) vychází z předpokladu, že zákonitost volby partnera neleží v podobnosti osobní, ale v určité protikladnosti partnerů. Princip komplementarity je dle Winche obecným principem tvorby partnerských dvojic. Winch nezpochybnil výsledky výzkumů vycházejících z teorie homogamie, ale chápal volbu partnera jako proces, ve kterém homogamie představuje teprve jakýsi předstupeň. Vlastní volbu vysvětluje tak, že jedinec si z okruhu libovolných osob předběžně vybírá podle principu zákona homogamie určitý počet osob a teprve z tohoto okruhu provádí konečnou volbu partnera podle principu komplementarity.

1.3.4.6 Výběr „konečného“ partnera

Výběr „konečného“ partnera je završen tehdy, jestliže partner vyhovuje minimálním požadavkům kladeným na jeho vlastnosti. Čím vyšší jsou tyto požadavky, tím déle a za většího úsilí musí být partner hledán. (38)

PLZÁK (43) uvádí, že kvalita manželství je jen rámcově určena výběrem partnera. První týdny manželství, pakliže spolu manželé začnou bydlet, je postaví před řešení manželského soužití. O soužití se musí domluvit tak, že povedou instrumentální dialog. Pravděpodobnost, že podají shodné návrhy, je malá. Proto je svár nutným jevem v instrumentálním dialogu. Záleží jen na tom, aby nenabyl formy chaotické bezbřehé hádky. Zdá se, že manželé musí projít údobím svárů a musí se poučit, jak svár zvládnout, aby se nestal chaotickou hádkou s nepřátelstvím a s neschopností se usmířit.

Teorie výběru partnera se dotýká rovněž rozvíjejícího se fenoménu nesezdaného soužití. Tento typ partnerského chování se zdá být z pohledu této teorie výhodný.

Partneři, kteří spolu bydlí a hospodaří, aniž by uzavřeli sňatek, mohou být na jedné straně dále účastníky trhu, neboť nejsou oficiálně vázáni, na druhé straně těží z výhod života ve dvou (bydlení, hospodaření, intimní vztah, sexuální život apod.), mají větší možnosti se navzájem poznat a snížit tak riziko špatné volby. (38)

1.3.5 Základní manželské proměnné

Mezi základní manželské proměnné patří:

- manželské dorozumívání
- manželské soužití
- manželská láska
- manželská sexualita
- domácí náladové klima (43)

1.3.5.1 Manželské dorozumívání

„Manželské dorozumívání je rozhodující proměnnou manželství, a není-li uspořádáno, dochází vždy k rozvratnému chaosu manželství.“ (43)

„Kvalitní manželské soužití s kvalitním dorozumíváním umožňuje rozvoj kvalitní manželské lásky.“ (44)

Těmito tvrzeními autor zásadně popírá to, že manželství lze spravit jedine kultivací manželské lásky.

Dorozumívání má být uspořádáno jako řídící základní proměnná manželství. Uspořádání v podstatě znamená rozlišovat rozhovor instrumentální (vyžaduje řešení) od neinstrumentálního, umět formulovat úmluvu při neshodě návrhů na řešení a úmluvu dodržet. (43)

V manželské komunikaci by měly být zakázána dva způsoby projevů, které se týkají rodičů – a sice, že bych svému manželskému partnerovi neměl dávat za příklad svého rodiče: „Moje maminka to dělá takhle, proč to neumíš nebo proč to děláš jinak?“ Druhé tabu je nevyčítat partnerovi nedostatky jeho rodičů. Když se manželé dostanou

do konfliktu, který je podmíněn něčím situačním, a tento konflikt se stupňuje, není žádoucí používat rány pod pás typu: „Jak by ses mohla chovat jinak, vždyť jsi celá máma...“ (15)

Komunikaci dělíme na agresivní, pasivní a asertivní.

Agresivně jednající jedinec se prosazuje na úkor jiných. Nedbá na jejich práva a oprávněné požadavky. Ponižuje a sráží sebedůvěru ostatních. Agresivně působí i sarkasmus, ironizování, ale i třeba tiché, někdy až přesládlé sdělení, které není k věci, jen degraduje osobu, které je určeno.

Pasivně jednající člověk nedovede jasně sdělit svá přání a potřeby. Stejně je ovšem „bezbranný“ vůči požadavkům druhých. Chybí mu jistota v jednání, trápí ho, že se nedovede přiměřeně uplatnit. Neodolá manipulativním trikům. Stačí, aby v projevu druhé strany byla špetka kritiky, a místo toho, aby trval „na svém“, začne se omlouvat, vysvětlovat, vymlouvat. Snadno se dostane do situace, kdy nejenže vůbec nedosáhne svých cílů, ale potvrdí svoji roli nemožného individua. Neúspěchy snižují i tak nepřilíš silné sebevědomí. Někdy se snaží situaci zvládnout manipulací druhými, což ovšem není ve své podstatě nic jiného než rafinovaná skrytá agrese. (4)

Asertivně jednající člověk dokáže přesně a jasně definovat, o co mu jde, jak situaci vidí, co si o ní myslí a jak ji prožívá. Má pozitivní postoj k druhým lidem i přiměřené sebevědomí. Chová se přiměřeně sebejistě, umí naslouchat druhým a přistoupit na kompromis. Je schopen změnit svůj názor pod tlakem argumentů. Protože považuje ostatní lidi za „dobré“, není mu trapné požádat sám o laskavost nebo ji poskytnout. (4)

Skrze výše zmíněné dorozumívání mají být uspořádány i ostatní základní proměnné manželství. (43)

1.3.5.2 Manželské soužití

Manželské soužití je společná cesta ve dvou, během níž dochází k celé řadě událostí. Řetěz událostí, do nichž jsou partneři společně vtaženi, ve kterých musí něco udělat, nějak se rozhodnout, zaujmout nějaký postoj, nějakým způsobem na událost

odpovědět. Často však odpovědi shodné nejsou a tím je určen stupeň napětí v manželství. Ne každé napětí plynoucí z rozdílných postojů však soužití ohrozí. Někdy dokonce znamená jisté plus. Manželské soužití není nic stálého a neměnného, je živé, proměňuje se, pulzuje. (37)

Manželské soužití obsahuje čtyři reprezentativní složky:

1. domácnost (úklid, praní prádla, vaření, ...)
2. finanční hospodaření rodiny
3. péče o dítě
4. nakládání s volným časem (44)

Skrze řídicí proměnnou „manželské dorozumívání“ se lidé musí naučit uzavírat úmluvu o uspořádání jednotlivých složek. Autor doporučuje určit autoritu s jednostrannou pravomocí pro každou jednotlivou složku. (43)

1.3.5.3 Manželská láska – manželské citové spříznění

Jedná se o stav manželství coby systému, o stav, který je emocionální povahy a není vůlí přímo ovlivnitelný – stejně tak jako manželské klima a manželská sexualita. Všechny tyto citované stavy se ale vzájemně ovlivňují. Manželskou lásku charakterizují tři S: starost, soucit, stesk. PLZÁK (44) tvrdí, že mám-li starost, zda se manželce něco nestalo, stýská-li se mi po ní, není-li doma, a soucítím-li s její bolestí, mám ji správně manželsky rád.

Kromě citového vztahu mezi manžely (manželskou láskou) existují však ještě dvě další citová propojení v manželství – citový vztah manželů k dětem (rodičovská láska) a citový vztah ke společně budovanému majetku. Nutno zdůraznit, že manželská láska je propojením citově nejlabilnějším. Tam, kde uvedená tři citová pouta fungují, lze dle Plzáka hovořit o spříznění. Manželé jsou spříznění volbou, dokonce trojím citovým propojením.

Ke správnému spříznění dopomůže především dodržování principu OVO (oboustranně výhodný obchod). Dle tohoto principu jedním s druhým vždy tak, aby vznikl oboustranně výhodný emoční prospěch. Realizovat princip OVO znamená

rozumově regulovat dorozumívání a chování tak, aby byla zachována emoční parita (rovnovážný stav emoční párové vyváženosti). Úspěch OVO v manželství se dostaví tehdy, až oba manželé začnou vynakládat přibližně stejné úsilí na emoční vyváženost. Jednostranné OVO je neúčinné, dokonce nesmyslné. (43)

Čestnost principu OVO samozřejmě předpokládá, že si partneři vzájemně deklarují intenzitu svých radostí či smutků. Pro realizaci principu OVO je ovšem nutné zachovat některá zcela formální pravidla:

- Se svým bližním mluvím tak, že mu jednak sděluji, jednak naslouchám.
- Nikdy nevnucuji rozhovor, když se mnou druhý nechce mluvit. Princip OVO by tu byl narušen od samého začátku.

Výše popsany princip vyžaduje ovšem i *zásady reciprocity*. Nejdříve si od partnera „vypůjčím“ kladnou emoci (+ E) a pak mu ji poctivě vrátím. (př. manželka navrhuje jet o dovolené k moři, manžel souhlasí s tím, že letos se pojedete k moři, ovšem s přesvědčením, že příští rok se pojedete do hor). Duchaplnost principu OVO spočívá ve skutečnosti, že v prvním kroku chování sám nabízím spolupráci a čekám, zda se oplácení dostaví. Utužuji tak reciprocitu. A nejen to. Pokud oba manželé střeží, aby se naplňovala reciprocita, získávají o sobě dobré mínění, reputaci. A získávají-li reputaci, snáze volí spolupráci a vyhýbají se pokušení podrazu. (44)

Existují ovšem i malignity principu OVO. Za nejvážnější považuje Plzák tyto: nepřiznat radost způsobenou mi druhým partnerem a neschopnost připustit, že někdo druhý myslí a cítí jinak než já. (43)

1.3.5.4 Manželská sexualita

Manželská sexualita klesá často již po jednom roce manželství. Tento jev označuje PLZÁK (44) za dekadenci či restrinkci sexu. V průběhu let se tento úpadek projevuje v manželství jednak snižující se intenzitou emoce sexuální slasti, jednak sníženou frekvencí styku.

V manželství dochází k úderu na tři základní sexuální atributy manželství:

- Mizí intimita sexuality. Manželé se až příliš znají, během soužití prožívají příliš svárů a přívalů epizodních nepřátelství, které znemožňují na vše zapomenout a chovat se na lůžku jako kdysi.
- Mizí tajemno sexuality. Průběh pohlavního styku, individuální dovednosti, jsou předvídaný předem. Jedině nepředvídatelnost průběhu styku z něho činí tajemné konání s očekáváním sexuálního zázraku.
- Mizí sexuálně erotická touha. Boří se model milenecké sexuality, kdy muž usiluje o ženu a není si jist, zda ji získá, protože neumí řádně rozpoznat, zda žena uniká doopravdy či zda jde jen o hru. (43)

Manželská sexualita musí mít druhořadé místo mezi proměnnými. Manželé nesmí měřit kvalitu manželství kvalitou své sexuality. Zanikají-li dovednosti během styku, nezaniká tím přece citové souznění manželů. UZEL (43) tvrdí, že sexualita nám má být zdrojem běžného potěšení.

Zastánci názoru, že sexuální vztahy jsou osou manželství, opomíjejí skutečnost, že v rodině je systém vzájemně propojených vztahů, že se zde uspokojuje řada centrálních potřeb osobnosti (potřeba citové odezvy, jistoty a bezpečí, sounáležitosti, pocitu sociální užitečnosti a významu atd.). (20)

PLZÁK (43) uvádí, že prožitek sexuální slasti je dán jednak schopností prožívat vůbec sexuální emoce, a jednak vyhovujícím sexuálním chováním mé partnerky (partnera). Bohužel i úroveň sexuální slasti má různou intenzitu. Při sexuálním styku vznikají tedy dvě sexuální slasti, jedna u muže a jedna u ženy. Rozlišujeme tři základní úrovně vyvážené sexuální slasti:

- extrémně vysoká (a proto ojedinělá) úroveň sexuální slasti u obou partnerů,
- středně vysoká úroveň sexuální slasti u obou partnerů,
- bazální úroveň u obou partnerů.

Vznikají-li vyvážené sexuální slasti u obou partnerů, je manželská sexualita stabilizujícím prvkem manželství, přinejmenším nepůsobí rozvratně.

Dekadence manželské sexuality samozřejmě vede k stoupajícímu výskytu nevěry. Sexuální nevěra ohrožuje manželství venericky, dále graviditou milenky a

konečně působí bolest, je-li odhalena. Z tohoto hlediska existuje vlastně jeden druh nevěry nebezpečné pro manželství a tou je nevěra, kdy se nevěrný partner do milence (milanky) bezhlavě zamiluje a chce se rozvést bez ohledu na utrpení manželky (manžela), traumatizaci dětí a znehodnocení společného vlastnictví. (43)

ŠMOLKA (51) uvádí tato pravidla sexuality: vyvarovat se všeho, co by ze sexu činilo úkolovou záležitost; vynechat přílišnou chválu a povzbuzování; neodmítat fyzickou blízkost, naopak, podle možností ji iniciovat; dávat srozumitelně najevo, jak příjemné jsou aktivity, kterých je partner schopen; nebát se otevřenější komunikace, nepočítat s tím, že vašemu partnerovi samo dojde, co vám je a není příjemné; nebát se do společných aktivit zařadit hravost atd.

Žádný z manželů by neměl být nucen ke způsobům, které jsou mu nepříjemné, bez ohledu na to, jak vzrušující se zdají tomu druhému. Manželská sexualita má být důstojně lidská. Nesmí zraňovat druhého. (28)

Na tomto místě se nabízí otázka předmanželského sexuálního styku. Psycholog LEYVA (33) upozorňuje na celou řadu studií a sociologických výzkumů, z kterých vyplývá, že ti, kteří měli předmanželský pohlavní styk, se častěji dopouštěli také mimomanželskému sexu. Další výzkumy dokazují to, že lidé, kteří měli předmanželský sexuální styk, se častěji rozvádějí. Tato fakta jsou dostatečným důkazem toho, že lidé, kteří čekají s intimním stykem až do manželství, mají větší předpoklady pro zdravý harmonický manželský vztah.

Dále se ukázalo, že manželské páry, které měli předmanželský sexuální styk, se z něho častěji těšili kratší dobu než dvojice, které vydrželi až do svatby. Možná je tato informace překvapivá, ale pravdivá. Lidé, kteří jsou schopni odmítnout předmanželský nebo mimomanželský sexuální styk, jsou často silnější osobnosti díky sebedisciplíně a sebezáporu, které toto rozhodnutí vyžaduje. Tyto vlastnosti jsou důležité pro stabilní manželství, protože sebedisciplína je klíčem k budování pevného vztahu s partnerem.

1.3.5.5 Domácí náladové klima

Tuto manželskou proměnnou určuje především emoční interference manželů doma. Mám-li špatnou náladu, je tato nálada na mě vidět, dokonce řídí mé chování. Druhý partner ji vnímá (apercipuje) a nějak na ni reaguje. Bohužel je pravděpodobnější, že se vzájemně špatná nálada bude řetězit směrem záporným, protože lidské emoce mají samovolný trend spadat do záporných intenzit. Abychom nějak zmírnili nebezpečí stupňování špatných nálad, musíme především o zmíněném trendu emocí vědět. Nejlépe je ve špatné náladě raději nekomunikovat a odreagovat se o samotě. A také musím vědět, že ve stavu své špatné nálady nesmím nic řešit, hodnotit, napravovat. Zmírnit negativitu domácího náladového klimatu lze výhradně dorozumíváním, ustavičnými pokusy dopracovat se úmluvy, jak se budeme chovat ve stavu emoční nerovnováhy. Velmi důležité je najít cestu k pramenům veselosti a zábavy. Manželé musí mít svá hobby, jinak domácí náladové klima zkolabuje do nepřetržité nespokojenosti a ustaranosti. Je mimořádně sociálně negramotné kazit si náladu něčím, co nelze změnit. Nedisciplinované poddávání se svým náladám je velmi destruktivní pro domácí klima. K uspořádání proměnné zvané domácí náladové klima náleží schopnost manželů svorně a promyšleně jakýkoli negativní výkon (fluktuaci) zregulovat do stavu pohody. (43)

Muž a žena musí být ustavičně ochotni se učit jak sladit své různé nálady a různá rozumová hodnocení. Aby se dařilo sladit rozumovou a citovou neshodu, musejí být manželé (partneři) vybaveni schopností naplnit jednu z dimenzí osobnosti důležitou pro manželství: dimenzi DIN. Znamená to, že jsem o manželství informovaný, že jsem disciplinovaný (dokážu krotit destruktivní emoce) a normální. Brněnský matrimoniolog docent PLAŇAVA (44) poprvé použil pojmu dyshestický. Vše, co manželství škodí, je dyshestické, co mu prospívá, je hestické. Kultivujeme-li rysy osobnosti patřící do dimenze DIN, lze říci, že se chováme hesticky.

Ponorkový paradox je jednou z forem zhroucení domácího náladového klimatu, kdy se mi emočně uleví, pokud je můj partner mnou rozezlen. Existují tři možné varianty ponorkového paradoxu:

1. Jsem ve stavu zlosti a uleví se mi tím, že do téhož stavu uvedu i manžela (manželku).
2. Popudí mě dobrá nálada manželky, a proto udeřím.

3. Jen proto, abych se odreagoval(a) nějakou zlobou, počkám si na manželku (manžela), abych ji (ho) také rozezlič(a).

Ponorkový paradox má trend se zvláštním způsobem řetězit. Manželka je v zajetí nějaké zloby, manžel je klidný, manželka „udeří“, manžel se rozběsí a tím se manželka uklidní. Chce se udobřit, ale manžel je v takovém stavu zloby, že nabídku ke smíru odmítne. Tím rozzlobí manželku znovu atd. Toto řetězení se nazývá pingpongový efekt ponorkového paradoxu. Ponorkový paradox byl studován na všech úrovních integrace a vždy se zjistilo, že vzniká tam, kde určitý nevelký kolektiv (2-10 osob) je izolován na nedostatečně velkém prostoru tak, že nikdo z kolektivu nemá svůj osobní prostor.

Velmi dlouhou dobu byl ponorkový paradox vykládán pokusem na myších. Dvě myší rodiny byly izolovány jednak ve velké, jednak v malé kleci. V kleci dostatečně velké se nic pozoruhodného nedělo. V malé kleci se začaly myši chovat zrudně. Ukousaly si vlastní končetiny, prokously břicho svému potomkovi a podobně. Vskutku určitý stupeň přehuštění jedinců na malé ploše vyvolává stavy nepřátelského napětí a výbuchy zloby. V páru dochází k získání kladných emocí tím, že druhého partnera rozezlič, a vyvolám u něho emoce záporné. (43)

Dnes vychází najevo, že manželé musí střežit čas, který spolu tráví v uzavřeném, nedostatečně velkém prostoru. Experimenty dokazují, že v mozku dochází k biochemickým změnám, které se nám v našem bdělém vědomí zobrazují tak, že manželského partnera začneme vnímat jako vetřelce.

Sexuologové dále zjistili, že celodenní nepřetržitý kontakt manželů urychluje sexuální dekadenci. Odloučení manželů nejméně na tři dny vylepšuje chuť k manželské apetenci.

Rovnovážený stav všech výše uvedených manželských proměnných je obecně definován jako parita. Rozhodujícím faktorem párového vztahu jsou nepochybně emoce, které mají proměnnou povahu. Tyto proměnné nemůžeme ovládat přímo naším rozumem. Jedině vzájemným dorozumíváním a chováním můžeme regulovat emoce, a tak dosahovat parity. Protože emoční ladění druhého odečítáme z neverbalit (pantomimika, prozódie, chování s emočním dopadem), odvozujeme emoce na úrovni

značně nevědomé. A tak vzniká nepřetržitý trend narušování parity a jejího vyrovnávání. Nesledovat paritu zcela jistě znamená vznik soutěživého až nepřátelského manželství. (43)

1.3.6 Harmonické manželství

LANGMEIER a KREJČÍŘOVÁ (32) tvrdí, že kromě práce tvoří u většiny lidí život v manželství a v rodině nejdůležitější obsah jejich životního naplnění. Šťastné manželství a uspokojivý rodinný život přispívá rozhodující měrou k osobnímu štěstí a k pocitu smysluplné minulosti, spokojené přítomnosti i budoucích perspektiv v časné dospělosti, stejně jako později ve stáří, neboť představuje v dětech (a v dětech jejich dětí) vývojovou linii přesahující individuální životní běh. Harmonické manželství je základem uspokojivé rodinné situace a nejdůležitějším předpokladem dobré výchovy dětí. Musíme se proto ptát, jaké jsou hlavní podmínky, které se ve většině empirických studií ukazují jako rozhodující pro ustavení stabilního a harmonického manželství.

Harmonické manželství najdeme spíše u dospělých, jejichž vlastní dětství bylo šťastné a jejichž vztah k oběma vlastním rodičům byl kladný. Navázání uspokojivého manželského vztahu je usnadněno, když jedinec v předchozím období dospívání prošel fází hledání přátel stejného i opačného pohlaví a zakusil výsady společného sdílení zájmových aktivit i vzájemného porozumění pro své touhy i citové zmatky. Manželství má tedy největší šanci na uspokojivé ustavení a trvalost, jestliže do něho vstupují lidé už v podstatě zralí, osobně vyrovnaní a zdraví – manželství je nejcitlivějším testem osobní zralosti. (32)

PLAŇAVA (42) je přesvědčen o tom, že jestliže u partnerů nedojde k separaci od rodičů, k utvoření nové identity a neprožije-li dvojice všechna stádia vývoje známosti – pak v následujících etapách mohou nastat potíže. Uvedme některá ze vstupních rizik, která zvyšují rizikovost soužití a znesnadňují adaptaci především v počátečních letech soužití, kdy je rozvodů nejvíce. Žádné z uvedených rizik, vyskytne-li se samo anebo v kombinaci s jinými – s výjimkou toho posledního – ještě automaticky neznamená, že manželství je předurčeno k vážným potížím či dokonce k rozpadu. Setká-li se však

pohromadě více rizikových faktorů, pravděpodobnost manželských zádrhelů, jakož i rozpadů, vzrůstá. Tedy: rizika soužití i adaptační potíže v manželství se zvyšují, jestliže:

- prostředí původních rodin partnerů se od sebe výrazně liší co do úrovně vzdělání, životního stylu, socio-ekonomického statutu a náboženské víry
- v původních rodinách partnerů jsou neslučitelné modely rodových rolí; například jeden pochází z rodiny s tradičně patriarchálním nebo matriarchálním rozdělením rolí, kdežto druhý z egalitářské dvoukariérové rodiny s výraznými profesními aspiracemi obou rodičů
- oba manželé pocházejí ze stejné sourozenecké konstelace
- manželství rodičů jednoho či obou bylo rozvrácené nebo rozvedené
- jeden či oba považují své dětství a/nebo dospívání za mimořádně strastiplné a nešťastné
- u jednoho, případně u obou přetrvávají dlouhodobě konfliktní až nepřátelské vztahy s jedním z rodičů
- rozhodujícím motivem k uzavření manželství je přání co nejdříve opustit rodné hnízdo
- jeden či druhý, a nejhůře když jsou oba emočně závislí na rodiči (rodičích)
- určujícím motivem sňatku je nechtěná gravidita
- jeden či oba si chtějí vzít svou první lásku
- jeden či oba usilují vstoupit do manželství bezprostředně po nějakém velkém životním zklamání, zejména po milostné havárii
- svatba se má konat bez přítomnosti rodičů a navzdory jejich přetrvávajícímu odporu
- rozhodnutí vzít se (resp. začít spolu žít) nastalo po známosti, která trvala méně než půl roku, anebo déle než čtyři roky
- v den svatby bude ženichovi méně než 20 let a/nebo nevěstě méně než 18 let
- jeden nebo druhý uzavírají svůj první sňatek ve věku od 35 let výše
- věkový rozdíl činí 15 let a výše

- u jednoho (nebo dokonce u obou) se projevují výrazně abnormální rysy osobnosti, jako jsou: chorobná žárlivost a vztahovačnost, nezdrženlivá agresivita, drogová závislost, sklon k parazitnímu stylu života a další.

VÁGNEROVÁ (53) se domnívá, že předpoklad úspěšnosti dalšího rozvoje manželství je dán mírou rozdílu mezi očekáváním a reálnou možností toto očekávání v daných podmínkách naplnit. Důležitou roli zde proto hraje:

- Osobnost partnera – tedy rozpor mezi skutečností, jeho reálnými možnostmi a potřebami a tím, co se od něj očekává (tj. míra idealizace jeho osobnosti, resp. požadavky na jeho chování). Nelze dosáhnout přijatelného uspokojení, pokud je partner idealizován a v rámci idealizace se od něj očekává nesplnitelně mnoho.
- Představa o své vlastní roli v manželství, míra reálnosti této představy.
- Míra souladu vzájemných očekávání a plánů obou partnerů a jejich reálnost. Manželé pocházejí z různých orientačních rodin, a proto mívají různé představy. S určitými rozpory musíme počítat. Jde ale o to, jak umíme problémy řešit.

KIRCHNER (29) poukazuje na jedenáct pravidel partnerského života:

1. Najděte společně svá vlastní měřítka společného soužití, místo abyste slepě napodobovali chyby druhých.
2. Neslibujte si navzájem nic, o čem si nejste jisti, že to dodržíte.
3. Neočekávejte od partnera, že pak bude jiný člověk než předtím. A ani tehdy ne, když to slavnostně slibuje.
5. Nežádejte od partnera nic. Pokud sám neví, co musí do vztahu dát, pak stejně dlouho nevydrží.
6. Kdo se pro partnera neustále obětuje, nepomáhá mu tím. Jen ho povzbuzuje k tomu, aby požadoval stále více a sám sebe popíral.
7. Není důležité, kdo má pravdu, ale co je pravda. Ten, kdo chce neustále mít pravdu, nechce partnera, ale obdivovatele, který nemá vlastní názor.
8. Neočekávejte štěstí od nikoho jiného než sami od sebe. Pouze ten, kdo je sám šťastný, se s vámi může o štěstí podělit.
9. Láska žádné problémy neřeší, spíše neustále nové přináší.

10. Je lepší se hodinu prudce hádat než problém ze strachu nebo z ohleduplnosti navždy potlačit.
11. Každá agresivita vůči partnerovi je vždy agresivita, se kterou jste se vy sami nevypořádali.
12. Partnerský vztah je smíšená dvouhra, ve které jsou všechny problémy společnými protivníky.

Zkušenosti z vyšetřování dysfunkčních rodin ukazují, že existují určité osobnostní rysy a vlastnosti pro budoucí manželství rizikové. PLZÁK (45) z těchto vlastností na prvním místě uvádí závislost na alkoholu a hysterickou povahu.

Dle VÁGNEROVÉ (53) může být prožíváno manželství jako stresová situace, daná pocitem omezení a nakupením povinností. Je nutné se vzdát iluzí a řešit problémy manželského života jako úkol, který vyžaduje oboustranné úsilí. Svatba není počátkem období nezkaleného štěstí, ale počátkem pracného budování užitečného soužití. Úspěšné zvládnutí adaptační fáze závisí na několika předpokladech:

- nutnost vymezit soukromí obou partnerů
- potřeba jednoznačně vymezit povinnosti a práva obou partnerů
- potřeba zvolit si určitý společný životní styl, stanovit si cíle, které by byly pro oba partnery přijatelné
- nutnost určitého sebeomezení, spojená s ohledem na partnera, důraz na kooperaci a minimalizace soupeření, zachování intimity manželského vztahu je možné jen na úkor některých individuálních cílů
- nutnost učit se otevřeně komunikovat a řešit problémy, které vznikají, uvědomit si užitečnost kompromisu

CORNEAU (5) je přesvědčen, že základní ingrediencí fungujícího soužití je dát si navzájem prostor, který každý z nás potřebuje ke svému osobnímu růstu. Je totiž více než zřejmé, že člověk, kterého nejvíc milujeme, nejvíce ohrožuje naši osobní identitu. Jakmile se před námi objeví těžkosti, měli bychom si uvědomit, že ten nejkrásnější dárek, který můžeme svému partnerovi nabídnout, je bezesporu svoboda. Protože láska

je ve své podstatě absolutní svoboda. Dává se bez podmínek a bez okovů. Zaujmout postoj „být pro druhého vším“ či „druhý se pro mne stal vším“ je pro partnerský vztah negativní.

Podle amerického psychologa GOTTMANA (1) je důležité hluboké pochopení psychiky partnera, dobrá dělba povinností o dům a domácnost, společná péče o děti, snaha o nápravu v případě, že dojde ke krizi a společné řešení problémů.

Dle BOWNA (41) je vydařené manželství fungující partnerství, v němž se manželé dokáží v plném rozsahu těšit z intimity, aniž by ztráceli svou osobní autonomii.

Intimita přitom znamená být v co nejtěsnějším vztahu a též v co nejčastějším, nejraději stálém kontaktu s druhým člověkem. Charakteristika intimity je: sdílení života, pocitů i hodnot, oddanost, vřelost, věrnost, zájem a péče o druhého – ale též připoutání, závislost, ovládnutí, stálá kontrola. U osobní autonomie jsou projevy a podoby následující: nezávislost, samostatnost, zájem a péče o sebe, seberealizace, ale též izolovanost, osamělost.

1.3.7 Manželské a rodinné mýty

K manželství i rodině se váže celá řada mýtů. Pro realistický pohled na rodinu a manželství je nezbytně nutné umět rozlišit mýtus a reálnou skutečnost. Nyní uvádím dle mého názoru nejčastější typy mýtů, které se vztahují k lásce, manželství a rodině.

Nutno ještě dodat, že pojem „mýtus“ je starořeckého původu a znamená jazyk, slovo, pohádku či legendu. Rozlišujeme dvě základní funkce mýtu:

- hestickou - určitý normativní požadavek a přesvědčení (mýtus) přispívá k soudržnosti a plnění úkolů soužití
- dyshestickou – určitý normativní požadavek a přesvědčení (mýtus) vede naopak k potížím, poruchám, případně až ke ztroskotání (41)

Mýtus o lásce čarodějce

„Ty, můj partnere, právě proto, že jsi mým mužem (mou ženou) mě musíš milovat a ctít – bez ohledu na to, jak se chovám, co dělám či nedělám. Jestliže tak nečiníš, není a nikdy v našem manželství nebyla ta velká, opravdová a hluboká láska.“

Jiná varianta: „Láska hory přenáší. Čím více se milujeme, tím méně máme potíží a starostí. A jestliže nějaké máme, pak v našem manželství už není a ani nikdy nebyla ta opravdu velká, hluboká ...“ Toto přesvědčení předpokládá, že láska, úcta i akceptace jsou něco statického, jednou provždy daného; a že tedy jakékoliv počínání je nemůže a ani nesmí zeslabit, změnit. A také se počítá s tím, že hlavním, ne-li jediným smyslem žití toho druhého je být bezpodmínečně oddaným a milujícím druhem či družkou.

Bezpodmínečná láska, sycená výlučně tím, že ten druhý pouhou svou existencí je hoden lásky – takovou lásku označujeme jako lásku mateřskou, byť ji nepostrádají i leckteří otcové. Dítě opravdu potřebuje být milováno a akceptováno bezpodmínečně, ale stejně tak je pro jeho vývoj ke zralosti a samostatnosti zapotřebí lásky podmíněné, která nejen vyžaduje, nýbrž i dává. Zůstane-li u dospělého člověka jen dominující potřeba být milován a přijímán bezpodmínečně, lze mluvit o zbrzděném či zablokovaném vývoji – o infantilismu, kdy věkem dospělý člověk je v zajetí dětských potřeb. (41)

Mýtus krále Pygmaliona

„Mám zcela jasnou představu o tom, jak má vypadat můj muž (moje žena), naše dítě. A jen toho, kdo odpovídá této představě – ideálu mohu mít opravdu a cele rád(a). A pokud neodpovídá, buď ho (ji) přetvořím, nebo zavrhnu.“ S tímto mýtem úzce souvisí přesvědčení, že nejúčinnější cestou k nápravě druhého jsou kritika, výtky, tresty. Dva mylné předpoklady bývají součástí tohoto mýtu. A) Můj partner (naše dítě) se musí změnit k obrazu mému, idylické časy nastanou, až budeme oba a ještě lépe všichni stejní; tak stejní, jak si já přeji. B) Kritika, výtky a potrestání jsou těmi nejúčinnějšími metodami k nápravě a ve výchově. (41)

Mýtus „opravdová láska dokáže změnit člověka“

Manželství nemůže zásadně změnit osobnost dospělého člověka. Na tuto iluzi doplatilo mnoho mladých lidí, kteří si představovali, že se v manželství změní alkoholik, narkoman, psychopat, citově chladný člověk atd. **(53)**

Mýtus o supermanech, superženách a superdětech

„Člověk – já, ty i naše děti musíme být ve všech směrech dokonalí, úspěšní, výkonní, bezchybní. A je nehodnotnou až bezcennou bytostí ten, kdo takový není.“ Takové představy mívají kořeny v dětství, když velmi ambiciózní rodič imputoval nešťastnému potomkovi, že musí být, má-li získat rodičovskou pozornost či dokonce lásku, všestranně perfektním a úspěšným dítětem – hvězdou. **(41)**

Mýtus „lásky na první pohled“

Samo toto označení vyjadřuje zkratkovitost takto vytvořeného vztahu a vliv haló efektu. Lze připustit, že na náhlém přeskočení citových „jisker“ mají podíl i některé dosud nejasné faktory biologické, programové nastavení jedinců na určitý genetický protipól (jev akutních sympatií, či antipatií k nabízenému sexuálnímu partnerovi). Manželství uzavíraná z lásky na první pohled statisticky dobrou prognózu nemají. **(20)**

Mýtus revanšistický

„Jak ty mně, tak já tobě. Oko za oko.“ Tento mýtus, zakoření-li u obou partnerů, bývá obzvláště dyshestický. Jednání obou manželů se stává začarovaným kolotočem vzájemných trestů, odplat – a to stále krutějších. Cesta z bludného kruhu je jediná: bez jakýchkoliv podmínek tuto destruktivní hru přerušit, tedy přestat oplácet.

Mýtus o obětním beránkovi

„Jestliže se něco nedaří či vážne; jestliže je mně (nám) nedobře, je třeba rychle odhalit viníka. A hned ho ztrestat.“ Toto přesvědčení bývá spojeno s jedním

předpokladem; klamným tehdy, přiřkneme-li mu obecnou platnost: že totiž každé napětí i krize jsou výlučně individuální záležitostí, navíc schválností. (41)

Mýtus nezbytnosti stejného prožívání, uvažování a jednání obou manželů

Za těchto okolností je jakákoliv názorová rozdílnost hodnocena jako signál úbytku lásky apod. Odlišnost signalizuje možnost ztráty jistoty a ztěžuje orientaci v tomto vztahu. Pokud partner nereaguje stejně jako já, mohu se cítit ohrožen, protože nevím, jak bude vlastně reagovat. Tento postoj má obecnější platnost, nevztahuje se jen k manželství. (53)

Mýtus „šťastného manželství“

Mýtus „šťastného manželství“, které nepostihne žádný konflikt či pocity nepohody, ovlivňuje nepříznivě postoje nezkušených novomanželů. Pod vlivem tohoto mýtu jsou jakékoliv potíže chápány jako důkaz nevydařenosti tohoto vztahu. V manželství se musí oba partneři smířit s postupnou ztrátou vlastního výsadního postavení a tolerovat i jiné vztahy a zájmy svého manžela. Novomanželé snadno podléhají iluzi, že mohou zůstat středem pozornosti svého partnera navždy. Důsledkem takového uzavření by však byla stagnace obou manželů i jejich vzájemného vztahu. (53)

Mýtus o dětech na trůně

„Děti nade vše. Je třeba obětovat se jim. A náš život manželský musíme podřídit jejich blahu.“ Záleží samozřejmě na kontextu, na věku dětí i na dalších okolnostech, zda uvažované přesvědčení získá hestitickou, nebo dyshestickou hodnotu.

Mýtus co na srdci, to na jazyku

„Kde jinde než v rodině bychom měli být k sobě naprosto upřímní, spontánní! A vyříkat si hned vše – na rovinu.“ Toto přesvědčení by mělo znít raději takto: upřímnost a spontánnost tehdy, když chci vyjádřit něco potěšitelného, povzbuzujícího. A

obezřetnost, potlačení spontaneity tehdy, tlačí-li se na jazyk slova diktovaná zápornými city, rozladami či vztekem. (41)

Některé z mýtů se váží také na výhody „manželství na zkoušku“. Představa, že takto prověřený vztah bude pevnějším základem trvalosti budoucího manželství, zní dokonce celkem logicky. Žádný výzkum však neprokázal, že by manželství, jimž soužití na zkoušku předcházelo, byla stabilnější než jiná. (52)

1.3.8 Jak rodiče „opustit“ ale zároveň je nepřestat ctít

Chapman (23) tvrdí, že naši rodiče a rodiče našeho partnera jsou intimní a neoddělitelnou součástí našeho života. Navzájem se potřebujeme. Novomanželský pár potřebuje citovou vřelost a životní moudrost, jež pochází ze zdravého vztahu s oběma dvojicemi rodičů, a rodiče zase potřebují citovou vřelost a společnost mladé dvojice. Vzájemná svoboda a vzájemná úcta by měly být pro rodiče a jejich ženaté a vdané děti směrodatnou zásadou.

Jak tedy „opustit“ rodiče („odstříhnout psychologickou pupeční šňůru“)?

Člověk už se najednou neopírá o rodiče, ale o partnera. Pokud mezi mužovou manželkou a jeho matkou dojde ke střetu zájmů, má manžel stát při své ženě. Zásada oddělit se od rodičů je nesmírně důležitá. Žádná manželská dvojice nedosáhne v manželství plného potenciálu, pokud se v psychologickém ohledu neodtrhne od rodičů.

Zásada „opustit“ rodiče je důležitá rovněž při rozhodování. Rodiče možná vyslovují různé návrhy ohledně mnoha stránek manželského života svých dětí. Každý návrh by měl být brán vážně, ale nakonec se musí mladí manželé rozhodnout podle svého. Už by neměli zakládat rozhodnutí na tom, co by potěšilo rodiče, ale na tom, co potěší partnera.

Druhá zásada je ctít rodiče, tedy „projevovat jim úctu“.

Je pravda, že ne všichni rodiče vedou život, který vzbuzuje úctu, přesto i v této situaci zásada platí. Ohledně komunikace s rodiči je nezbytné ještě dodat, že by se

manželé měli chovat k rodičům z obou stran stejně, nepreferovat jen rodiče z jedné strany. Zároveň není správné kritizovat rodiče svého partnera.

Jaká je tedy úloha a postavení rodičů z obou stran? Rodiče by měli určitě pociťovat svobodu, že mohou mladému páru poradit (vždy je dobré, když si o radu řeknou sami manželé). Ale ani tak by se rodiče neměli pokoušet svoje rady mladému páru vnutit. Pokud se zrovna podle jejich rad mladý pár nezařídí, neměli by rodiče projevovat rozmrzelost. Měli by mladému páru poskytnout svobodu dopouštět se vlastních chyb. Ohledně finanční výpomoci je velkou chybou, pokud rodiče využívají finanční pomoci k tomu, aby mladý pár přinutili vyhovět jejich přáním: „Když se nastěhujete do domu vede nás, koupíme vám ložnici.“ Dary jsou v pořádku, pokud je dáváme z lásky bez jakýchkoli podmínek. Z darů, které jsou nějak podmíněné, se stávají spíše nástroje. (23)

1.4 Nesezdané soužití

V této práci bude obecně za nesezdané soužití považována situace, kdy spolu muž a žena žijí a hospodaří ve společné domácnosti, aniž by spolu (zatím) uzavřeli sňatek.

Nesezdané soužití se významně rozšířilo ve vyspělých evropských zemích v 70. letech. Toto partnerství je též označováno termínem kohabitace. Univerzální přístup ke vzdělání, participace žen na pracovním trhu, důraz na seberealizaci, dostupnost účinné antikoncepce v souvislosti s liberalizací sexuálních norem vytvořily prostor pro rozšíření nesezdaného soužití. Kohabitace však není jev zcela nový, neboť existovala již v tradiční společnosti, kde byla častá především v nižších vrstvách společnosti. Hlavním důvodem zde však byly především majetkové otázky, roli zde hrálo rovněž dědické právo (syn např. dědil hospodářství až po smrti otce). (38)

VÁGNEROVÁ (53) uvádí, že volný svazek muže a ženy lze považovat za určitou formu přechodu, respektive přípravy na manželské soužití. Volné soužití umožňuje plynulejší a méně stresující adaptaci na společný život, protože není považováno za definitivní, je zde zachována možnost volby. V družském soužití je obtížnější dosáhnout tak hluboké intimity jako v manželství, protože nezahrnuje tolik sdílených oblastí. Tato vazba je volnější, má méně společných znaků jak na reální, tak na symbolické úrovni. Volné soužití může v dostatečné míře uspokojovat emocionální i sexuální potřeby. Na druhé straně může takový typ soužití vést k nespokojenosti s nejistotou situace. Impulzem k institucionalizaci tohoto vztahu může být i zvýšená žárlivost na partnera, který je za těchto okolností vlastně volný a mohl by kdykoliv odejít. Obvykle jde o stadium přechodné, po němž následuje další řešení tohoto vztahu: k rozchodu, nebo k uzavření manželství.

Sociologie může studovat nesezdané soužití ze tří různých pohledů. Prvním z nich je intenzita jeho rozšíření a identifikace lidí, kteří v tomto partnerství žijí. Druhým tématem je analýza postojů veřejnosti k tomuto typu svazku. Poslední přístup se může věnovat srovnání manželství a nesezdaného soužití z hlediska typologie osob, které volí

jednu či druhou formu nebo jejich kombinaci, zajímavé je však i srovnání z hlediska stability manželství a kohabitace, jejich výhod a nevýhod, právních aspektů apod. (38)

Tabulka 4 : Faktory nestability manželství a nesezdaného soužití

Manželství: komplementarita	Nesezdané soužití: rovnost
1. Pravděpodobnost rozvodu manželství se zvyšuje spolu s rostoucím příjmem ženy.	Čím více se příjem nesezdané ženy blíží příjmu muže, tím je pravděpodobnost rozchodu nižší. Čím je však příjem nesezdané ženy vyšší než příjem muže, tím je riziko rozchodu vyšší.
2. Čím více času stráví vdaná žena v zaměstnání, tím je pravděpodobnost rozvodu vyšší.	Čím je pracovní zaneprázdnění nesezdané ženy vyšší, tím je riziko rozchodu nižší.
3. Pravděpodobnost rozvodu se snižuje spolu s rostoucím rozdílem počtu hodin strávených výdělečnou činností mužem a ženou.	Pravděpodobnost rozchodu se zvyšuje spolu s rostoucím rozdílem počtu hodin strávených výdělečnou činností mužem a ženou.
4. Čím větší je společný majetek manželů, tím je pravděpodobnost rozvodu nižší	Společný majetek nemá vliv na pravděpodobnost rozchodu.
5. Přítomnost jednoho dítěte riziko rozvodu snižuje, čím je však počet dětí vyšší, toto riziko je vyšší.	Riziko rozchodu se zvyšuje spolu s počtem dětí přítomných ve společné domácnosti.

Zdroj: Rodinné chování mladé generace (38)

Americké socioložky BRINESOVÁ a JOYNEROVÁ (38) si položily otázku, na jakém principu jsou vlastně nesezdaná soužití udržována. Na základě analýzy empirických dat dospěly k jedné z hlavních hypotéz o charakteru manželství a nesezdaného soužití. Manželství je založeno na vzájemné výměně jak materiálních statků, tak emocí apod., míra společných investic a komplementarity rolí je zde vysoká, neboť vyplývá na jedné straně z tradic, ale na druhé straně je podpořena i právními důsledky manželství

(společný majetek, v některých zemích společné zdanění příjmů manželů apod.). Nesezdaní partneři investují do společného méně, ať již z důvodu osobních (nejistota z výběru) nebo i právních (neexistence univerzálních norem řešících jejich společný majetek apod.). Jejich vztah je tedy podle autorek založen na rovnosti partnerů z hlediska moci měřené především ekonomickým kapitálem. V tomto kontextu je možné shrnout předpoklady Brinesové a Joynerové do deseti bodů, které se zaměřují na faktory nestability manželství a kohabitace.

Nesezdané soužití je tedy založeno na principu rovnosti a individualismu. Tento princip vychází ze samotného charakteru faktického manželství, jež je prováděno nejistotou, neurčitým časovým horizontem a absencí právních vztahů mezi partnery. Tyto skutečnosti umožňují partnerům experimentovat s uspořádáním jejich vztahu podle jejich vlastních individuálních představ. Soudržnost takového partnerství, kde každý prosazuje své zájmy, je udržitelná pouze na základě principu rovnosti partnerů ve všech oblastech. Podle analýzy BRINESOVÉ A JOYNEROVÉ (38) se pravděpodobnost rozchodu nesezdaných partnerů zvyšuje tehdy, řídí-li se partneři tradičním rozdělením gender rolí nebo naopak je-li partnerem s vyšším příjmem žena.

Udržení rovnosti a kompromisu je u partnerů v každodenním životě velmi těžké, a proto je nesezdané soužití často méně stabilní než manželství. Jako výše zmíněné autorky, i VÁGNEROVÁ (53) tvrdí, že představa větší vytrvalosti a naplnění volného svazku není oprávněná (i když jej v rámci své revolty mnozí mladí lidé akceptují). Takový svazek se rozpadá ještě snáze než manželství, protože rozchod není vázán na ritualizovaný úřední akt. Není nutné potvrdit jeho rozpad institucionálně, složitou a časově náročnou procedurou rozvodu. Preference takového soužití signalizuje obecný postoj k partnerství – ti, kteří si jej zvolí, bývají primárně méně konvenční a manželství pro ně nemá tak vysokou hodnotu. V družském soužití se objevují podobné problémy jako u novomanželů: přesycení partnerem, pocit ztráty osobní identity a nadměrné závislosti na partnerovi či omezení v oblasti individuální seberealizace.

Z takových svazků se rodí méně dětí – to znamená, že dost často jde primárně o volbu alternativy, která s dětmi příliš nepočítá. Tato skutečnost může být důsledkem nejistoty volného soužití, které není akceptováno jako dostatečně funkční zázemí pro

rodinu. Bezdětnost může být signálem, že je tento vztah chápán jako přechodný, respektive limitovaný, to znamená méně funkční partnerský vztah.

1.4.1 Nesezdané soužití – „příprava“ na manželství?

Hlavním aspektem celé problematiky nesezdaných soužití mladých svobodných párů je to, zda tento fenomén představuje pouze „předehru“, popř. jakousi přípravu na manželství, či zda představuje skutečnou alternativu manželství (tzn. nesezdané soužití jakožto delší soužití dvou lidí bez předchozího sňatku spojené zpravidla s výchovou dětí). (16)

Z výzkumu Mladá generace 1997 (realizován Sociologickým ústavem), vyplývá následující: z respondentů, kteří měli stálého partnera, uvedlo téměř 84%, že mají v úmyslu se svým partnerem uzavřít sňatek. Na první pohled se zdálo, že jde častěji o ty, kteří již žijí se svým partnerem v nesezdaném soužití. Vypadalo to tak, že berou své partnerství vážněji a považují je za skutečnou přípravu na následující manželství – po podrobnějším zkoumání se však ukázalo, že tomu tak není. To, zda mladí lidé dospěli k úmyslu uzavřít se svým partnerem sňatek, záviselo pouze na délce partnerského vztahu, nikoli na tom, zda partneri spolu žijí či nežijí v nesezdaném soužití.

Nejčastější důvody uváděné jako překážka uzavření sňatku bylo možno zařadit do skupiny materiálních podmínek: nedostatečné příjmy uvedla plná třetina z těch, kdo žili v nesezdaném soužití. Pro respondenty, kteří nežili v nesezdaném soužití, byly finanční důvody méně důležité, naopak se u nich častěji objevovaly jako zábrana bytové podmínky a studium. Nedá se tedy říci, že by v nesezdaném soužití byly partnerské vztahy „vážnější“ než u párů, které spolu společně nežijí.

Pokud jde o výchovu dětí v nemanželském soužití, většina takto žijících mladých svobodných lidí by v případě otěhotnění volila variantu „sňatek a porod“. Obecně se dá říci, že postoje mladé generace k výchově dětí v nesezdaném soužití nezávisějí na tom, zda lidé takto spolu žijí či nikoli: v obou případech jsou úvahy o možném narození dítěte bez současného uzavření sňatku ve výrazné menšině.

Šetření dále ukázalo, že:

- nesezdané soužití je poměrně málo rozšířenou formou párového soužití,
- nesezdaná soužití vznikají převážně po krátké době seznámení,
- žijí v nich většinou lidé ekonomicky samostatní tzn. s vlastním příjmem, kteří mají možnost bydlet samostatně,
- mnozí mají v úmyslu uzavřít sňatek.

Dá se říci, že pokud budeme pohlížet na nesezdané soužití jako na společné bydlení a hospodaření páru, neliší se tyto dvojice ve svých postojích a plánech (týkající se např. uzavření sňatku) od jiných párů, které spolu nežijí, protože nemají vlastní bydlení.

Nesezdaná soužití se neodlišovala tím, že by v nich partnerské vztahy byly „vážnější“, ale že šlo o lidi ekonomicky samostatné, kteří již svou „bytovou otázku“ vyřešili. Studenti si z finančních důvodů nemohou dovolit samostatné bydlení. To se projevuje v daleko vyšší frekvenci společně žijících a hospodařících dvojic, kde jsou oba partneři výdělečně činní, a mohou si tak dovolit vyšší výdaje na domácnost. Můžeme tedy předpokládat, že v případě lepších podmínek při získávání možností samostatného bydlení by se nesezdaná soužití mladých lidí u nás vyskytovala daleko častěji. (16)

Co se týká překážek při uzavření sňatku, respondenti velmi často uváděli problémy s bydlením a nedostatek finančních prostředků. Skoro 70% z nich však odpovědělo, že vstupu do manželství nebrání žádné důvody. Sňatek však zatím neuzavřeli, přestože ho většina z nich plánuje uzavřít s partnerem, se kterým nyní žije – toto rozhodnutí z nějakého důvodu zatím odkládají.

Důvody mohou být například:

- partneři si nejsou jisti, zda je jejich partner ten pravý, a chtějí ještě určitou dobu žít „na zkoušku“
- dokud nemají děti, připadá jim manželství zbytečné nebo dokonce omezující; v okamžiku, kdy by se jim mělo narodit dítě, by však 83% respondentů sňatek uzavřelo

Z výsledků šetření vyplývá, že nesezdané soužití není ani celoživotní strategií, ani náhražkou manželství. Je spíše formou párového soužití, které navazuje na „chození“ jako období vzájemného poznávání, zkoušení a testování partnera a posunuje

se tím do jiné polohy. Nesezdané soužití se tím stává společností tolerovanou formou předmanželského stádia života. (16)

1.4.2 Postoje mužů a žen k otázce kohabitací

SIMOTA (47) tvrdí, že muži dávající přednost životu v manželství ve srovnání s muži preferujícími život bez sňatku vcelku logicky považují za důležitější především ty vlastnosti, jež jsou tradičně s manželstvím spojovány, tedy vztah k dětem, smysl pro rodinný život, zodpovědnost a poctivost. Naopak ti, kteří preferují život bez stálé partnerky, více akcentují dobré materiální zajištění a hezký vzhled, tedy vlastnosti, které jsou z hlediska fungování dlouhodobého vztahu spíše druhořadé. Tito muži zřejmě odmítají roli tradičního „živitele“ rodiny. Své finance nehodlají ve větší míře směřovat do manželství nebo dlouhodobějšího partnerství, dávají tedy přednost materiálně zajištěné ženě.

Stálý partnerský vztah je častější u žen než u mužů. Ženy se zdají být více „směřovány“ k trvalejšímu párovému soužití, poskytujícímu na jedné straně jak větší životní jistotu a citové zakotvení, tak na druhé straně ovšem vyžadujícímu vyšší míru přizpůsobivosti, tolerance a v jistém smyslu i omezení osobní svobody. Vysvětlení je možné hledat nejen na úrovni obecné genetické „výbavy“, jejímž působením ženská část populace více tíhne k důrazu na zajištění materiálních i sociálních podmínek výchovy potomků, ale také na potřebu jistoty v citovém a osobním životě. Určitou roli hraje také to, že ženy ve stejném věkovém rozpětí jsou psychicky vyspělejší než muži, což se částečně vyrovnává také tím, že jejich partner je nejčastěji o dva až tři roky starší.

ŠMOLKA (52) uvádí, že pro ženu je rodina obecně centrálnější hodnotou. Ženy jsou také nositelem řady tradic (oslav svátků, narozenin, vánoc až po rituály svatební). Zcela abstrahovat nelze ani od silnějších společenských tlaků na neprovdanou ženu. Navíc nelze vyloučit ani vliv jistých archetypů, kdy pro samičky většiny živočišných druhů je kvalita potomstva a snaha o garanci jeho bezpečí naprogramována dokonce biologicky.

U žen se projevuje souvislost mezi obecnými postoji k tradičním životním hodnotám (rodina, manželství) a výběrem vlastností pokládaných u životního partnera za nejdůležitější. Zvláště ženy, které preferují sňatek bez předchozího společného života „na zkoušku“, nejvíce zdůrazňují partnerovu schopnost „žít rodinný život“. Na druhé straně existuje specifická skupina mladých svobodných žen, které dávají přednost životu se stálým partnerem, avšak bez uzavření manželství. Tyto ženy kladou větší důraz na materiální soběstačnost, rozhodnost, citizadostivost partnera, jeho hezký vzhled, tedy vlastnosti reflektující především samostatnost a fyzickou přitažlivost na úkor smyslu pro tradiční rodinné hodnoty (16).

Podle FIALOVÉ (16) žije v nesezdaném soužití více svobodných žen než mužů. Příčinou toho je fakt, že ženy mají ve většině případů stálého partnera. Ženy žijí v nesezdaném soužití nejčastěji ve věku od 21 do 23 let, ve vyšším věku tuto alternativu volí jen malé procento žen, protože většina z nich je již provdána. Lze tedy stručně shrnout, že kohabitace je z hlediska celé populace nejčastější u mladých lidí ve věku okolo 25 let. Ve vyšším věku je pak jen okrajovou záležitostí.

Problematice kohabitací nebyla a ani v současné době není věnována pozornost, která by odpovídala jejímu významu. Ani právní řád České republiky nereaguje na nárůst počtu osob žijících v nesezdaném soužití speciální legislativní úpravou. Přesto však lze nalézt stěžejní prvky legislativy v rodinném i občanském právu.

Není sporu o tom, že je nezbytné v brzké době jednoznačně vymezit rozdíl mezi manželstvím a nesezdaným soužitím muže a ženy, pro tuto chvíli však můžeme alespoň zmínit, že i Ústava České republiky zaručuje ochranu rodiny založené jak manželstvím, tak i jiným svazkem. Z toho tedy vyplývá, že i svazek muže a ženy, kteří neuzavřeli regulérní manželství, je třeba považovat za základ rodiny a obdobně takový svazek i chránit.

Zákon o rodině jako základní pramen práva rodinného se sice o nesezdaném soužití výslovně nezmiňuje, nelze však ani jednoznačně tvrdit, že s ním nepočítá. Nečiní totiž žádné rozdíly mezi dětmi narozenými v manželství a dětmi narozenými v „pouhé“ kohabitaci rodičů. Právní úprava vztahů mezi rodiči a dětmi není založena na existenci manželství, ale na skutečnosti rodičovství, jakmile se však v nesezdaném soužití narodí

dítě, reguluje zákon o rodině vztah mezi otcem a matkou prostřednictvím jejich vztahu ke společnému dítěti s ohledem na smysl zákona o rodině, tj. ochranu zájmů nezletilého dítěte.

1.5 Život bez trvalého partnera

VÁGNEROVÁ (53) tvrdí, že manželství, respektive partnerství, představuje důležitou součást identity dospělého člověka, která jej váže k různým sociálním skupinám. Jedinec, který žije sám, je definován něčím jiným než standardními mezilidskými vztahy: např. svou profesí. Chybí mu určitá složka identity, ale na druhé straně si zachovává psychickou i sociální autonomii. Takový styl života člověka ve větší míře anonymizuje a leckdy vede až k určité izolaci. Je typický pro velkoměsto, které již samo o sobě dává větší předpoklady k anonymitě. Současná společnost tento způsob života více toleruje, není již tak stigmatizující, jako byl dřív.

Ve vztahu k jakémukoliv životnímu stylu je významné, zda si jej člověk sám zvolil, protože vyhovuje jeho osobním potřebám, nebo zda k němu byl nějak donucen, i když mu vnitřně nevyhovuje. Ve skupině mladých dospělých do 35 let lze diferencovat tři skupiny lidí, kteří žijí sami:

1. Jedinec, který si takový styl života zvolil, protože mu vyhovuje a počítá s ním i pro budoucnost. Důvody této volby mohou být různé: osobnostní vlastnosti, dominance profesního zaměření, náboženské motivy, odlišná sexuální orientace apod.
2. Jedinec, který si takový styl života vybral pro období mladé dospělosti, ale považuje jej za dočasný. Prozatím experimentuje s různými partnerskými vztahy, věnuje se profesi a svým zálibám. Jde spíše o odklad partnerského, resp. manželského soužití než jeho definitivní odmítnutí.
3. Jedinec si tento styl nevybral, ale nemá jinou možnost. Nemá žádného trvalého partnera, s nímž by žil. Se způsobem svého života není příliš spokojený, ale nedovede jej změnit. Do této kategorie patří i ti, kteří se rozvedli a nenalezli nového partnera. Za těchto okolností jde o život izolovaného, osamělého, často nejistého člověka, který má nízkou sebedůvěru a limitované sociální kompetence. Takovým způsobem mnohdy reagují i lidé nějak handicapovaní či nestandardní.

Výhodou života samotného člověka je:

- a) jeho volnost a otevřenost různým zkušenostem;
- b) možnost zaměřit se nerušeně na nějaký preferovaný cíl a dosahovat lepších výsledků.

Nevýhodou takového stylu života je:

- a) riziko zafixování takových osobnostních vlastností a strategií chování, které působí rušivě v jakémkoliv soužití, respektive v jakékoliv spolupráci;
- b) návyk na určitý životní styl a neochota jej změnit;
- c) sociální izolace a zvýšení rizika osamocení (pokud vrstevníci vstupují do manželství);
- d) riziko ztráty určitých životních příležitostí, bilancování v pozdějším věku může vycházet z jiných hodnot.

2. Cíle práce a hypotézy

Cílem práce bylo zmapovat postoje a názory současných studentů Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích na formy rodinného soužití, partnerství a rodičovství. Dále byly porovnány vybrané postoje a názory mezi věřícími a nevěřícími studenty.

Cílem práce bylo také poukázat na to, že existují i jiné možnosti v oblasti partnerství než ty, které preferuje většina dnešní společnosti.

Problematika partnerství a manželství mi je velmi blízká, neboť právě ve svém věku nad těmito tématy často přemýšlím. Na základě své diplomové práce jsem chtěla zjistit názory a postoje svých vrstevníků k problematice partnerství a manželství. Myslí si dnešní mladá generace, že manželství je v dnešní době přežitek? Uvažují o uzavření manželství, či chtějí žít se stálým partnerem bez uzavření sňatku? Jaký věk považují za ideální pro uzavření manželství, kolik dětí by chtěli mít? Na tyto a mnohé další otázky jsem hledala odpovědi ve svém výzkumu.

V souvislosti s cílem práce byly stanoveny tyto hypotézy:

Hypotéza 1

Studenti pocházející z vesnice či malého města (do 10-ti tis. obyvatel) preferují manželství jako institucionální základ rodiny více než studenti pocházející z města.

Hypotéza 2

Studenti, kteří jsou náboženského vyznání, preferují manželství jako institucionální základ rodiny více než studenti, kteří se k víře nehlásí.

3. Metodika

3.1 Použitá metoda

Informace potřebné pro zpracování diplomové práce byly získány obsahovou analýzou sekundárních dat (literatura, internetové zdroje, údaje ČSÚ apod.).

Pro zmapování postojů studentů k rodině a manželství a k testování hypotéz byl proveden kvantitativní výzkum. Sběr dat byl realizován metodou dotazování, technikou dotazníku. Tuto techniku jsem zvolila z důvodu vysoké efektivity sběru informací. Poměrně snadno se získají informace od velkého počtu jedinců v krátkém čase s nízkými náklady. Dále je vyloučen „efekt tazatele.“

Technika dotazníku byla určena ke sběru primárních dat u cílové populace vybrané kvótním vícestupňovým výběrem. Kvótou pro výběr bylo studium na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích., a to studium v posledním ročníku.

V dotazníku byly použity uzavřené, polouzavřené a otevřené otázky. V hlavičce dotazník obsahoval žádost o vyplnění a specifikaci jeho účelu. Celkem bylo položeno 19 otázek. Některé otázky byly použity z „*Bibliografického výzkumu mladé generace 2002.*“, který byl realizován Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí v Praze roku 2002. První část dotazníku byla identifikační. Prvních pět otázek se týkalo prostředí, ve kterém respondenti vyrůstali (původ, rodina), další otázky (otázka č.6 až otázka č.19) zjišťovaly postoje a plány respondentů v oblasti partnerství, manželství a rodičovství.

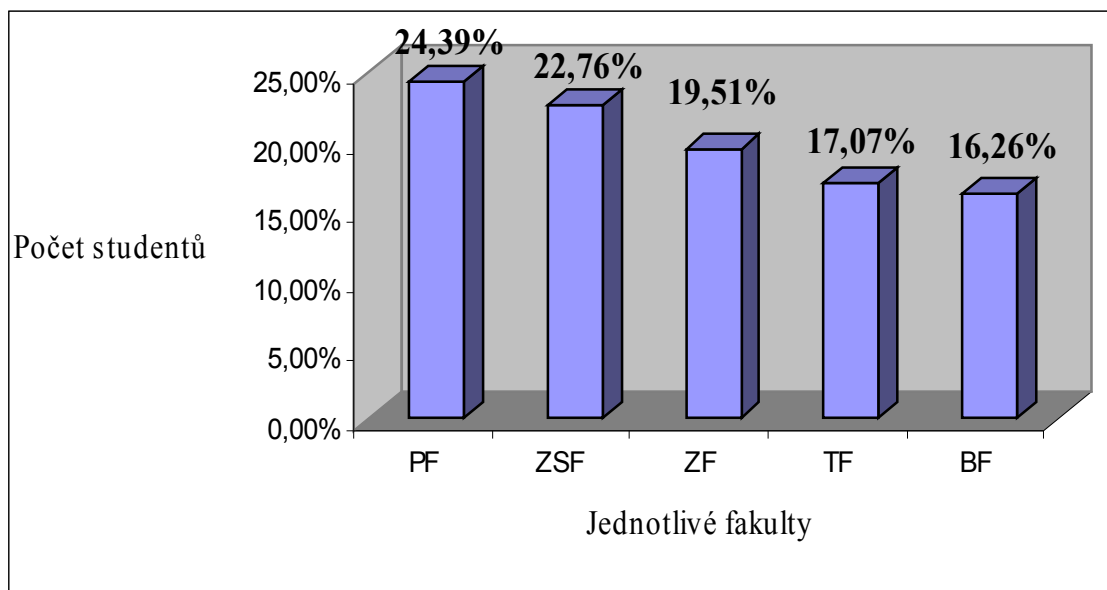
3.2 Charakteristika cílové populace

Výzkumný vzorek tvořili studenti posledních ročníků Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Celkem bylo rozdáno sto padesát (100%) dotazníků. Kompletně vyplněných a pro výzkum použitelných bylo sto dvacet tři (82%). Návratnost dotazníků činila tedy 82%. Dotazníkové šetření probíhalo v listopadu a prosinci roku 2006. Pro zpracování dat jsem použila tabulky a grafy, výsledky uvádím v procentech, počty studentů jsou uvedeny v závorce.

Ze 100% studentů (123) bylo 24,39% (30) z Pedagogické fakulty, 22,76% (28) ze Zdravotně sociální fakulty, 19,51% (24) ze Zemědělské fakulty, 17,07% (21) z Teologické fakulty a 16,26% (20) z Biologické fakulty.

Graf 1: Struktura cílové populace dle jednotlivých fakult Jihočeské univerzity.

Zdroj : Vlastní výzkum.

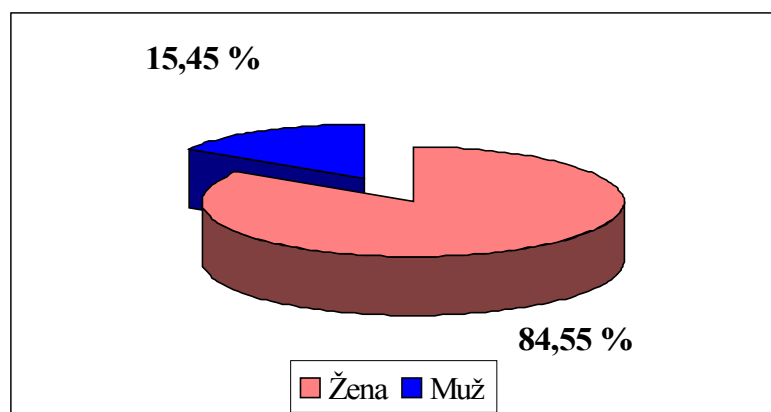

4. Výsledky

4.1 Charakteristika sledovaného souboru

Ze 100% (123) dotazovaných studentů byli zastoupeni v 84,55% ženy (104 studentek) a v 15,45% muži (19 studentů).

Graf 2: Struktura cílové populace dle pohlaví.

Zdroj : Vlastní výzkum.

Ze 100% (123) dotazovaných bylo 40,65% (50) ve věku 23 let, 35,77% (44) ve věku 24 let, 10,57% (13) ve věku 25 let, 4,07% (5) ve věku 26 let, 3,25% (4) ve věku 27 let, 2,44% (3) ve věku 28 let, 0,81% (1) ve věku 29 let, 0,81% (1) ve věku 30 let, 0,81% (1) ve věku 31 let a 0,81% (1) ve věku 38 let.

Průměrný věk jednoho studenta (-tky) je 24,24 let.

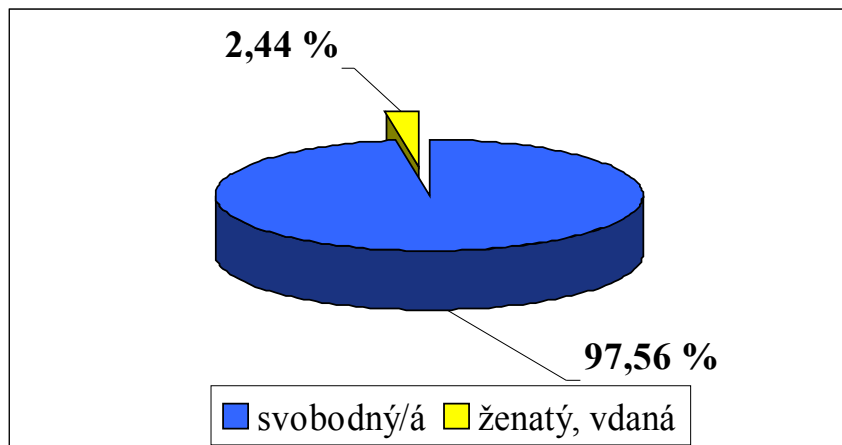
Tabulka 5 : Struktura cílové populace dle věku.

Věk	23	24	25	26	27	28	29	30	31	38
Počet studentů	40,65%	35,77%	10,57%	4,07%	3,25%	2,44%	0,81%	0,81%	0,81%	0,81%

Zdroj : Vlastní výzkum.

Ze 100% (123) dotazovaných bylo 97,56% svobodných (120) a 2,44% ženatých či vdaných (3).

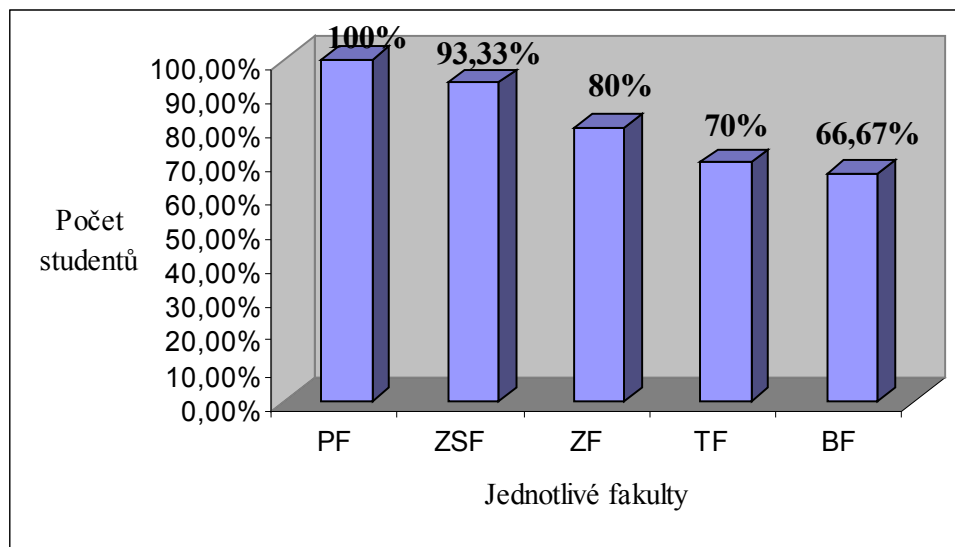
Graf 3 : Rodinný stav cílové populace.

Zdroj : Vlastní výzkum.

Celkem bylo rozdáno 150 dotazníků na tyto fakulty: Pedagogická fakulta, Zdravotně sociální fakulta, Zemědělská fakulta, Teologická fakulta a Biologická fakulta. Na každou fakultu bylo rozdáno 30 dotazníků (100%). Nejvíce dotazníků se vrátilo z Pedagogické fakulty – 100% návratnost (30 dotazníků). Ze Zdravotně sociální fakulty se vrátilo 93,33% (28 dotazníků). Ze Zemědělské fakulty činila návratnost 80% (24 dotazníků), Z Teologické fakulty 70% (21 dotazníků) a nejnižší návratnost – 66,67% (20 dotazníků) byla z Biologické fakulty.

Graf 4 : Návratnost dotazníků z jednotlivých fakult.

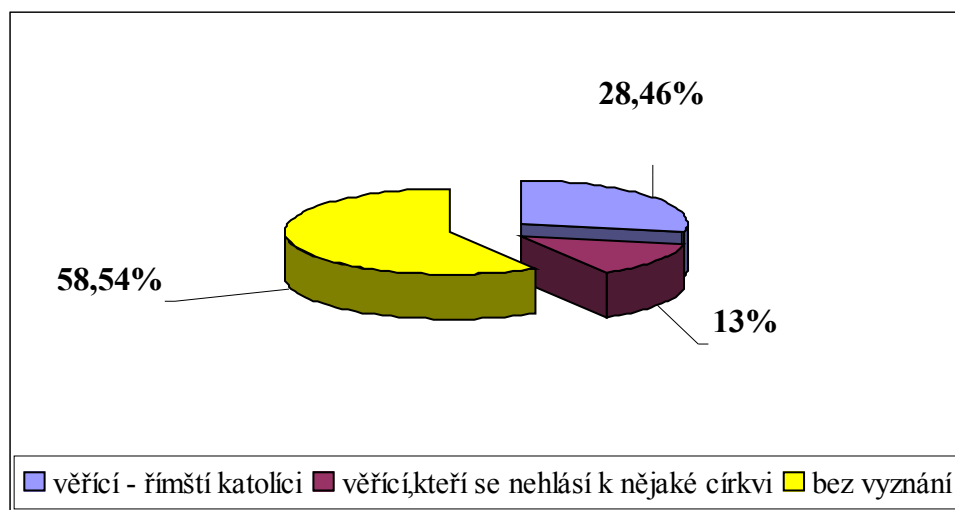

Zdroj: Vlastní výzkum.

Ze 100% (123) studentů uvedlo 58,54% (72), že jsou bez vyznání, 28,46% (35) uvedlo, že jsou věřící, a to římsí katolíci a 13% (16) uvedlo, že jsou věřící, ale nehlásí se k žádné církvi.

Graf 5 : Struktura cílové populace podle vyznání.

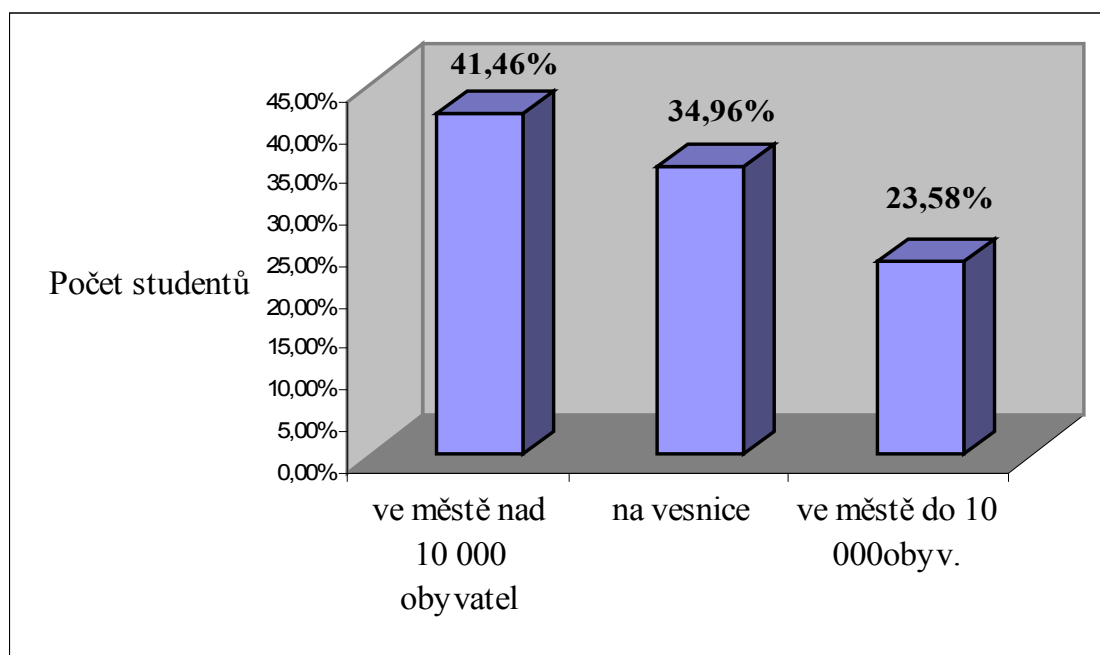
Zdroj : Vlastní výzkum.

4.2 Výsledky dotazníkového šetření

Na otázku č.1 „Kde jste v dětství a dospívání převážně vyrůstal(a)?“ odpovědělo 34,96% studentů (43) variantou a) na vesnici, 23,58% studentů (29) variantou b) ve městě do 10 000 obyvatel a 41,46% studentů (51) variantou c) ve městě nad 10 000 obyvatel.

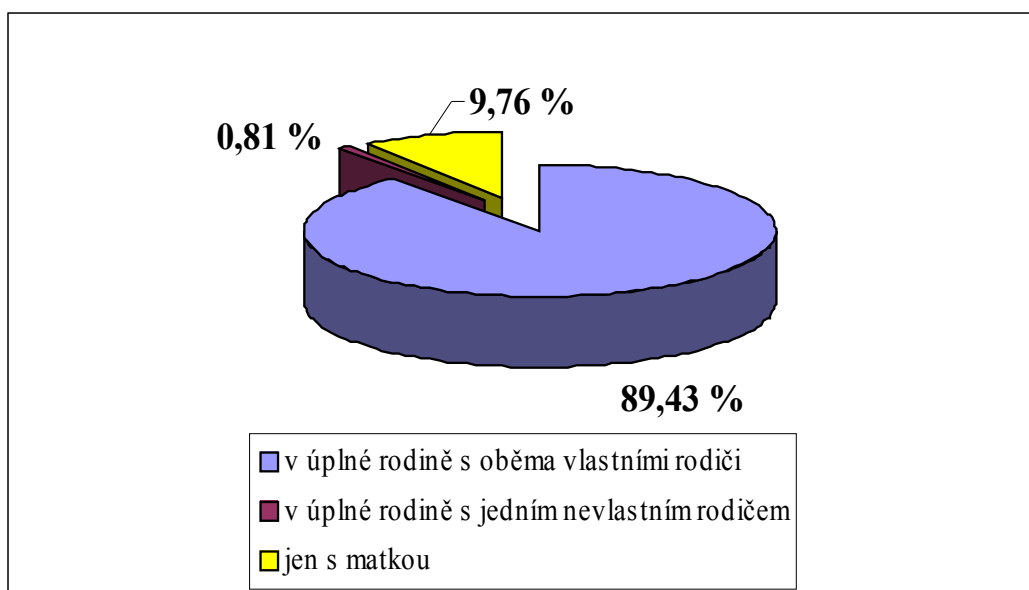
Graf 6: Kde jste v dětství a dospívání převážně vyrůstal(a)?

Zdroj : Vlastní výzkum.

Na otázku č.2 „V jakém typu rodiny jste v dětství (do 15 let) převážně vyrůstal(a)?“ odpovědělo 89,43% studentů (110) variantou a) v úplné rodině s oběma vlastními rodiči, 0,81% studentů (1) variantou b) v úplné rodině s jedním nevlastním rodičem a 9,76% studentů (12) variantou d) jen s matkou.

Graf 7 : V jakém typu rodiny jste v dětství (do 15 let) převážně vyrůstal(a)?

Zdroj: Vlastní výzkum.

Na otázku č.3 „*Existovalo partnerství či manželství Vašich rodičů?*“ odpovědělo 98,37% studentů (121) variantou a) ano a 1,63% studentů (2) variantou b) ne.

Tabulka 6 : Existovalo partnerství či manželství Vašich rodičů?

Odpověď	ano	ne
Procenta %	98,37 %	1,63 %

Zdroj : Vlastní výzkum.

Na otázku č.4 „*Jakou formu soužití preferovali Vaši biologičtí rodiče?*“ odpovědělo 98,37% studentů (121) variantou a) manželství a 1,63% studentů (2) variantou b) soužití ve společné domácnosti bez toho, že jsou oddáni.

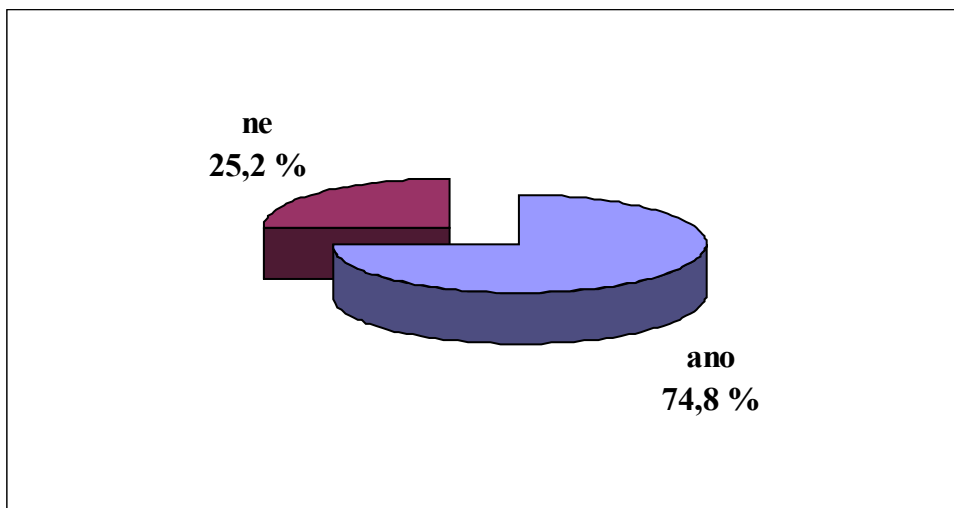
Tabulka 7 : Jakou formu soužití preferovali Vaši biologičtí rodiče?

Forma	manželství	soužití ve společné domácnosti bez toho, že jsou oddáni
Procenta	98,37%	1,63%

Zdroj : Vlastní výzkum.

Na otázku č.5 „*Trvá dosud partnerství či manželství Vašich rodičů?*“ odpovědělo 74,8% studentů (92) variantou a) ano a 25,2% studentů (31) variantou b) ne.

Graf 8 : Trvá dosud partnerství či manželství Vašich rodičů?

Zdroj : Vlastní výzkum.

25,2% studentů (31) uvedlo, že partnerství či manželství jejich rodičů již netrvá. Jako důvod, pro který již manželství či partnerství netrvá, uvedlo 7,32% (9) to, že některý z rodičů zemřel, důvod rozvodu uvedlo 16,26% (20) a důvod neuvedlo 1,63% (2).

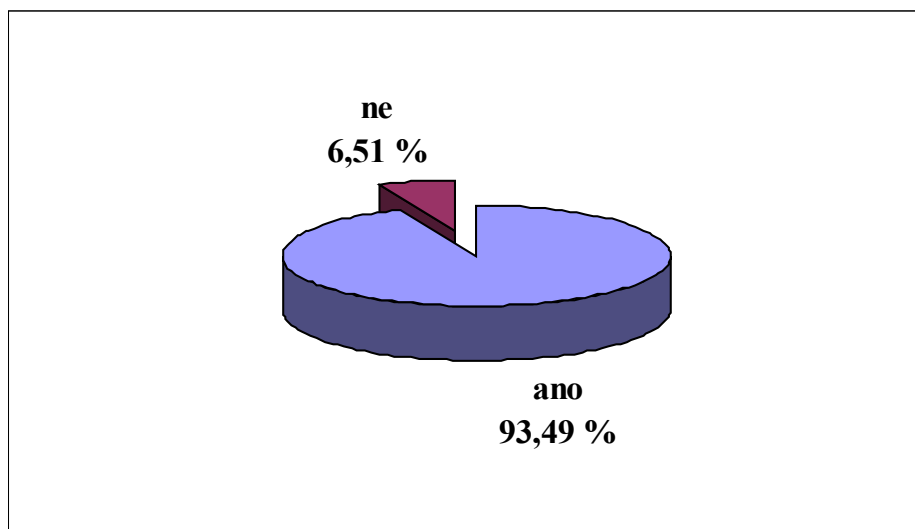
Tabulka 8 : Důvody zániku partnerství či manželství rodičů respondentů.

Důvod	některý z rodičů zemřel	rozvod	bez udání důvodu
Počet studentů	7,32 %	16,26%	1,63 %

Zdroj : Vlastní výzkum.

Na otázku č.6 „Navázal(a) jste během Vašeho života partnerský vztah?“ odpovědělo 93,49% studentů (115) variantou a) ano a 6,51% studentů (8) variantou b) ne.

Graf 9 : Navázal(a) jste během Vašeho života partnerský vztah?

Zdroj : Vlastní výzkum.

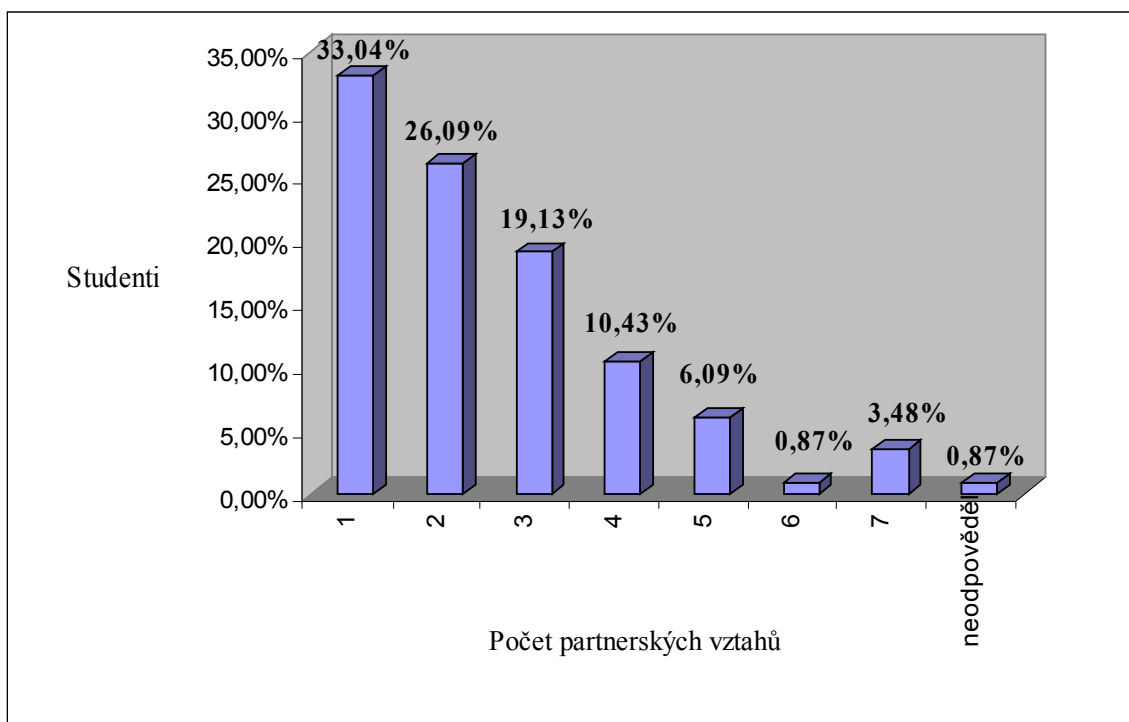
Ze 115 studentů (nyní 100%), kteří navázali během svého života partnerský vztah (delší než 3 měsíce), uvedlo 33,04% z nich (38), že celkem navázalo během svého

života jeden partnerský vztah, 26,09% studentů (30) navázalo během svého života celkem dva partnerské vztahy, 19,13% studentů (22) navázalo během svého života celkem tři partnerské vztahy, 10,43% studentů (12) navázalo během svého života celkem čtyři partnerské vztahy, 6,09% studentů (7) navázalo během svého života celkem pět partnerských vztahů, 0,87% studentů (1) navázalo během svého života šest partnerských vztahů, 3,48% studentů (4) navázalo během svého života sedm partnerských vztahů a 0,87% studentů (1) nevedlo počet navázaných vztahů.

Průměrný počet partnerských vztahů u dotazovaných byl 2,46 .

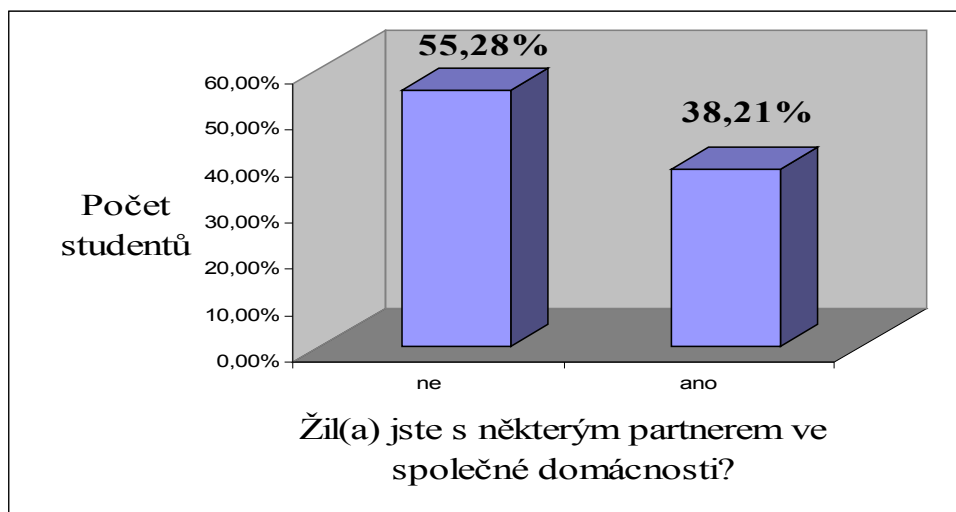
Graf 10 : Počet partnerských vztahů.

Zdroj : Vlastní výzkum.

Ze 100% (nyní 115, kteří navázali partnerský vztah) žilo ve společné domácnosti 38,21% studentů (47). Naopak 55,28% studentů (68) uvedlo, že s některým z těchto partnerů ve společné domácnosti nežilo.

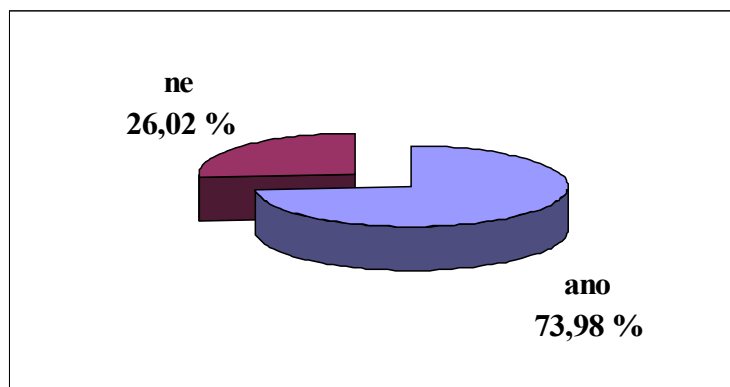
Graf 11 : Žil(a) jste někdy s některým z těchto partnerů ve společné domácnosti?

Zdroj : Vlastní výzkum.

Na otázku č.7 „Máte v současné době partnera (partnerku) či manžela (manželku)?“ odpovědělo ze 100% (123) 73,98% studentů (91) variantou a) ano a 26,02% studentů (32) variantou b) ne

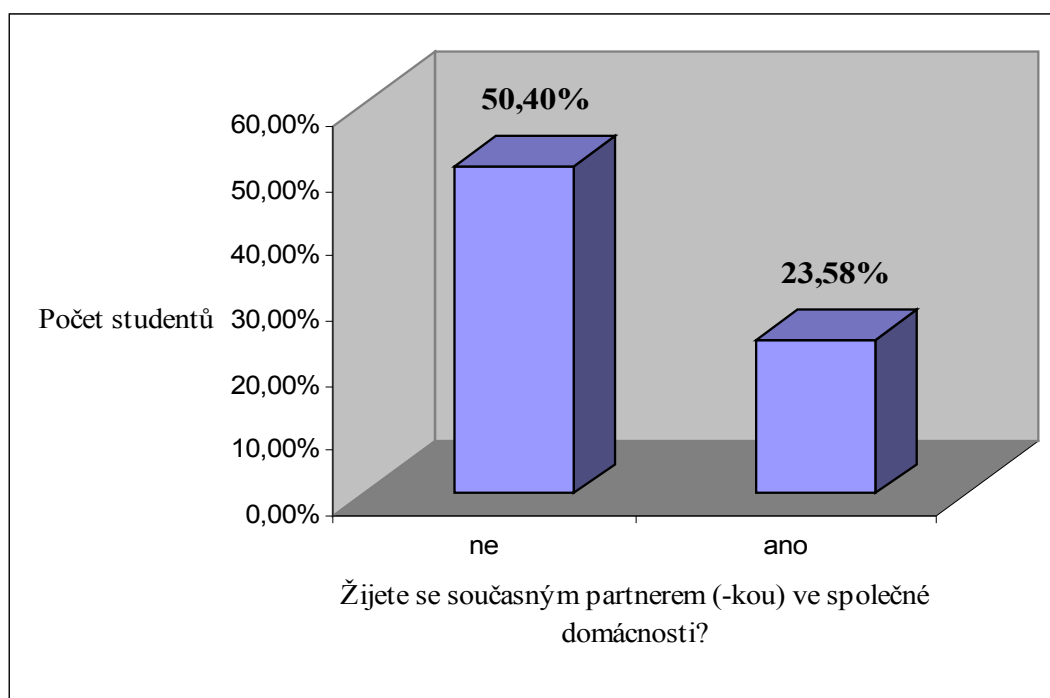
Graf 12 : Máte v současné době partnera (partnerku) či manžela (manželku)?

Zdroj : Vlastní výzkum.

Na otázku č.8 „Žijete se současným partnerem, manželem (partnerkou, manželkou) ve společné domácnosti?“ odpovědělo ze 73,98% (91) studentů, kteří mají v současné době partnera, 23,58% studentů (29) variantou a) ano, žijeme ve společné domácnosti a 50,4% studentů (62) variantou b) ne, nežijeme ve společné domácnosti.

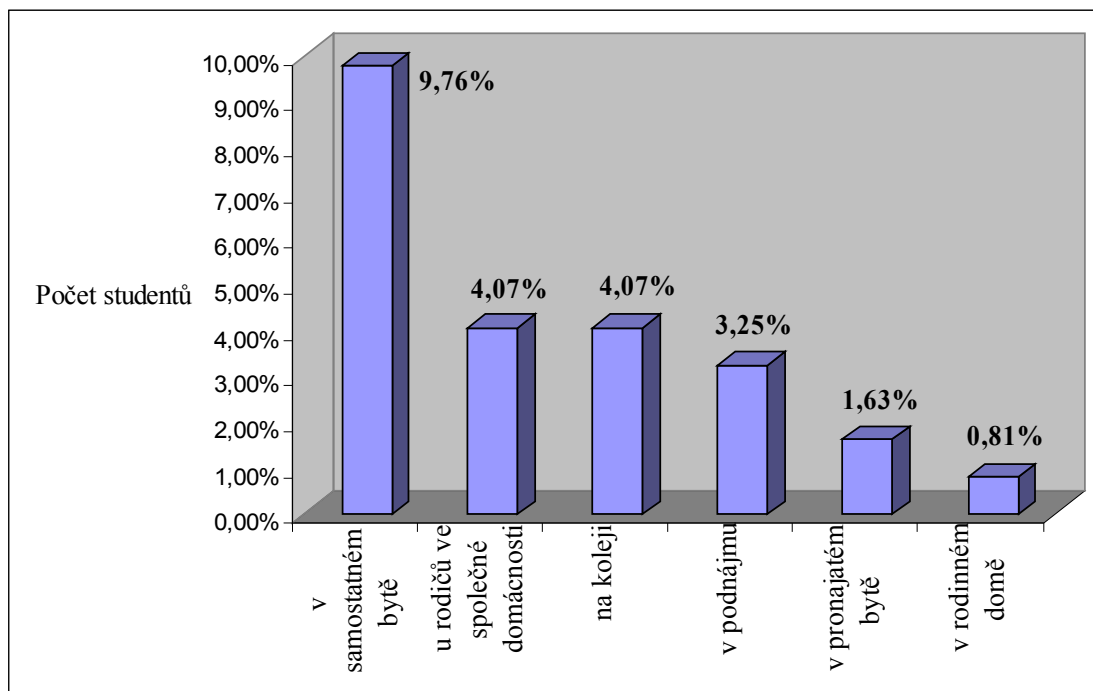
Graf 13 : Žijete se současným partnerem, manželem (partnerkou, manželkou) ve společné domácnosti?

Zdroj : Vlastní výzkum.

Z 23,58% studentů (29), kteří žijí se současným partnerem (partnerkou) ve společné domácnosti, žije 9,76% studentů (12) v samostatném bytě, 4,07% studentů (5) u rodičů nebo u jednoho rodiče ve společném bytě/domě, 4,07% studentů (5) na koleji, 3,25% studentů (4) v podnájmu, 1,63% studentů (2) v pronajatém bytě a 0,81% studentů (1) v rodinném domě.

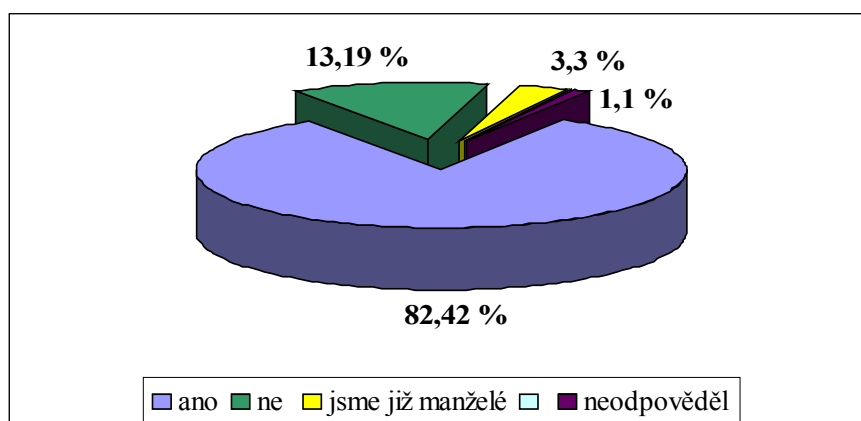
Graf 14 : Pokud žijete ve společné domácnosti, kde v současné době bydlíte?

Zdroj : Vlastní výzkum.

Na otázku č.9 „Máte v úmyslu s Vaším současným partnerem (partnerkou) uzavřít manželství?“ odpovědělo z 91 studentů, kteří mají v současné době partnera (nyní 100%) 82,42% (75) variantou a) ano, 13,19% (12) variantou b) ne, 3,3% studentů (3) variantou c) jsme již manželé a 1,1% (1) neodpověděl.

Graf 15 : Máte v úmyslu s Vaším současným partnerem (partnerkou) uzavřít

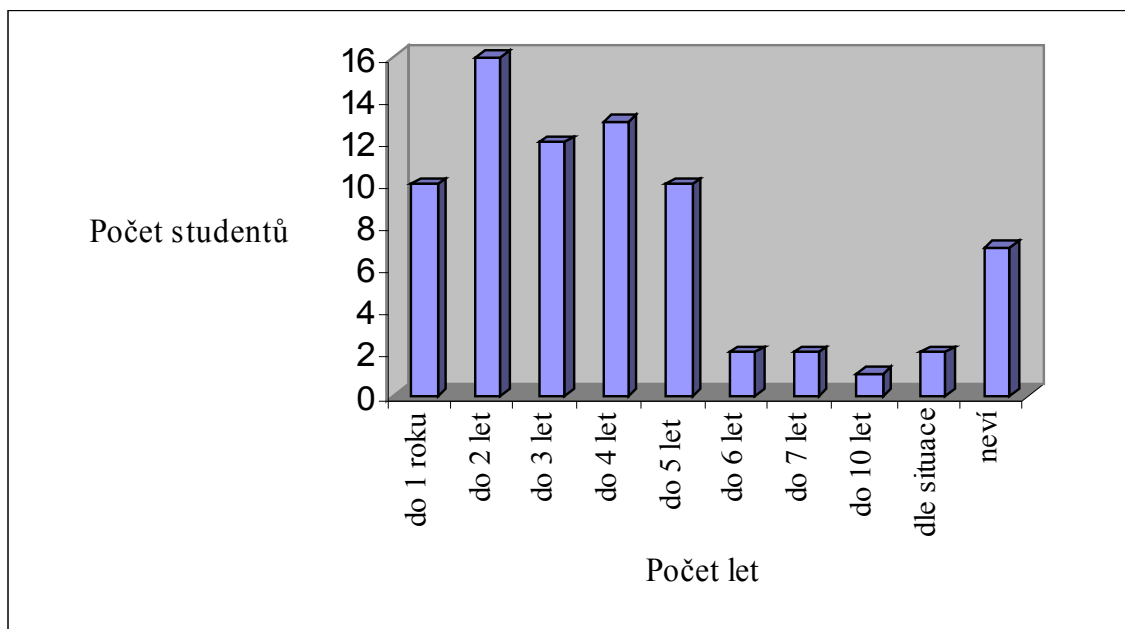

manželství?

Zdroj : Vlastní výzkum.

Ze 75 studentů (nyní 100%), kteří chtějí se současným partnerem uzavřít manželství, chce 21,33% studentů (16) uzavřít manželství do 2 let, 17,33% studentů (13) chce uzavřít manželství do 4 let, 16% studentů (12) chce uzavřít manželství do 3 let, 13,33% studentů (10) chce uzavřít manželství do 1 roku, 13,33% studentů (10) chce uzavřít manželství do 5 let, 9,33% studentů (7) neví, 2,67% studentů (2) chce uzavřít manželství do 6 let, 2,67% studentů (2) chce uzavřít manželství do 7 let, 2,67% studentů (2) chce uzavřít manželství dle situace a 1,33% studentů (1) chce uzavřít manželství do 10 let.

Graf 16 : Za jak dlouho chcete se současným partnerem uzavřít manželství?

Zdroj : Vlastní výzkum.

Z 12 studentů (nyní 100%), kteří nechtějí se svým současným partnerem uzavřít manželství, chce 33,33% studentů (4) žít se stálým partnerem bez sňatku, 16,66% studentů (2) nechce uzavřít manželství z důvodu krátké doby známosti, 8,33% studentů (1) si není jist současným partnerem, 8,33% studentů (1) má pochybnosti, 8,33% studentů (1) nemá vhodné podmínky k uzavření sňatku, 8,33% studentů (1) se nechce manželstvím svazovat, 8,33% studentů (1) plánuje se současným partnerem rozchod kvůli nové známosti a 8,33% studentů (1) důvod neudalo.

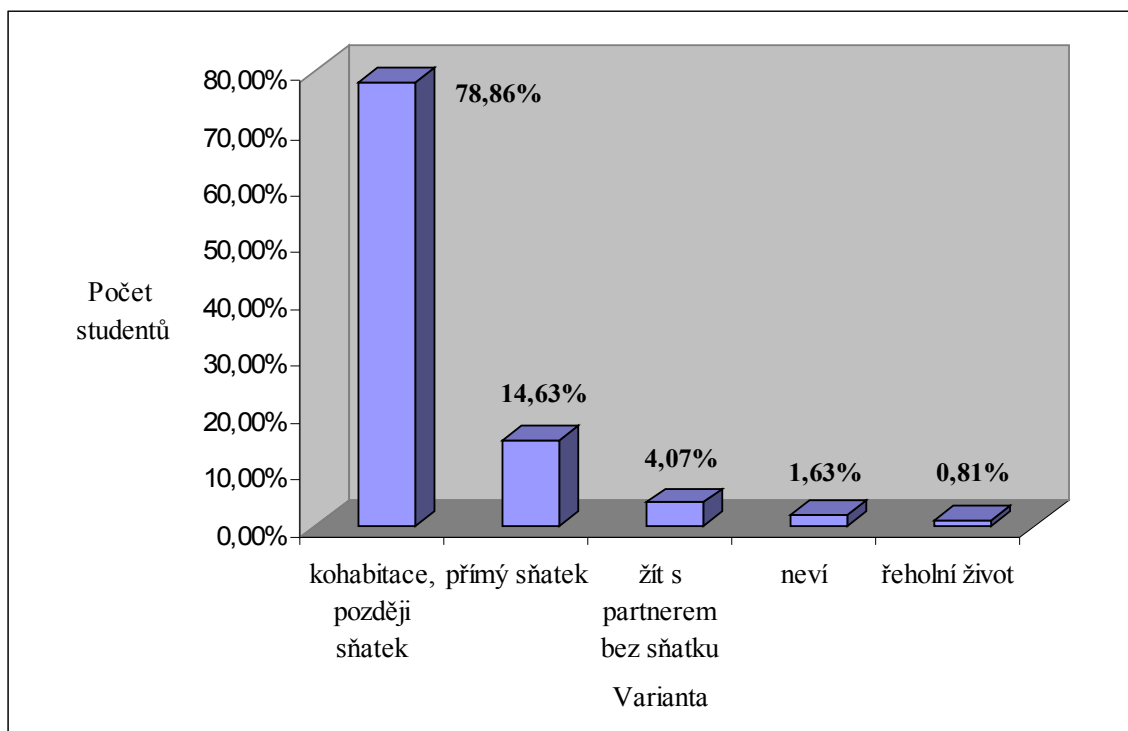
Tabulka 9 : Důvody, pro které studenti nechtějí se současným partnerem uzavřít manželství.

<i>Důvod</i>	<i>Procenta %</i>
Chce žít se stálým partnerem bez sňatku	33,33 %
Krátká doba známosti	16,66 %
Plánovaný rozchod kvůli nové známosti	8,33 %
Není si jist(á) partnerem (partnerkou)	8,33 %
Pochybnosti	8,33 %
Nemají vhodné podmínky k uzavření manželství	8,33 %
Nechce se svazovat manželstvím	8,33 %
Bez udání důvodu	8,33 %

Zdroj : Vlastní výzkum.

Na zadání č.10 „*Vyberte z následujících možností tu, kterou považujete pro svůj život za nejlepší*“ odpovědělo ze 100% studentů (123) 78,86% studentů (97) variantou c) žít s partnerem ve společné domácnosti a později s ním uzavřít sňatek (v grafu označení kohabitace, později sňatek), 14,63% studentů (18) variantou d) uzavřít s partnerem sňatek bez předchozího života ve společné domácnosti (v grafu označení přímý sňatek), 4,07% studentů (5) variantou b) žít se stálým partnerem bez sňatku (v grafu označení žít s partnerem bez sňatku), 1,63% studentů (2) uvedlo, že neví a 0,81% studentů (1) uvedlo, že chce žít řeholním životem.

Graf 17 : Co považují studenti pro svůj život za nejlepší.

Zdroj : Vlastní výzkum.

Z 4,07% studentů (5), kteří chtějí žít se stálým partnerem bez sňatku, zdůvodnila svou volbu pouze jedna studentka. Její zdůvodnění je:

„Myslím si, že svou lásku nepotřebuje stvrzovat nějakým papírem, pro mě je to dost vzdálená myšlenka, že bych se měla chtít vdávat. Chci jen mít se svým partnerem hezký a láskyplný vztah – a hlavně důvěru a kamarádství.“

78,86% studentů (97) chce žít s partnerem ve společné domácnosti a později s ním uzavřít sňatek. Zdůvodnění těchto studentů jsou:

„Partneři se ve společné domácnosti poznají a pokud si navzájem vyhovují, je dobré uzavřít manželství – manželství považují stále za přínosné-př. větší snaha při řešení konfliktů, atd.“

„Lidé se spolu musí „sžít“. Každý člověk je jiný. Je lepší to napřed zkusit, naučit se společnému životu a pak se vzít.“

„Žít ve společné domácnosti po dobu několika měsíců, je to zkušenost a hlavně zkouška, jak pevný vztah s partnerem mám.“

„Pokud nám bude vyhovovat společný život, není důvod, proč neuzavřít sňatek.“

„Soužití ve společné domácnosti s sebou nese určité rozpory, které je třeba před uzavřením manželství odbourat.“

„Poznám lépe partnera, jeho klady i zápory. Zjistím, jaký má postoj k domácnosti, jestli se o sebe postará i sám.“

„Ověříme si společné zájmy a soužití ve vlastní domácnosti.“

„Je to praktičtější.“

„Partneři si spolu „zkusí“ opravdový život, zda jim to klapne i v rutinních denních záležitostech.“

„Vyzkouším si s ním žít a pak až uvidím, jestli si ho vezmu.“

„Nejdřív si to vyzkoušet.“ „Nekupovat zajíce v pytli.“

„Protože to tak je. Určil to život.“ „Ze strachu z neznámého.“

„Dovedly mě k tomu vlastní zkušenosti.“

„Vyhovuje mi to tak, do manželství nemá cenu se hnát.“

„Těším se domů, vím, že tam je někdo, kdo mě potěší.“

14,63% studentů (18) chce uzavřít s partnerem sňatek bez předchozího života ve společné domácnosti. Jejich zdůvodnění jsou:

„Byla jsem tak vychovávána a tato manželství z mého okolí fungují, nemám žádné negativní příklady. Manželství si cením, není možné s ním zacházet jako s nějakou věcí na zkoušku - člověk není věc se záruční dobou a když mi nevyhovuje, ta se jí zbavím – tak mi připadá život na hromádce, není tam úcta, zodpovědnost, obětování se pro druhého.“

„Vychází to z mé víry.“

„Nevím, zda je to pro mě nejlepší, ale proč si hrát na manžele, když jimi nejsme.“

„Zjistila jsem, že žít s někým, abychom si ověřili „jaký je“ (prostě to zkusit) je nepřilíš šťastné řešení. Asi je lepší vstoupit do manželství bez spekulací jako do závazné smlouvy, že spolu do konce života budeme snášet dobré i zlé, než si chtít manželství

zkoušet. Všechny životní situace totiž dopředu zkoušet nelze a život se nedá žít nanečisto.“

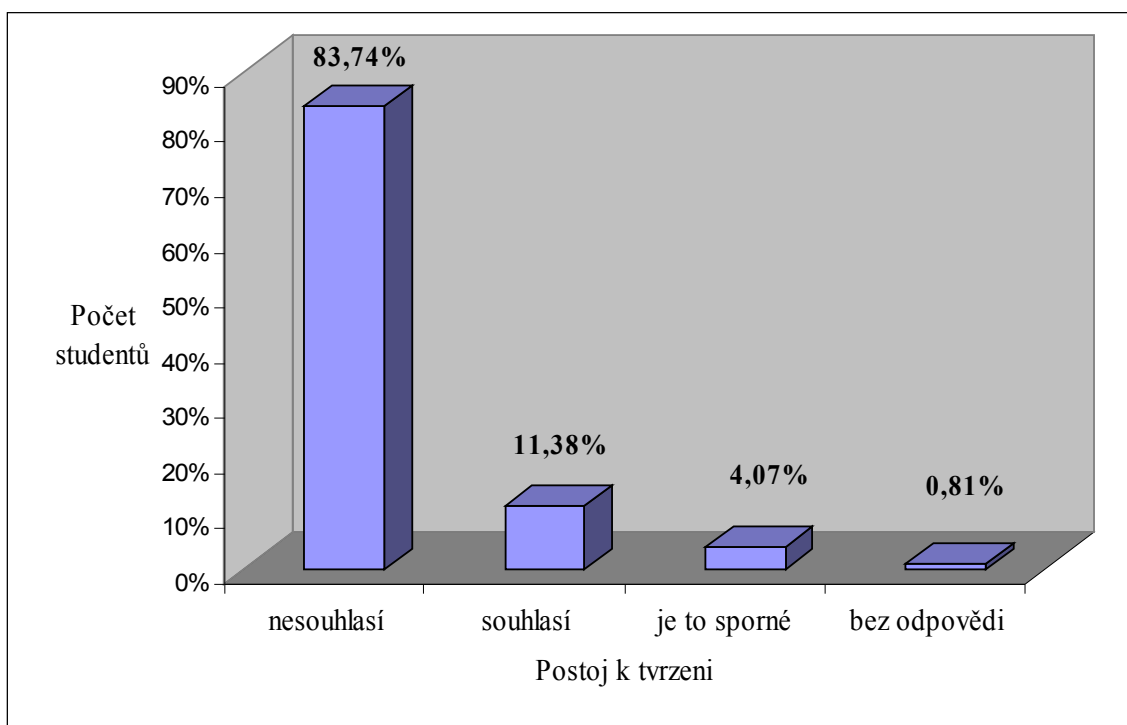
„Je to cíl mého života, součást mého křesťanského přesvědčení.“

„Myslím, že společný život by měl být životem manželským. Těžko si dokážu představit život v jedné domácnosti bez sexu, a ten patří podle mě až do manželství.“

„Manželství rodičů je důležité pro pocit bezpečí pro děti, je důležité i pro manžele, že si slíbili lásku, úctu a věrnost (pomoc v krizi). Co se týká společné domácnosti před manželstvím – vždyť se můžeme poznat i jinde např. při společné práci. Ve společné domácnosti je pravděpodobnější, že budeme mít pohlavní styk už před manželstvím.“

S tvrzením č.11 „K pohlavnímu styku by mělo dojít až v manželství“ 83,74% studentů (103) nesouhlasilo, 11,38% studentů (14) souhlasilo, 4,07% studentů (5) zároveň souhlasilo i nesouhlasilo a 0,81% studentů (1) neodpovědělo.

Graf 18 : Postoj studentů ke tvrzení: „K pohlavnímu styku by mělo dojít až v manželství.“

Zdroj : Vlastní výzkum.

Zde je zdůvodnění těch, kteří s výrokem „K pohlavnímu styku by mělo dojít až v manželství“ souhlasí.

„Udržení čistoty před manželstvím pro mě znamená důležitou hodnotu. Ne že by sexualita byla něco špatného, naopak. Ale pro mě je důležité zachování úcty k druhému, navození pocitu bezpečí a jistoty, která je zakotvena v manželství, ochrana před nechtěným těhotenstvím.“

„Jednak to vychází z mé víry a jednak si myslím, že se díky tomu mohou lidé mnohem více poznat. Díky zdrženlivosti se cvičí v pevné vůli a navíc si myslím, že stejně i v manželství nastanou období, kdy spolu manželé nebudou moci intimně žít, takže se zdrženlivost a pevná vůle před sňatkem vyplatí.“

„Jsem věřící, ale nemyslím si, že věřící v dnešní době čekají s pohlavním stykem až na manželství.“

„Z důvodu víry a i z psychologických důvodů, někdy je to ale sporné a vše se musí posuzovat individuálně.“

„Je to vzájemné a totální odevzdání se druhému a když to člověk udělá už před svatbou a nevezme si toho partnera, je to nefér vůči budoucímu manželovi. A jedním z cílů pohlavního styku je plození dětí- a to patří až do manželství.“

„Myslím si, že když jsou dva zdrženliví až do sňatku, je to určitá záruka také toho, že vás v manželství ten druhý ani v těch nejtěžších chvílích neopustí. Čistota před svatbou nebrání lásce ale brání lásku.“

„Je to součástí mého křesťanského přesvědčení. Je to dar, kterým se mohou jen manželé obdarovat.“

„Myslím, že je to tak hluboce soukromá záležitost dvou lidí, že patří jen do nejužšího svazku, kdy jsou opravdu dva jedním tělem. Myslím, že jeden sexuální partner je akorát.“

„Je to darování se. A darovat se mohu jen jednomu člověku, se kterým jsem se rozhodla být navždy. Člověk se učí ovládat své vášně, což je potřeba umět i v manželství (přirozené plánování rodičovství, věrnost).“

„Pokud se rozhodnu pro jednoho partnera, patří mu i sexualita. Sexuální život je naplněním manželského vztahu, ne partnerského vztahu.“

Zde je zdůvodnění těch, kteří s výrokem „K pohlavnímu styku by mělo dojít až v manželství“ nesouhlasí.

„Poznám partnera po všech stránkách.“ „Pak by se všichni brali jenom kvůli tomu.“

„Partnerský vztah by měl fungovat i v oblasti sexuální.“

„Sexuální život je velmi důležitý pro vytvoření pevného vztahu mezi partnery.“

„Partneři by se měli poznat a vyhovovat si po všech stránkách.“

„Kdybych se nechtěla vdát, tak si nic neužiju.“

„Také bychom se pak mohli postarat o nějaké nečekané překvapení. A přijít na to až o svatební noci?“

„Představa, že budu bez pohlavního styku do 32 let je naprosto šílená.“

„Jsem s partnerem již řadu let a v určitém věku nám to přišlo přirozené a správné. Čekat na svatbu? Dočkala bych se?“

„Je to zastaralý názor.“ „Dnes už se to „nenosí“. „Žijeme v 21.století!“

„Jde jen o pudovou záležitost. Křesťani z toho dělají haló.“

„Sex je ve vztahu důležitý, proto je třeba vědět, jestli nám to bude fungovat. Pokud se někdo rozhodne vydržet až do manželství, tak to respektuji a svým způsobem i obdivuji.“

„To nikdo nevydrží.“ „Nesoulad v posteli může narušit vztah.“

„Mít sex až po manželství je nereálná historická blbost.“

Zde je zdůvodnění těch, kteří s výrokem souhlasili i nesouhlasili zároveň.

„Souhlasím i nesouhlasím. Pohlavní styk by měl být vyvrcholením lásky a dáni se navzájem jeden druhému. Otázka je, kdy jejich láska (vztah) vrcholí. Je to za 3 měsíce? Tomu nevěřím. V jedné publikaci jsem četl, že sex by měl být jako třešnička na dortu. A když pečou dort, tak třešničkou nikdy nezačínám.“

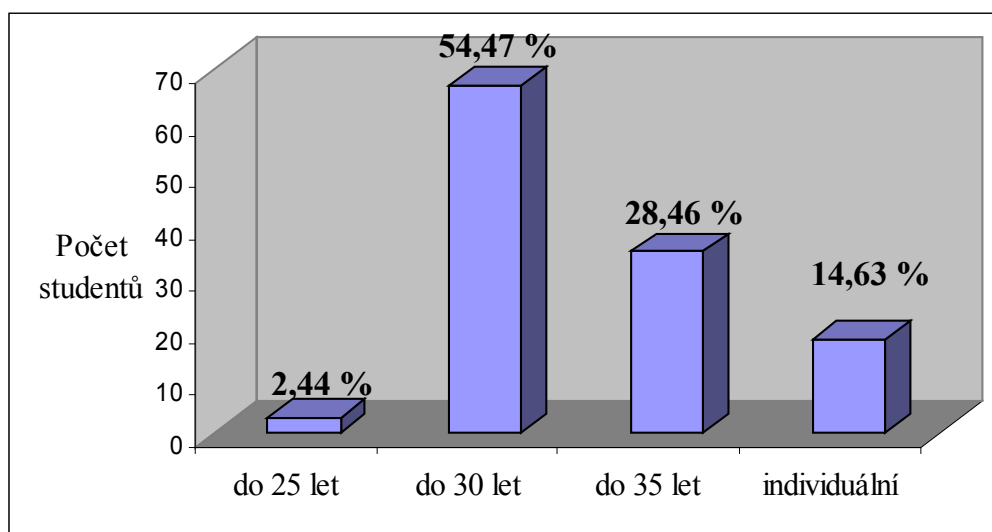
„Vlastně bych měla napsat že souhlasím, ale je to pro mě „ideální stav“, který už nenastane a který vyžaduje hlavně velkou dávku odvahy. Vlastně jde o otázku rozhodnutí – moje rozhodnutí ne maminky, ...) Moje a partnerovo rozhodnutí. Sex pro mě není jen otázkou fyziologickou, ale také duševní a duchovní.“

„Víceméně souhlasím, ale záleží na tom, jak se dohodne dotyčný pár.“ „Záleží na domluvě partnerů.“ „Obojí má své pro i proti.“

Za obecně nejvhodnější věk pro vstup do manželství pro muže (otázka č.12) považuje 54,47% studentů (67) věk do 30 let, 28,46% studentů (35) věk do 35 let, 14,63% studentů (18) zastávalo názor, že je to individuální a 2,44% studentů (3) považuje za nejvhodnější věk pro vstup do manželství do 25 roku života.

Průměrný obecně nejvhodnější věk pro vstup do manželství pro muže je do 31,52 let.

Graf 19 : Nejvhodnější věk pro uzavření manželství pro muže.

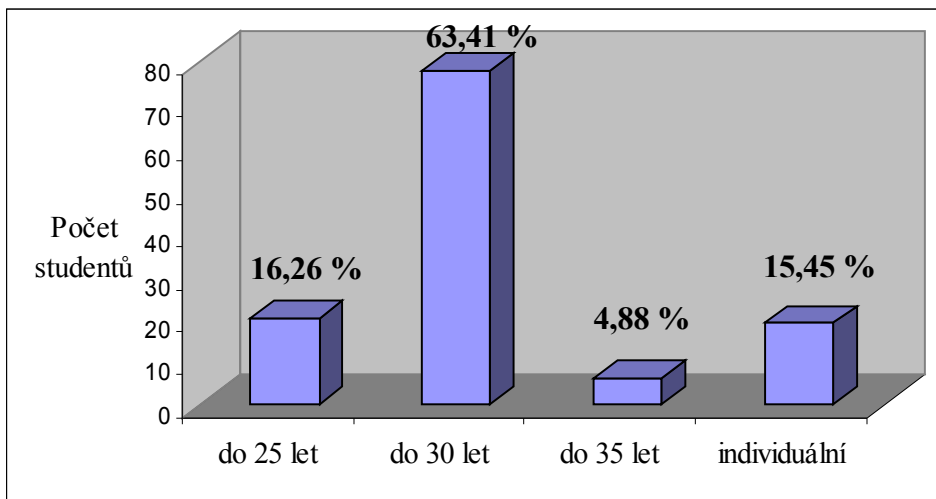

Zdroj : Vlastní výzkum.

Za obecně nejvhodnější věk pro vstup do manželství pro ženu (otázka č.12) považuje 63,41% studentů (78) věk do 30 let, 16,26% studentů (20) považuje za nejvhodnější věk do 25 let, 4,88% studentů (6) považuje za nejvhodnější věk do 35 let a 15,45% studentů (19) zastává názor, že je to individuální.

Průměrný obecně nejvhodnější věk pro vstup do manželství pro ženu je do 29,33 let.

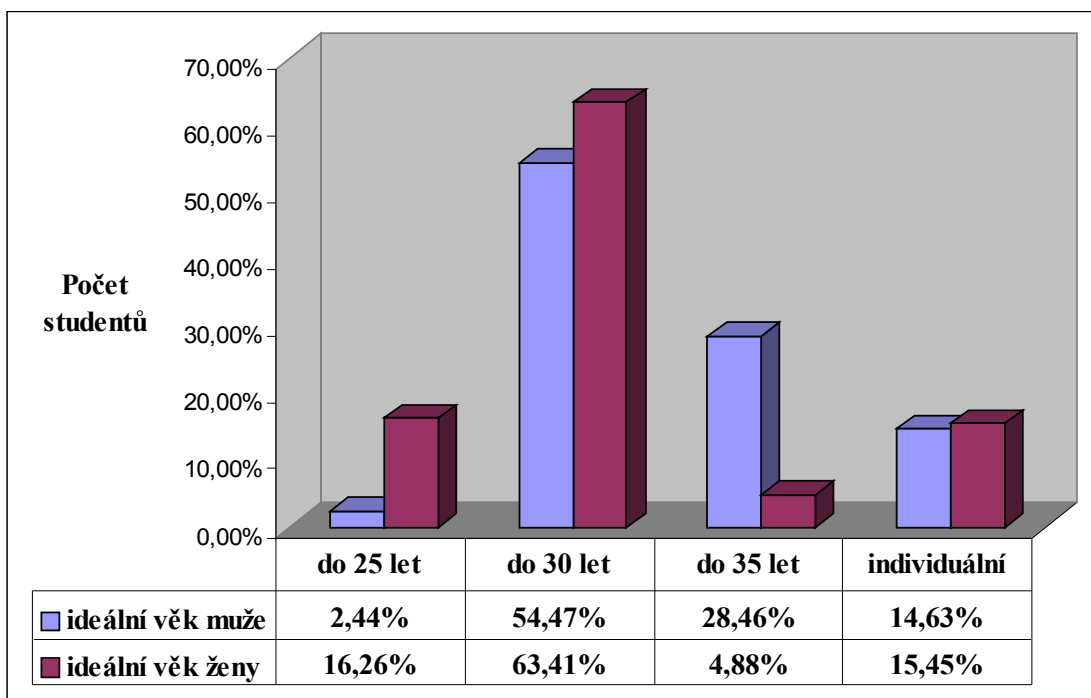
Graf 20 : Nejvhodnější věk pro uzavření manželství pro ženu.

Zdroj : Vlastní výzkum.

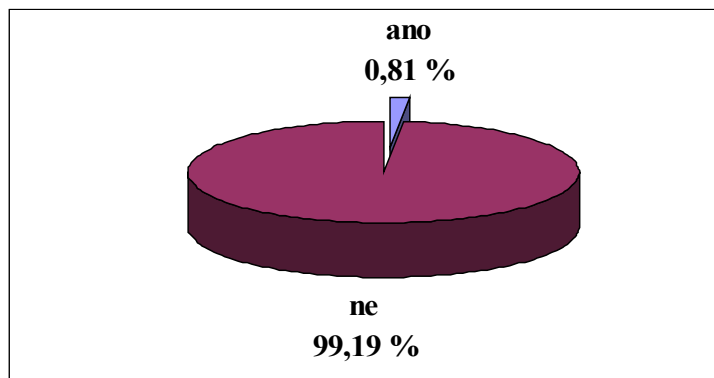
Graf 21: Nejvhodnější věk pro uzavření manželství pro obě pohlaví.

Zdroj : Vlastní výzkum.

Na otázku č.13 „*Máte děti?*“ odpovědělo 0,81% studentů (1) variantou a) ano, mám děti (2 děti ve věku 10 a 11 let) a 99,19% studentů (122) variantou b) ne, děti nemám.

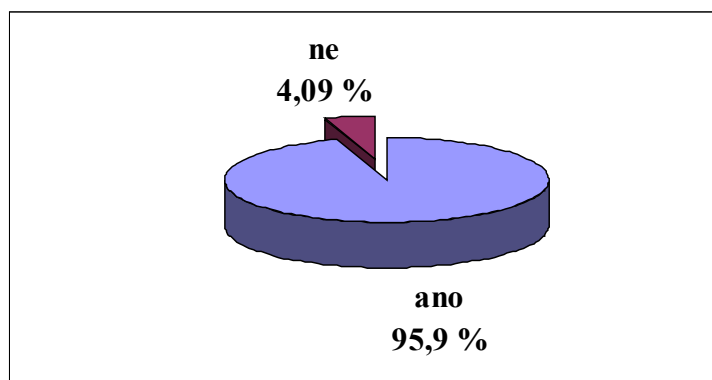
Graf 22 : Máte děti?

Zdroj : Vlastní výzkum.

95,9% studentů (117) plánuje mít do budoucna děti a 4,09% studentů (5) děti mít nechce.

Graf 23 : Pokud děti zatím nemáte, chcete je mít?

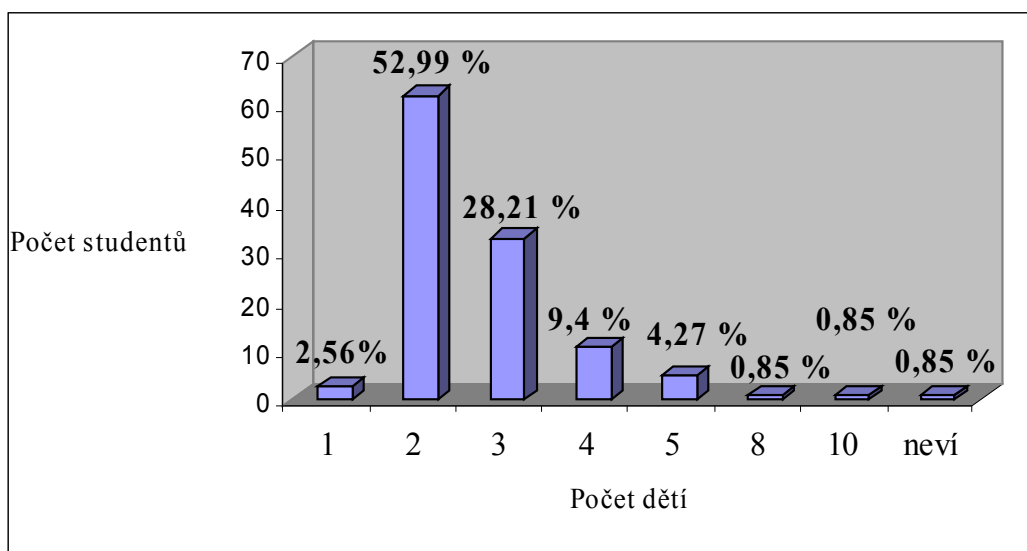
Zdroj : Vlastní výzkum.

Ze 117 studentů (nyní 100%), kteří plánují mít do budoucna děti, chce mít 52,99% studentů (62) dvě děti, 28,21% studentů (33) tři děti, 9,4% studentů (11) čtyři děti,

4,27% studentů (5) pět dětí, 2,56% studentů (3) jedno dítě, 0,85% studentů (1) chce mít osm dětí, 0,85% studentů (1) chce mít deset dětí a 0,85% studentů (1) neví.

Průměrný počet dětí na jednoho studenta je 2,7.

Graf 24 : Kolik dětí byste Vy osobně chtěl(a) mít?

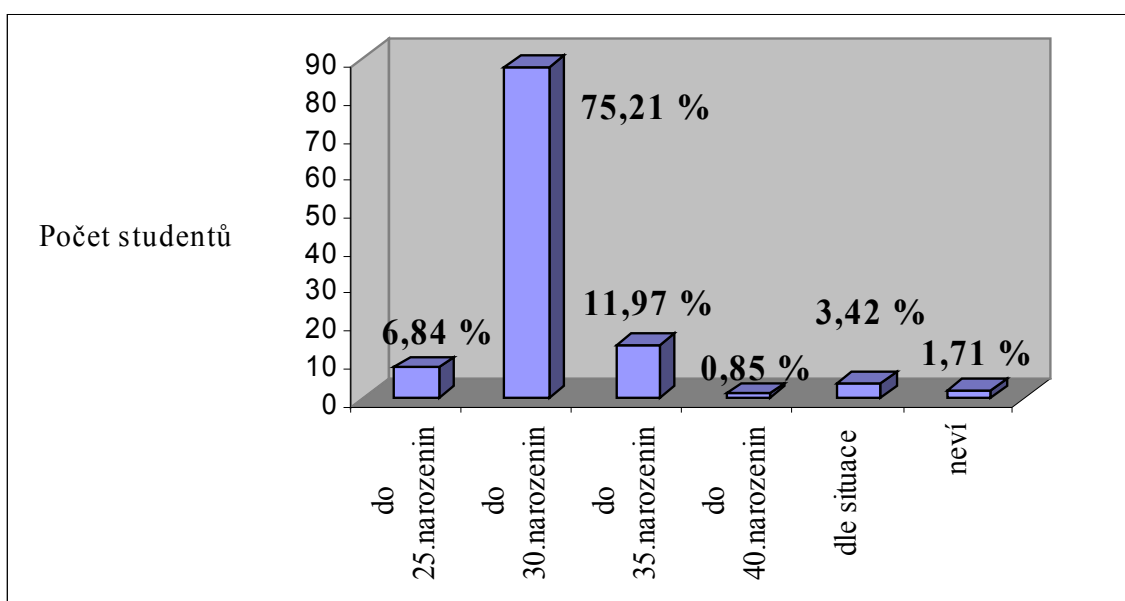

Zdroj : Vlastní výzkum.

Na otázku č.15 „*V kolika letech byste chtěl(a) mít své první dítě?*“ odpovědělo z těchto 117 studentů (nyní 100%) 75,21% studentů (88), že chce mít své první dítě do svých 30.narozenin, 11,97% studentů (14) chce mít své první dítě do svých 35.narozenin, 6,84% studentů (8) chce mít své první dítě do svých 25.narozenin, 3,42% studentů (4) chce mít své první dítě v závislosti na situaci, 1,71% studentů (2) neví a 0,85% studentů (1) chce mít své první dítě do svých 40.narozenin.

V průměru chtějí mít studenti své první dítě do svých 30,36 let.

Graf 25 : V kolika letech byste chtěl(a) mít své první dítě?

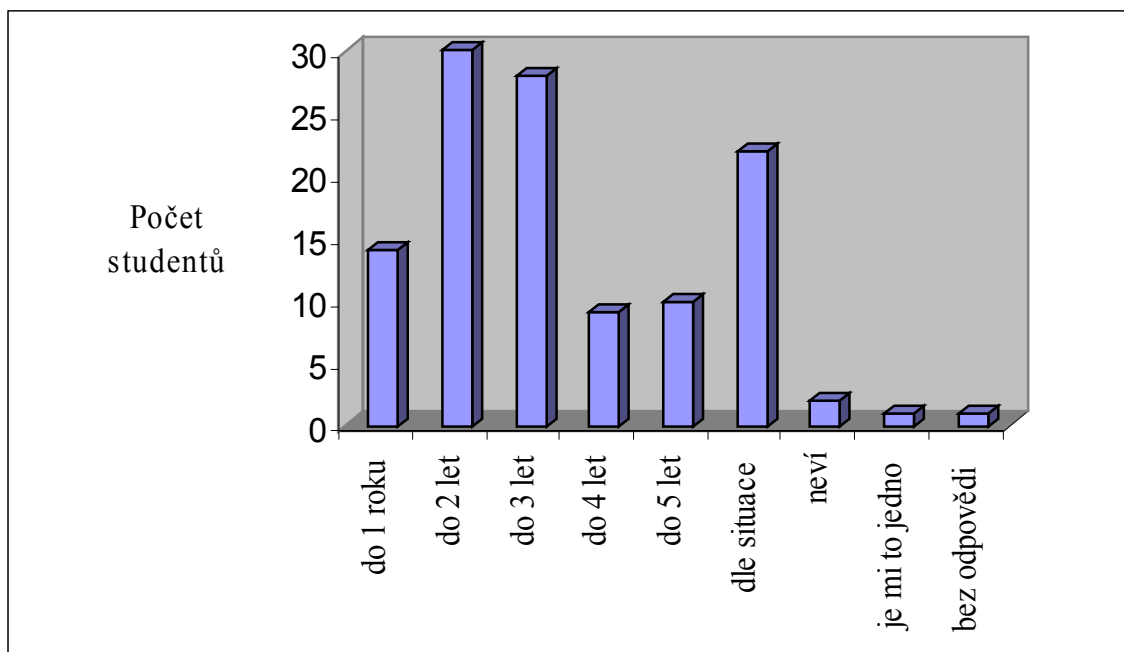

Zdroj : Vlastní výzkum.

Na otázku č.16 „Za jak dlouho po založení společné domácnosti (společné bydlení partnerů) byste chtěl(a), aby se Vám narodil potomek?“ odpovědělo 25,93% studentů (30), že plánují narození potomka do 2 let, 23,93% studentů (28) plánuje narození potomka do 3 let, 18,8% studentů (22) plánuje narození potomka dle situace a financí, 11,97% studentů (14) plánuje narození potomka do 1 roku, 8,55% studentů (10) plánuje narození potomka do 5 let, 7,69% studentů (9) plánuje narození potomka do 4 let, 1,71% studentů (2) neví, 0,85% studentů (1) odpovědělo, že je jim to jedno a 0,85% studentů (1) neodpovědělo.

V průměru dotazovaní chtějí, aby se jim narodil potomek do 2,54 let po založení společné domácnosti.

Graf 26 : Za jak dlouho po založení společné domácnosti (společné bydlení partnerů) byste chtěl(a), aby se Vám narodil potomek?

Zdroj : Vlastní výzkum.

V úkolu č.17 měli studenti sestavit žebříček hodnot. Hodnoty, které studenti nejvíce upřednostňovali, zachycuje toto výsledné pořadí:

1. místo: **ZDRAVÍ 30,9%** (38 studentů)
2. místo: **PARTNERSKÝ VZTAH 40,65%** (50 studentů)
3. místo: **PŘÁTELE 35%** (43 studentů)
4. místo: **PŘÁTELE 27,64%** (34 studentů)
5. místo: **KONÍČKY 25,2%** (31 studentů)
6. místo: **KONÍČKY 29,27%** (36 studentů)
7. místo: **KONÍČKY 12,2%** (15 studentů)
8. místo: **KONÍČKY 12,2%** (15 studentů)

Nyní uvádím detailní žebříček hodnot, kdy každé místo žebříčku obsahuje čtyři nejčastější hodnoty, které studenti na dané místo zvolili. U každé hodnoty je uvedeno, kolik procent studentů zvolilo danou hodnotu na tuto pozici, v závorce je uveden přesný počet studentů.

1. místo : **ZDRAVÍ 30,9%** (38 studentů)
PARTNERSKÝ VZTAH 28,46% (35 studentů)
SOUČASNÁ RODINA 27,64% (34 studentů)
VÍRA 8,94% (11 studentů)

2. místo: **PARTNERSKÝ VZTAH 40,65%** (50 studentů)
SOUČASNÁ RODINA 34,15% (42 studentů)
PŘÁTELE 7,32% (9 studentů)
ZDRAVÍ 5,7% (7 studentů)

3. místo: **PŘÁTELE 35%** (43 studentů)
SOUČASNÁ RODINA 15,45% (19 studentů)
PARTNERSKÝ VZTAH 14,63% (18 studentů)
FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ 4,88% (6 studentů)

4. místo: **PŘÁTELE 27,64%** (34 studentů)
FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ 21,14% (26 studentů)
SOUČASNÁ RODINA 5,7% (7 studentů)
ZAJÍMAVÉ A USPOKOJIVÉ ZAMĚSTNÁNÍ 4,88% (6 studentů)

5. místo: **KONÍČKY 25,2%** (31 studentů)
FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ 23,56% (29 studentů)
ZAJÍMAVÉ A USPOKOJIVÉ ZAMĚSTNÁNÍ 11,38% (14 studentů)
PŘÁTELE 6.5% (8 studentů)

6. místo: **KONÍČKY 29,27%** (36 studentů)
 FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ 17,89% (22 studentů)
 ZAJÍMAVÉ A USPOKOJIVÉ ZAMĚSTNÁNÍ 7,32% (9 studentů)
 ÚTULNÝ DOMOV 3,25% (3 studentů)
7. místo: **KONÍČKY 12,2%** (15 studentů)
 ZAJÍMAVÉ A USPOKOJIVÉ ZAMĚSTNÁNÍ 5,7% (7 studentů)
 FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ 3,25% (4 studentů)
 SEBEREALIZACE, PŘÁTELÉ, VZDĚLÁNÍ 2,44% (3 studentů)
8. místo: **KONÍČKY 12,2%** (15 studentů)
 FINANČNÍ ZABEZPEČENÍ 5,7% (7 studentů)
 SPOKOJENOST 4,88% (6 studentů)
 ZAJÍMAVÉ A USPOKOJIVÉ ZAMĚSTNÁNÍ 3,25% (4 studentů)

V otázce č.18 „*Jakých vlastností či schopností si u osob opačného pohlaví ceníte?*“ měli studenti vypsát alespoň pět z nich. Následující přehled uvádí zvolené schopnosti či hodnoty. Limitem pro zařazení do tohoto seznamu bylo to, že hodnota či schopnost musela být uvedena studenty minimálně pětkrát.

1. UPŘÍMNOST	47,97%	(59 studentů)
2. TOLERANCE	44,72%	(55 studentů)
3. SPOLEHLIVOST	36,56%	(45 studentů)
4. SMYSL PRO HUMOR	35,77%	(44 studentů)
5. VĚRNOST	26,83%	(33 studentů)
6. ZOPDOVĚDNOST	18,70%	(23 studentů)
7. INTELIGENCE	17,89%	(22 studentů)
8. PRACOVITOST	17,07%	(21 studentů)
9. DOBRÁ KOMUNIKACE	15,45%	(19 studentů)

10. SCHOPNOST ZABEZPEČIT RODINU	13,82%	(17 studentů)
11. EMPATIE, LÁSKA A NĚŽNOST	12,20%	(15 studentů)
12. DŮVĚRA	11,38%	(14 studentů)
13. OHLEDUPLNOST	8,13%	(10 studentů)
14. PRAVDOMLUVNOST	5,70%	(7 studentů)
15. OCHOTA POMÁHAT, DŮVĚRA, POROZUMĚNÍ	4,07 %	(5 studentů)

V otázce č.19 „Které vlastnosti či okolnosti považujete pro partnerský (či manželský) vztah za negativní?“ měli studenti vypsát alespoň pět z nich. Následující přehled uvádí zvolené vlastnosti či okolnosti. Limitem pro zařazení do tohoto seznamu bylo to, že byla vlastnost či okolnost uvedena studenty minimálně pětkrát.

1. SOBECTVÍ	41,46%	(51 studentů)
2. NEVĚRA	36,59%	(45 studentů)
3. LEŽ	34,15%	(42 studentů)
4. NEUPŘÍMNOST, NEDŮVĚRA	33,33%	(41 studentů)
5. ZÁVISLOST NA DROGÁCH, ALKOHOLU	29,27%	(36 studentů)
6. NETOLERANCE	23,58%	(29 studentů)
7. LENOST	19,51%	(24 studentů)
8. NADMĚRNÁ ŽÁRLIVOST	18,70%	(23 studentů)
9. ŠPATNÁ KOMUNIKACE	14,63%	(18 studentů)
10. ZÁVISLOST – VE SMYSLU NESAMOSTATNOST	10,57%	(13 studentů)
11. NEOCHOTA ŘEŠIT PROBLÉM	8,13%	(10 studentů)
12. NEZODPOVĚDNOST	7,32%	(9 studentů)
13. NESPOLEHLIVOST	5,69%	(7 studentů)

5. Diskuse

Přestože je tradiční rodina a manželský svazek nadále pro podstatnou část společnosti nezpochybnitelnou hodnotou, zároveň se zvyšuje tolerance vůči jevu nesezdaného soužití.(16)

Mezi nejčastěji uváděné důvody, proč lidé volí nesezdané soužití u nás i v západních zemích, patří přání udržet si více osobní svobody a nezávislosti a strach z rozvodového řízení. (38)

Z tohoto pohledu byl také stanoven cíl práce - zjistit postoje studentů Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích k rodině, manželství, rodičovství a nesezdanému soužití.

Diskuse k hypotéze 1

Studenti pocházející z vesnice či malého města (do 10-ti tis. obyvatel) preferují manželství jako institucionální základ rodiny více než studenti pocházející z města.

K posouzení hypotézy 1 bylo použito otázky č.9 „*Máte v úmyslu s Vaším současným partnerem (partnerkou) uzavřít manželství?*“

Studenti, kteří mají v současné době partnera a kteří pocházejí z vesnice či z města do 10 000 obyvatel odpověděli tak, že 89,8% z nich má v úmyslu se současným partnerem uzavřít manželství, 8,16% nemá v úmyslu se současným partnerem uzavřít manželství a 2,04% neodpovědělo.

Důvody, pro které nechtějí studenti (studentky) uzavřít se současným partnerem (partnerkou) manželství jsou:

- ***chci žít se stálým partnerem bez sňatku 6,12%***
- důvod neudán 2,04%

Studenti, kteří mají v současné době partnera a kteří pocházejí z města nad 10 000 obyvatel, odpověděli tak, že 73,81% má v úmyslu se současným partnerem uzavřít manželství, 19,05% nemá v úmyslu se současným partnerem uzavřít manželství a 7,14% jsou již manželé.

Důvody, pro které nechtějí studenti (studentky) uzavřít se současným partnerem (partnerkou) manželství:

- ***nechci se svazovat manželstvím 2,38%***
- krátká doba známosti 4,76%
- mám pochybnosti 2,38%

- nemáme vhodné podmínky k uzavření manželství 2,38%
- se současným partnerem plánuji rozchod 2,38%
- **chci žít se současným partnerem bez sňatku 2,38%**
- nejsem si jistá partnerem 2,38%

Podíl studentů, kteří chtějí se současným partnerem uzavřít manželství, je 89,8% u studentů pocházejících z vesnice či města do 10 000 obyvatel a 73,81% + 7,14% kteří jsou již manželé = 80,95% u skupiny studentů, kteří pocházejí z města nad 10 000 obyvatel.

V obou skupinách je část studentů, kteří preferují možnost „Žít se stálým partnerem bez sňatku“, a to 6,12% studentů z vesnice či malého města a 4,76% studentů pocházejících z města nad 10 000 obyvatel.

Ostatní uvedené důvody, proč nechtějí studenti uzavřít se současným partnerem manželství, nejsou důvody, které jednoznačně vylučují manželství.

Výše uvedené potvrdilo hypotézu 1 „Studenti pocházející z vesnice či malého města (do 10-ti tis. obyvatel) preferují manželství jako institucionální základ rodiny více než studenti pocházející z města.“ **Hypotéza 1 byla souborem respondentů potvrzena.**

Diskuse k hypotéze 2

Studenti, kteří jsou náboženského vyznání, preferují manželství jako institucionální základ rodiny více než studenti, kteří se k víře nehlásí.

K posouzení hypotézy 2 bylo použito otázky č.9 „Máte v úmyslu s Vaším současným partnerem (partnerkou) uzavřít manželství?“

Studenti, kteří mají v současné době partnera a kteří jsou náboženského vyznání, odpověděli tak, že 84,84% z nich má v úmyslu se současným partnerem uzavřít manželství, 9,09% nemá v úmyslu se současným partnerem uzavřít manželství a 6,06% jsou již manželé.

Důvody, pro které nechtějí studenti (studentky) uzavřít se současným partnerem (partnerkou) manželství:

- krátká doba známosti 6,06%
- pochybnosti 3,03%

Studenti, kteří mají v současné době partnera a kteří se k víře nehlásí, odpověděli tak, že 83,05% má v úmyslu se současným partnerem uzavřít manželství, 15,25% nemá v úmyslu se současným partnerem uzavřít manželství a 1,69% jsou již manželé.

Důvody, pro které nechtějí studenti (studentky) uzavřít se současným partnerem (partnerkou) manželství:

- ***chci žít se stálým partnerem bez sňatku 6,78%***
- nemáme vhodné podmínky k uzavření manželství 1,69%
- se současným partnerem plánuji rozchod 1,69%
- nejsem si jistá partnerem 1,69%
- ***nechci se svazovat manželstvím 1,69%***
- bez udání důvodu 1,69%

Podíl studentů, kteří chtějí se současným partnerem uzavřít manželství, je $84,84\% + 6,06\% - \text{kteří jsou již manželé} = 90,9\%$ u skupiny věřících studentů a $83,05\% + 1,69\% - \text{kteří jsou již manželé} = 84,74\%$ u skupiny nevěřících studentů.

Ve skupině věřících studentů nebyl žádný student, který by připouštěl variantu žít s partnerem bez uzavření manželství.

Ve skupině nevěřících studentů chce žít s partnerem bez uzavření manželství 8,47%.

Na základě tohoto zjištění byla potvrzena hypotéza „Studenti, kteří jsou náboženského vyznání, preferují manželství jako institucionální základ rodiny více než studenti, kteří se k víře nehlásí.“ Hypotéza 2 byla souborem respondentů potvrzena.

Dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo 123 osob (100%), z toho 84,55% žen a 15,45% mužů. Všechny osoby byly studenty Jihočeské univerzity v Českých

Budějovicích, a to studenty posledních ročníků. 97,56% osob bylo svobodných a 2,44% vdaných.

Většina dotazovaných uvedla, že jsou bez vyznání - 58,54% studentů. 28,46% studentů se hlásilo k římskokatolickému vyznání a 13% studentů prohlásilo, že jsou věřící, ale nehlásí se k žádné církvi. Jak uvádí FIALOVÁ, HAMPLOVÁ, KUČERA et al. (16), současně i já souhlasím s tím, že sekularizovaný přístup k životu se významně podílí na způsobu jednání mladých lidí a na morálních principech, které vyznávají. Nejsou totiž příliš dotčeni působením církví, které všechny bez výjimky zastávají přesně formulovaná stanoviska k sexuálnímu a sňatkovému chování a k rodičovství. Tato stanoviska jsou ve své podstatě přísná – vyžadují sexuální zdrženlivost u svobodných, předpokládají, když ne nerozlučitelnost jednou uzavřeného manželství, pak alespoň vysokou zodpovědnost v době jeho existence i v případě jeho rozpadu.

Jak uvádí PALONCYOVÁ (38), i já se domnívám, že rodinné zázemí – orientační rodina - je důležitým rámcem pro vlastní rodinné chování a postoje mladých lidí. Socializace dítěte je v dnešní době ovlivněna poměrně silně vnějším prostředím (vzdělávacím systémem, skupinami vrstevníků apod.), přesto je rodina považována stále za nejdůležitější primární skupinu zajišťující převážnou část socializace. 89,43% studentů z mého výzkumu vyrůstalo do svých 15 let v úplné rodině s oběma vlastními rodiči. Dle údajů ČSÚ (6) žije do 17 let věku včetně s oběma rodiči 83,5% dětí. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že data získaná mým výzkumem korespondují s celorepublikovým průměrem. Z výzkumu dále vyplývá i to, že 89,43% studentů má tedy představy o fungování úplné rodiny, o mateřských a otcovských rolích, o dělbě práce v domácnosti – ať jsou tyto představy pozitivní či negativní. Znají tedy problematiku vztahů manželů, včetně řešení domácích konfliktů, a také jejich úspěšnost, jestliže se rodiče přes všechny větší či menší obtíže nerozvedli.

Negativním zjištěním je skutečnost, že u jedné čtvrtiny dotazovaných (25,2%), partnerství či manželství jejich rodičů již netrvá, z toho v 16,26% případech se rodiče rozvedli. Dle údajů ČSÚ (6) se ročně v ČR rozvádí okolo 30 000 manželství. V roce 1995 to bylo 31 135 manželství, v roce 2000 29 704 manželství a v roce 2004 33 060 manželství. Lidé se přitom rozvádějí ve vyšším věku (průměrný věk při rozvodu u

manželky byl v r.1993 33,3 let, v r.2001 36,0 let a v r.2004 37,3 let; průměrný věk při rozvodu u manžela byl v r.1993 36,1 let, v r. 2001 38,7 let a v r.2004 40,0 let). Roste i průměrná délka trvání manželství při rozvodu – v r. 1993 činila 10,5 let, v r. 2001 11,5 let a v r.2004 12,1 let. Jistě je negativní, že se rodiče dotazovaných rozvádějí, ale vzhledem k celkové rozvodovosti je to standard.

Většina dotazovaných (93,49%) navázala během svého života partnerský vztah. Téměř 60% z nich (přesně 59,13%) přitom navázalo jeden nebo dva partnerské vztahy. Průměrný počet partnerských vztahů u dotazovaných byl 2,46. PALONCYOVÁ (38) se domnívá, že sklon k vyššímu počtu partnerů mají spíše lidé s nižším vzděláním, lidé žijící ve větších městech, lidé odmítající manželství a také lidé pocházející z neúplných rodin.

Zkušeností společného bydlení s partnerem či manželem prošlo 40,87% z těch, kteří navázali během svého života partnerský vztah. Stejně jako Bibliografický výzkum mladé generace 2002 (38), i můj výzkum potvrdil, že ukončení studia nemusí vždy předcházet kohabitaci.

Ať už jednotlivý autoři dělí partnerský či předmanželský vztah do různých etap (SIMAJCHL (46) do třech – zalíbení, zamilovanost a láska; WILLI (54) definuje také tři fáze, a to zamilovanost, zklamání a autonomii) či ho definují časově (PLAŇAVA (42) uvádí, že rozhodnutí vzít se, resp. začít spolu žít by mělo nastat po známosti, která trvala více než půl roku, anebo méně než čtyři roky a v den svatby by mělo být ženichovi více než 20 let a nevěstě více než 18 let), k uzavření manželství by nemělo dojít dříve, než partneři společně projdou všemi výše zmiňovanými etapami, jejich známost bude dostatečně dlouhá na to, aby se stačili vzájemně poznat, včetně poznání příbuzenstva a vrstevníků. Brát by se měli lidé psychicky zralí a samostatní.

Z 82,42% studentů, kteří mají v úmyslu se současný partnerem uzavřít manželství, chtějí toto učinit průměrně do 3,27 let. Průměrný věk dotazovaných je přitom 24,24 let, uzavřít sňatek tedy chtějí do svých 27,51 let. Výzkum prokázal trend odkládání sňatků do vyššího věku. Zároveň se ale potvrdilo, že i nadále představuje sňatek pro dnešní mladou generaci důležitou hodnotu a formu párového soužití.

Zajímavé srovnání přitom přináší počet sňatků na 1 000 obyvatel. Průměrný počet sňatků na 1 000 obyvatel ze všech 27 zemí EU činil za rok 2005 4,88. Ze všech zmíněných 27 zemí bylo nejvíce sňatků na 1 000 obyvatel v roce 2005 na Kypru – 7,76 a nejméně na Slovinsku – 2,88 (srovnání – ČR 5,06). Můžeme tedy říci, že v rámci EU jsou Češi v tomto ohledu lehce v nadprůměru. (12)

Pesimističtější však bude následující srovnání. Počet rozvodů na 1 000 obyvatel v EU činil v roce 2005 2,0. Přitom nejvíce rozvodů bylo v roce 2005 v Lotyšsku – 3,3 na 1 000 obyvatel. Žádný rozvod se neuskutečnil na Maltě. Pro srovnání v ČR připadlo na 1 000 obyvatel 3,1 rozvodů. Opět nadprůměr, nyní však výraznější a nijak pozitivní. A během posledních let se tato hodnota nijak výrazně nemění (pouze v roce 1999 činila 2,3). (11)

Dalším významným parametrem v hodnocení přístupu k manželství a rodinnému životu je kategorie *preference způsobu života mladé generace*. Stejně jako u souboru dotázaných v Bibliografickém výzkumu mladé generace 2002 (38), i v mém výzkumu se prokázala nepochybná tolerance nesezdaného soužití. 78,86% všech dotazovaných uvedlo, že z možností, které považují pro svůj život za nejlepší, preferují život s partnerem ve společné domácnosti a později s ním chtějí uzavřít sňatek. Výzkum tedy prokázal trvalý trend preference tohoto způsobu života u mladých lidí v současné populaci. 14,63% dotazovaných preferovalo uzavření sňatku bez předchozího života ve společné domácnosti, a to z důvodu svého náboženského přesvědčení. To, že žití nesezdaně bylo dříve nepřípustné, se v dnešní době pomalu stává „normou, něčím běžným.“

Často se hovoří o výhodách „manželství na zkoušku“. Představa, že takto prověřený vztah bude pevnějším základem trvalosti budoucího manželství, zní dokonce celkem logicky. Žádný výzkum však neprokázal, že by manželství, jimž soužití na zkoušku předcházelo, byla stabilnější než jiná. (52)

VÁGNEROVÁ (53) tvrdí, že takový svazek se rozpadá ještě snáze než manželství, protože rozchod není vázán na ritualizovaný úřední akt. Není nutné potvrdit jeho rozpad institucionálně, složitou a časově náročnou procedurou rozvodu. Preference takového soužití signalizuje obecný postoj k partnerství – ti, kteří si jej zvolí, bývají primárně

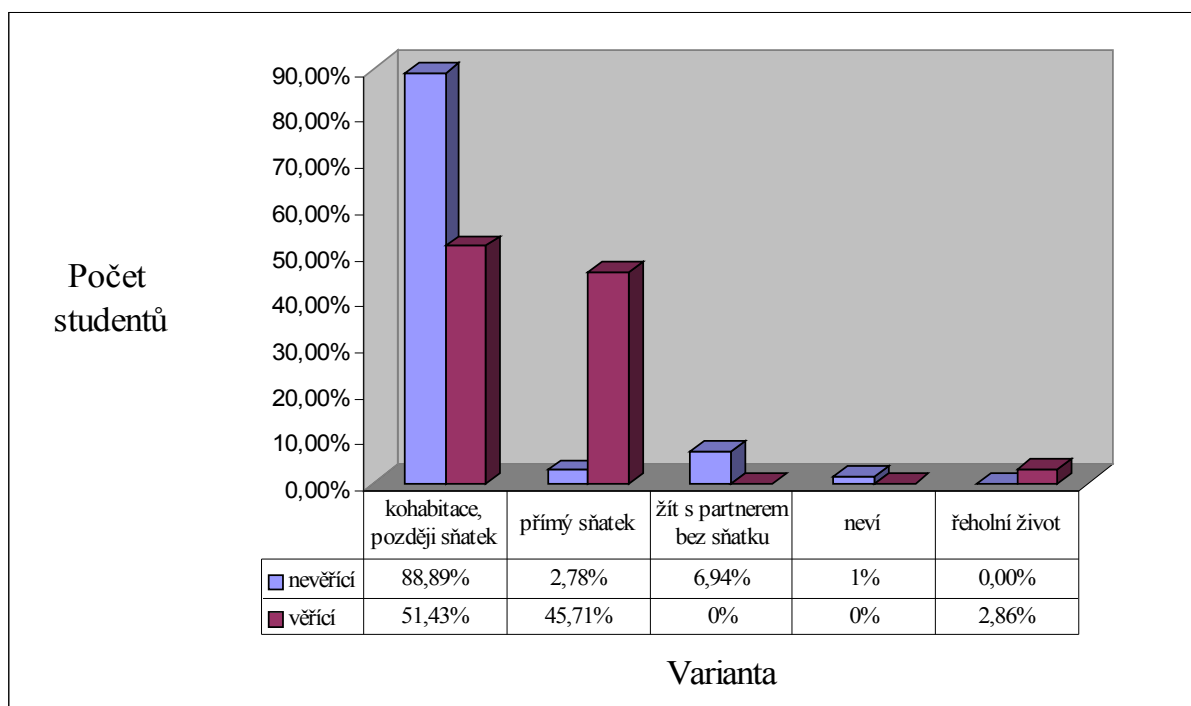
méně konvenční a manželství pro ně nemá tak vysokou hodnotu. V družském soužití se objevují podobné problémy jako u novomanželů: přesycení partnerem, pocit ztráty osobní identity a nadměrné závislosti na partnerovi či omezení v oblasti individuální seberealizace.

Preference způsobu života u nevěřících a věřících studentů.

Z nevěřících, kteří mají v současné době partnera, žije s tímto partnerem ve společné domácnosti 37,29% z nich. Manželství chce se současným partnerem uzavřít 83,05%.. Manželství chtějí nevěřící studenti uzavřít v průměru do 3,56 let. Naprostá většina studentů – 88,89% preferuje variantu žít s partnerem ve společné domácnosti a později s ním uzavřít sňatek, 6,94% chce žít se stálým partnerem bez sňatku, 2,78% chtějí uzavřít manželství bez předchozího života ve společné domácnosti a 1,39% dotazovaných neví.

Z věřících, kteří mají v současné době partnera, žije s tímto partnerem ve společné domácnosti 19,05% z nich. Manželství chce se současným partnerem uzavřít 80,95% věřících studentů. Manželství chtějí věřící studenti uzavřít v průměru do 2,25 let. 51,43% věřících studentů chce žít s partnerem ve společné domácnosti a později s ním uzavřít sňatek. 45,71% věřících studentů chce uzavřít manželství bez předchozího života ve společné domácnosti. Žádný věřící student nechce žít se stálým partnerem bez sňatku. 2,86% věřících studentů chce žít řeholním životem.

Graf 27: Preference způsobu života u nevěřících a věřících studentů.

Zdroj: Vlastní výzkum.

Porovnání skupiny nevěřících a věřících studentů:

- *ve společné domácnosti se současným partnerem žije o 18,24% více nevěřících studentů než věřících*
- *manželství se současným partnerem chce uzavřít 83,0% nevěřících a 80,95% věřících studentů (přitom 1,69% nevěřících jsou již manželé a 9,52% věřících jsou již manželé)*
- *manželství chtějí věřící studenti uzavřít v průměru o 1,31 roku dříve než nevěřící*
- *naprostá většina nevěřících studentů – 88,89% preferuje variantu žít s partnerem ve společné domácnosti a později s ním uzavřít sňatek – ve skupině věřících studentů jsou varianty c) žít s partnerem ve společné domácnosti a později s ním uzavřít sňatek a d) uzavřít s partnerem sňatek bez předchozího života ve společné domácnosti následující: c) 51,43% a d) 45,71%*
- *6,94% nevěřících studentů chce žít se stálým partnerem bez sňatku – žádný věřící student nechce žít se stálým partnerem bez sňatku*

Z výše uvedených porovnání vyplývá, že část věřících studentů skutečně preferuje hodnoty svého náboženského vyznání, a podle těchto hodnot a norem skutečně žijí. FIALOVÁ, HAMPLOVÁ, KUČERA et al. (16) uvádějí, že církevní stanoviska jsou ve své podstatě velmi přísná – vyžadují sexuální zdrženlivost u svobodných, předpokládají, když ne nerozlučitelnost jednou uzavřeného manželství, pak alespoň vysokou zodpovědnost v době jeho existence i v případě jeho rozpadu. Výše uvedené tedy dle mého názoru poukazuje na nutnou sebedisciplínu a pevnou vůli věřících, kteří skutečně žijí svým náboženským přesvědčením. Co se týká plánovaného počtu dětí, je otázkou, do jaké míry hraje svou roli náboženství a do jaké míry vzor z primární rodiny.

S výrokem „K pohlavnímu styku by mělo dojít až v manželství“ nesouhlasí 83,74% dotazovaných. S výrokem souhlasí 11,38% studentů; 4,07% studentů není zcela vyhraněno. 0,81% studentů neodpovědělo. Z výše uvedených výsledků vyplývá, že u většiny dotazovaných je sexuální život v dnešní době jednou ze složek partnerského života.

PLZÁK (43) tvrdí, že manželská sexualita musí mít druhořadé místo v partnerském vztahu. Manželé nesmí měřit kvalitu manželství kvalitou své sexuality. Zanikají-li dovednosti během styku, nezaniká tím přece citové souznění manželů.

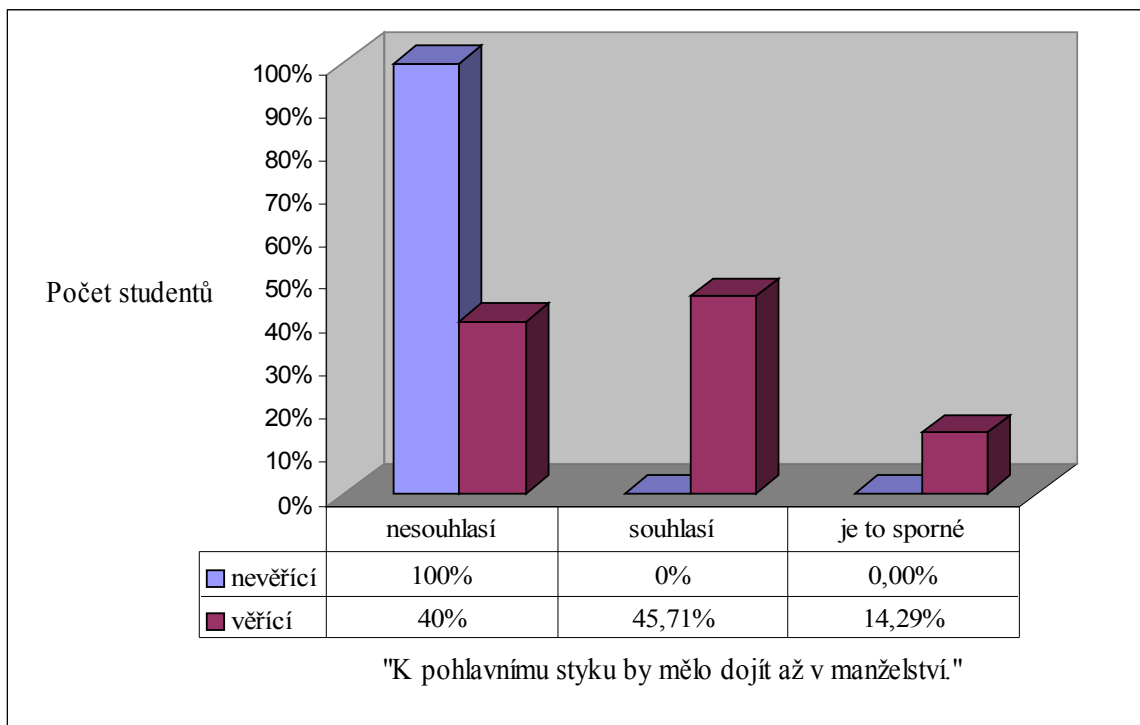
HINTNAUS (20) doplňuje tento fakt tvrzením, že zastánci názoru, že sexuální vztahy jsou osou manželství, opomíjejí skutečnost, že v rodině je systém vzájemně propojených vztahů, že se zde uspokojuje řada centrálních potřeb osobnosti (potřeba citové odezvy, jistoty a bezpečí, sounáležitosti, pocitu sociální užitečnosti a významu atd.).

LEYVA (33) tvrdí, že lidé, kteří jsou schopni odmítnout předmanželský nebo mimomanželský sexuální styk, jsou často silnější osobností díky sebedisciplíně a sebezáporu, které toto rozhodnutí vyžaduje. Tyto vlastnosti jsou důležité pro stabilní manželství, protože sebedisciplína je klíčem k budování pevného vztahu s partnerem. S tímto tvrzením souhlasím.

Postoj k předmanželskému pohlavnímu styku u nevěřících a věřících studentů.

Všech 100% nevěřících studentů s výrokem nesouhlasí. Mezi věřícími studenty 40% z nich s výrokem souhlasí, 45,71% s výrokem nesouhlasí a 14,29% odpovědělo, že souhlasí i nesouhlasí zároveň.

Graf 28: Postoj nevěřících a věřících studentů k výroku „K pohlavnímu styku by mělo dojít až v manželství.“

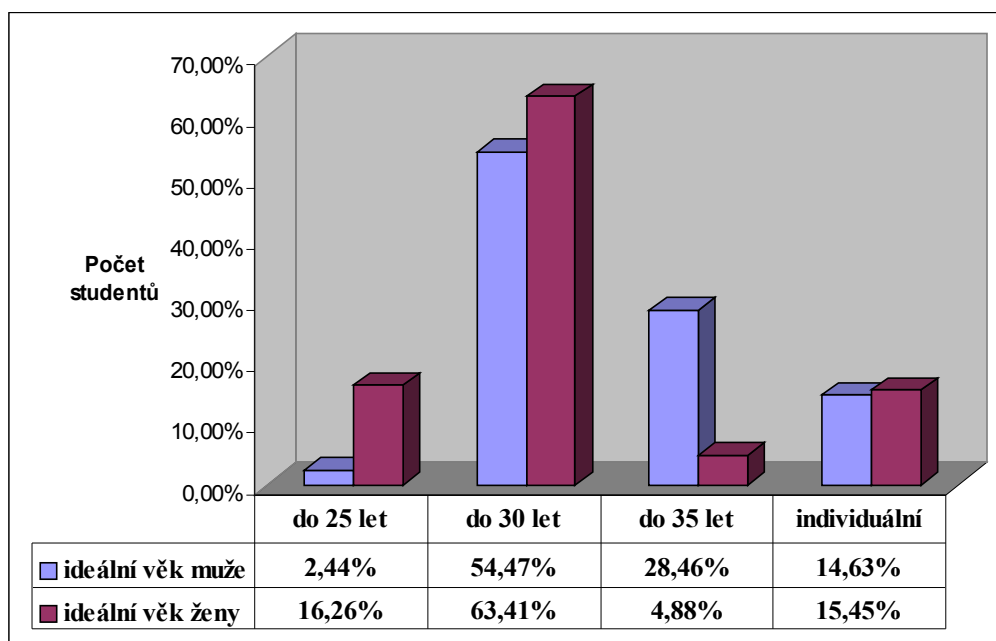
Zdroj: Vlastní výzkum.

Z výše uvedených výsledků vyplývá, u nevěřících studentů má v partnerském vztahu svou dimenzi i sexuální život. Věřící studenti nejsou ve svých názorech tak jednotní. 40% z nich odmítá možnost žít sexuálně až v manželství, 45,71% z nich souhlasí, že pohlavní styk je tak intimní a důvěrná záležitost, že patří až do manželství. Tato skupina studentů je tedy důkazem toho, že v naší společnosti existuje určitá skupina osob, které skutečně žijí podle svého náboženského přesvědčení.

Teorie sňatkového trhu poukazuje na rozdíly věku při vstupu do prvního manželství u mužů a žen. Věk při uzavření prvního sňatku je možné studovat z několika pohledů. Z výsledků státní statistiky je znám skutečný věk snoubenců v době sňatku. Sociologická šetření však umožňují zjišťovat kromě data sňatku i tzv. ideální nebo nejvhodnější věk pro uzavření prvního manželství. Z toho vyplývá obecná hypotéza, že doba, kdy se lidé žení/vdávají, nemusí být zcela v souladu s představami a odráží tak skutečnost, že na časování sňatku má vliv na jedné straně úspěch na sňatkovém trhu, velmi důležité jsou však i externí podmínky (bydlení, ekonomická situace atd.). (38)

Za obecně nejvhodnější věkovou hranici pro vstup do manželství považuje 123 dotazovaných osob u muže věk do 31,52 let, pro ženu do 29,33 let. Přitom 14,63% studentů tvrdí, že obecně nejvhodnější věk pro vstup do manželství je individuální. Stejně jako údaje ČSÚ (6), i můj výzkum prokázal trend odkládání sňatků do vyššího věku. Zatímco průměrný věk při prvním sňatku u nevěsty v r.1993 činil 23,2 let; v r.2001 již činil 26,9 let a v r. 2004 dokonce 28,0 let. Průměrný věk při prvním sňatku u ženicha v r.1993 činil 25,4 let; v r.2001 již 29,2 let a v r.2004 dokonce 30,5 let.

Graf 29: Ideální věk pro vstup do manželství podle cílové populace.

Zdroj: Vlastní výzkum.

Děti představují pro většinu studentů nedílnou součást jejich budoucího života. 95,12% dotazovaných uvedlo, že si přeje mít do budoucna děti. Tento údaj ukazuje, že lidé po dětech primárně touží.

Většina dotázaných vyjádřila přání mít do budoucna dvě děti - 52,99%. Průměrný počet chtěných dětí, které dotázaní celkem uvedli, byl 2,7 (podrobněji viz graf 24). Znepokojivá je ale skutečnost, že v posledních letech je porodnost v České republice stále relativně nízká. V roce 1980 byla úhrnná porodnost v České republice 1,861 dítěte, v roce 2000 1,144 a v roce 2003 1,179. Nejnižší úhrnná porodnost byla

naměřena v letech 1999, kdy činila 1,113. Oproti „nejplodnějšímu“ roku 1950 (porodnost dosáhla hodnoty 2,80) je to snížení o 1,66. Od roku 1999 sice porodnost neustále mírně stoupá (na 1,144 v roce 2000; na 1,146 v roce 2001; na 1,171 v roce 2002; na 1,179 v roce 2003; na 1,226 v roce 2004; na 1,282 v roce 2005), ale nadále to představuje velice nepříznivou situaci. (6)

Pro srovnání v zemích EU činila úhrnná plodnost v roce 2005 1,52. Přitom nejvyšší úhrnná plodnost byla v roce 2005 ve Francii – 1,94 a nejnižší v Polsku – 1,24. (52)

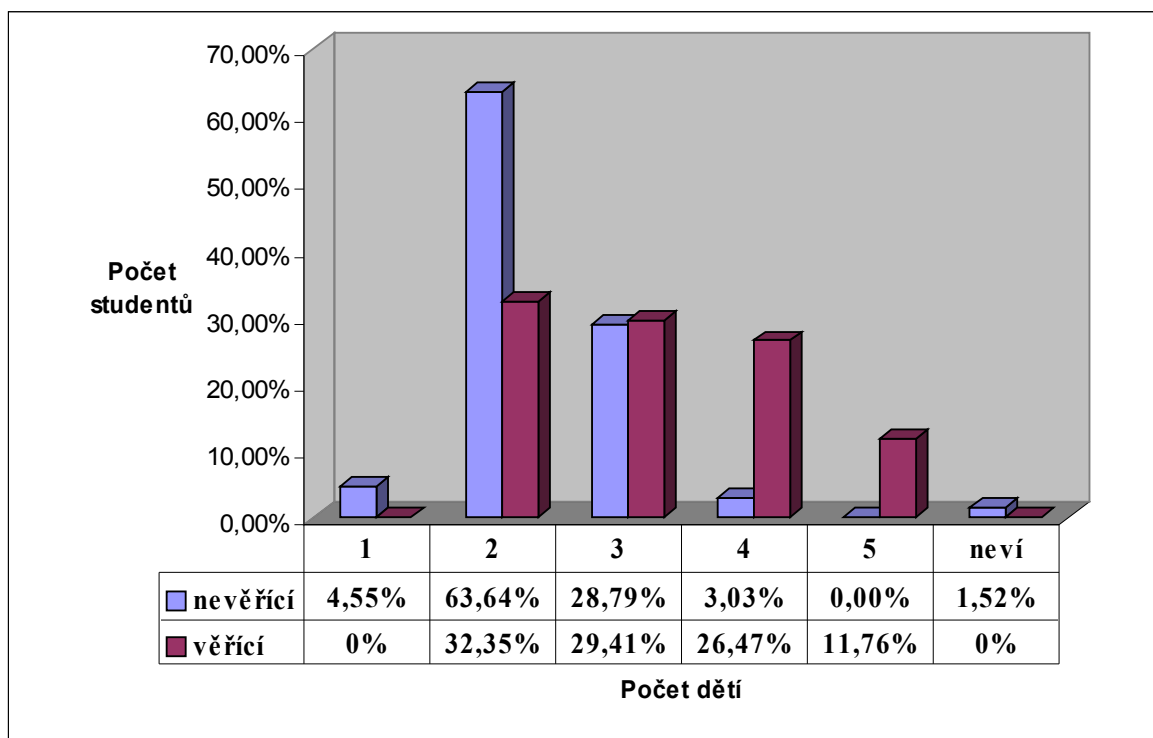
Vyplývá z toho tedy, že ačkoli si lidé obecně přejí mít dvě až tři děti, okolnosti je nutí od svých přání upouštět a reálný počet dětí podstatně omezit.

Plánovaný počet dětí u nevěřících a věřících studentů.

Z nevěřících studentů uvedlo 93,06%, že chtějí mít v budoucnu děti. Zbytek do 100% uvedl, že děti mít nechce. Studenti, kteří chtějí mít děti, se k počtu plánovaných dětí vyjádřilo tak, že 63,64% z nich chce mít 2 děti, 28,79% z nich chce mít 3 děti, 4,55% z nich chtějí mít 1 dítě, 3,03% z nich chtějí mít 4 děti a 1,52% z nich neví. *Průměrný počet plánovaných dětí u nevěřících studentů je 2,3 dětí na 1 studenta.*

Z věřících studentů uvedlo 97,14%, že chtějí mít v budoucnu děti. 2,86% uvedlo, že chce žít řeholním životem, proto neplánuje mít děti. Studenti, kteří chtějí mít děti, se k počtu plánovaných dětí vyjádřilo tak, že 32,35% z nich chce mít 2 děti, 29,41% z nich chce mít 3 děti, 26,47% z nich chce mít 4 děti a 11,76% z nich chce mít 5 dětí. *Průměrný počet plánovaných dětí u věřících studentů je 3,18 dětí na 1 studenta.*

Graf 30: Plánovaný počet dětí u nevěřících a věřících studentů.

Zdroj: Vlastní výzkum.

Porovnání obou skupin:

- *Ve skupině věřících studentů není žádný, který by do budoucna děti nechtěl*
- *Ve skupině nevěřících studentů nechce mít děti 6,94%*
- *U věřících studentů je počet plánovaných dětí o 0,88 dětí vyšší než ve skupině nevěřících studentů*

Z výše uvedených výsledků vyplývá, že věřící studenti plánují mít oproti nevěřícím studentům početnější rodinu. Důvodem může být jednak vzor z vlastní rodiny, dále i náboženství. Mezi věřícími není žádný, který by děti nechtěl mít. I zde je vidět vliv náboženského vyznání.

Dalším významným ukazatelem, ze kterého se dá usuzovat na demografický vývoj státu, je *věk, ve kterém si lidé pořizují první dítě*. V případě výzkumu, v kolika letech by chtěli mít své první dítě. Většina – 75,21% chce mít své první dítě do svých

30.narozenin. V průměru chtějí mít studenti své první dítě do svých 30,36 let. Nejčastěji studenti uváděli, že chtějí, aby se jim potomek narodil do 2let (25,94%), resp.3let (23,93%) po založení společné domácnosti. V průměru dotazovaní chtějí, aby se jim narodil potomek do 2,54 let po založení společné domácnosti. Podle vyjádření respondentů z Bibliografického výzkumu mladé generace 2002 (38) je ideální, aby se první dítě narodilo do tří let poté, co spolu partneři začnou bydlet (bez ohledu na legálnost vztahu). Je zde tedy patrný mírný posun u skupiny studentů z mého výzkumu.

Jak uvádí ČSÚ (7), i můj výzkum potvrdil změnu věkového rozložení plodnosti. Celý pokles plodnosti byl koncentrován do věkové skupiny žen mladších 24 let, u nich se plodnost snížila od roku 1991 do roku 2000 o čtvrtinu. Dle statistiky se nejvíce dětí rodí ženám ve věku 25 – 29 let (90,5 dítěte/ 1000 žen), druhou skupinou v počtu narozených dětí jsou ženy ve věku 20 – 24let (67,8 dítěte/ 1000 žen), třetí skupinou potom ženy ve věku 30 – 34let (43,1 dítěte/ 1000 žen). Přitom ale v roce 1980 se nejvíce dětí rodilo ženám ve věkovém intervalu 20 – 24let (171,3 dítěte/1000žen), na druhém místě v počtu narozených dětí byly ženy ve věku 25 – 29 let (101,1 dítěte/1000 žen), a ve věku 30 – 34 let se rodilo jen 36,5 dítěte na 1000 žen této věkové skupiny. Tyto údaje ukazují celkový pokles počtu narozených dětí i zvýšení věku žen – matek.

V žebříčku hodnot, který měli dotazovaní sestavit, se na prvním místě nejčastěji objevovaly tyto hodnoty: ZDRAVÍ 30,9%, PARTNERSKÝ VZTAH 28,46%, SOUČASNÁ RODINA 27,64% a VÍRA 8,94%. Svědčí to o tom, že tyto hodnoty jsou mezi současnou mladou generací velmi ceněny. Na druhou stranu je však trochu zarážející, že zdraví se objevilo na první příčce pouze u 30,9% studentů, očekávala jsem, že bude tato hodnota více doceněna.

Výsledný žebříček hodnot studentů vypadá takto: 1. místo ZDRAVÍ 30,9% 2.místo PARTNERSKÝ VZTAH 40,65% 3.místo: PŘÁTELE 35% 4.místo: PŘÁTELE 27,64% 5.místo: KONÍČKY 25,2% 6.místo: KONÍČKY 29,27% 7.místo: KONÍČKY 12,2% 8.místo: KONÍČKY 12,2%. Tento výsledný žebříček odráží preference poznávání života a snahu získat a udržet si určitý sociální status ve skupině vrstevníků. Je tedy do jisté míry výrazem nového životního stylu mladé generace.

Obdobný výzkum týkající se žebříčku hodnot – výzkum Naše společnost 2005 - byl proveden v dubnu 2005 Centrem pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR (21). V tomto výzkumu se ve věkové kategorii 20-29letých mužů umístila hodnota mít stálého partnera na prvním místě, hodnota dosáhnout úspěchů v zaměstnání na druhém místě, hodnota mít děti na třetím místě, hodnota dosáhnout co nejvyššího vzdělání na čtvrtém místě, hodnota záliby na pátém místě, hodnota oženit se na šestém místě a hodnota žít pestrým společenským životem na místě sedmém. V kategorii 20-29letých žen byla hodnota mít stálého partnera na prvním místě, mít děti na místě druhém, dosáhnout úspěchu v zaměstnání na třetím, vdát se na čtvrtém místě, dosáhnout co nejvyššího vzdělání na pátém místě, záliby na šestém místě a žít pestrým společenským životem na místě sedmém. Můžeme konstatovat, že ženy v porovnání s muži kladou mnohem větší důraz na to „mít děti“, muži si v porovnání s ženami mnohem více považují úspěchů v pracovní sféře. Ženy přisoudily v porovnání s muži o něco vyšší hodnocení na žebříčku důležitosti manželskému svazku, muži v porovnání se ženami si více cení možnosti věnovat se svým zálibám. Ač jsou v mém žebříčku hodnot sečteny hodnoty mužů i žen dohromady, lze z něj vyčíst a porovnat s uvedeným výzkumem určité skutečnosti. Stejně jako výzkum Naše společnost 2005, i můj výzkum potvrdil skutečnost, že partnerský vztah je vysoce ceněnou hodnotou, která zaujímá významné postavení v obou zkoumaných souborech. V mém výzkumu je patrné, že vysoce ceněnými prioritami studentů jsou zdraví, přátelé a koníčky. Výše uvedené deklaruje potřebu vysoké sounáležitosti mladých lidí navzájem a dále i vysokou potřebu uspokojovat své tužby a přání. Potřeba finančního zabezpečení a zajímavého a uspokojivého zaměstnání ustupují mírně do pozadí.

Zajímavou kategorií výzkumu bylo hodnocení vlastností či schopností u osob opačného pohlaví, kterých si studenti nejvíce cení. Nejvíce si studenti cení UPŘÍMNOSTI, tu uvedlo 47,97%, dále TOLERANCE 44,72%, SPOLEHLIVOST 36,56%, SMYSL PRO HUMOR 35,77% a VĚRNOST 26,83%. Těmito hodnotami deklarují dotazovaní potřebu opravdovosti svého vztahu, potřebu vzájemné opory a důvěry, radosti.

Dotazovaní považovali pro partnerský či manželský vztah za negativní hlavně tyto vlastnosti či okolnosti: SOBECTVÍ 41,46%, NEVĚRU 36,59%, LEŽ 34,15% NEUPŘÍMNOST A NEDŮVĚRA 33,33% a ZÁVISLOST NA DROGÁCH A ALKOHOLU 29,27%.

Z následujícího výčtu je patrné, čeho by se mladí lidé chtěli ve svém vztahu vyvarovat, z čeho mají největší strach. V první pěťici se umístila i závislost na drogách či alkoholu, která se stává velkým problémem dnešní moderní doby. Velkým problémem se zřejmě stává i nevěra, neboť nevěra se také dostala do první pěťice negativních vlastností. Preference věrnosti je zase v první pěťici vlastností, kterých si dotazovaní nejvíce cení u osob opačného pohlaví. Stejně je tomu i se lží a upřímností.

Na podzim roku 1997 byl proveden Sociologickým ústavem výzkum Mladá generace 1997 (38). V tomto výzkumu měli dotazovaní mimo jiné hodnotit důležitost jednotlivých, předem daných vlastností životního partnera. Při hodnocení se postoje mladých lidí projevily jako poměrně konzervativní, a to ve smyslu vysokého důrazu na rodinné hodnoty. Mezi nejdůležitější vlastnosti partnera patří dle dotázaných mužů i žen dobrý vztah k dětem, zodpovědnost a poctivost, smysl pro rodinný život a toleranci. V mém výzkumu jsem ponechala dotazovaným volné pole působnosti, měli jednotlivé hodnoty či skutečnosti sami vypsat. Nemohu tedy mnou získané údaje porovnat s tímto výzkumem. Přesto si ale myslím, že i můj výzkum přináší obohacující poznatky v oblasti partnerství, manželství a rodičovství u mladé generace dnešních dnů.

Výsledky výzkumu ukázaly, že v manželství chce a zřejmě i bude žít převážná většina mladých lidí, i když často až po nesezdaném soužití „na zkoušku“ (viz graf 15,16 a 17).

Dalším zjištěním bylo, že v životních plánech mladé generace studentů převažuje model dvou, maximálně však tří dětí rodiny (viz graf 23). Ovšem z údajů úhrnné plodnosti musíme konstatovat, že ačkoli si lidé obecně přejí mít dvě až tři děti, okolnosti je nutí od svých přání upouštět a reálný počet dětí podstatně omezit.

Výzkum dále potvrdil současný trend odkládání sňatků do vyššího věku. Podle dotazovaných studentů je ideální věk pro vstup do manželství u muže do 31,52let a pro

ženu do 29,33let (viz grafy 19, 20 a 21). Přitom průměrný věk při prvním sňatku u nevěsty v r. 2004 činil 28,0 let a u ženicha v r.2004 dokonce 30,5 let. (6)

Výzkum potvrdil i současný trend zvyšujícího se věku prvorodiček. V průměru chtějí mít studenti své první dítě do svých 30,36 let (viz graf 24). Dle údajů ČSÚ (6) byl průměrný věk matky při narození 1.dítěte v roce 2004 26,3let.

Výzkum prokázal i to, že část věřících studentů opravdu preferuje hodnoty svého náboženského vyznání, a podle těchto hodnot a norem skutečně žijí. Jak uvádějí FIALOVÁ, HAMPLOVÁ, KUČERA et al. (16), církevní stanoviska jsou ve své podstatě velmi přísná – vyžadují sexuální zdrženlivost u svobodných, předpokládají, když ne nerozlučitelnost jednou uzavřeného manželství, pak alespoň vysokou zodpovědnost v době jeho existence i v případě jeho rozpadu. Výše uvedené tedy dle mého názoru poukazuje na nutnou sebedisciplínu a pevnou vůli věřících, kteří skutečně žijí svým náboženským přesvědčením. Co se týká plánovaného počtu dětí, je otázkou, do jaké míry hraje svou roli u věřících studentů náboženství a do jaké míry vzor z primární rodiny.

6. Závěr

Diplomová práce se zabývala rodinou, manželstvím a nesezdaným soužitím.

Cílem práce bylo zjistit postoje studentů Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích k těmto výše zmiňovaným oblastem. Tento cíl byl splněn.

V souvislosti s cílem práce se stanovené hypotézy potvrdily (viz kapitola Diskuse).

Tato práce je obohacující v tom, že přináší základní, ale přitom hlavní údaje o rodině, manželství a nesezdaném soužití (viz kapitola Současný stav). Při tvorbě kapitoly Současný stav jsem využila mnoha aktuálních pramenů od významných odborníků, kteří se touto problematikou detailně zabývají, včetně toho, že jsem svou práci obohatila i o informace z cizojazyčných zdrojů.

Mnou provedený výzkum předkládá postoje a názory současných vysokoškolských studentů k rodině, manželství, nesezdanému soužití a rodičovství. Těchto mladých lidí se výše zmiňovaná témata velmi bezprostředně dotýkají.

Výsledky výzkumu ukázaly, že v manželství chce a zřejmě i bude žít převážná většina mladých lidí, i když často až po nesezdaném soužití „na zkoušku.“ I když manželství a rodina ztratily část svého postavení, zůstávají důležitým sociálním zázemím pro život jednotlivců, prostorem pro uspokojování citových potřeb. Dalším základním zjištěním bylo, že v životních plánech mladé generace studentů převažuje model dvou, maximálně však tříčlenné rodiny.

Výsledky práce tedy přinášejí velké obohacení v podobě informací o plánovaném rodinném a reprodukčním chování současných vysokoškolských studentů v Českých Budějovicích. Výsledky mohou být základem pro další studie a výzkumy v této oblasti, a to nejen pro další porovnávání plánovaného rodinného a reprodukčního chování ostatních vysokoškolských studentů (a to nejen na území České republiky), ale i pro srovnávání oblastních (regionálních) či celonárodních trendů v oblasti partnerství a manželství. Práce může sloužit i jako kvalitní materiál pro úvahy o trendech současné mladé generace. Dále může práce sloužit jako vhodný doplňkový materiál pro odborníky z řad manželských poradců či jiných odborníků věnujících se oblasti partnerství a manželství.

11. EUROSTAT. *Divorces per 1 000 persons*. [online]. Poslední aktualizace 5.3.2007. [11.3.2007] Dostupné z <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=Yearlies_new_population&root=Yearlies_new_population/C/C1/C13/cab10512>.
12. EUROSTAT. *Marriages per 1 000 persons*. [online]. Poslední aktualizace 5.3.2007. [11.3.2007] Dostupné z <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=Yearlies_new_population&root=Yearlies_new_population/C/C1/C13/cab10000>.
13. EUROSTAT. *Total fertility rate*. [online]. Poslední aktualizace 5.3.2007. [11.3.2007] Dostupné z <<http://dw.czso.cz/ode/tab/cab12048.htm>>.
14. EVELY, L. *Láska a manželství*. 1.vyd. Ústí nad Orlicí: Grantis, 2000. 157s. ISBN 80-902400-4-6
15. FEGLEROVÁ, P. *Manželskému partnerovi bych neměl dávat za příklad svého rodiče*. In: Rodinný život, 2006, ročník XVI, číslo 3, strana 5-6. ISSN 1214-0856
16. FIALOVÁ, L. - HAMPLOVÁ, D. – KUČERA, M. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 163s. ISBN 80-85850-87-7
17. FROMM, E. *Umění milovat*. 1.vyd. Praha: Simon and Simon Publishers, 1996. 125s. ISBN 80-85637-26-X
18. FROMM, E. *Mít nebo být?* 1.vyd. Praha: Naše vojsko, 1992. 169s. ISBN80-206-0181-3
19. GEIST, B. *Sociologický slovník*. 1.vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992. 647s. ISBN 80-85605-28-7
20. HINTNAUS, L. *Člověk a rodina. Smysl a funkce rodiny*. 1.vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita Zdravotně sociální fakulta České Budějovice, 1998. 95s. ISBN 80-7040-315-2
21. HORÁKOVÁ, N. *Co je pro nás v životě důležité?* [online]. Poslední aktualizace 12.9.2005. [7.7.2007] Dostupné z <http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100045s_horakova-hodnoty.pdf>.
22. HRUŠÁKOVÁ, M. *Sňatek a paragrafy*. 1.vyd. Praha: Computer Press, 2000. 73s. ISBN80-7226-396-X

23. CHAPMAN, G. *Manželství, po jakém jste vždycky toužili*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 2006. 111s. ISBN 80-7255-133-7
24. CHAPMAN, G. *Pět jazyků lásky*. 1.vyd. Praha: Návrat domů, 2002. 137s. ISBN 80-7255-058-6
25. CHODURA, V. *Psychiatrie*. 2.vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 1999. 80s. ISBN 80-7040-365-9
26. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. 285s. ISBN 80-7178-535-0
27. JELLOUSCHEK, H. *Pravidla lásky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 135s. ISBN 80-7178-706-X
28. KIPPLEY, J. *Manželská sexualita – mravní aspekty*. 1.vyd. Kladno: Liga párů v České republice, 2002.
29. KIRSCHNER, J. *Trénink pro partnerský život*. 1.vyd. Praha: Portál, 2002. 128s. ISBN 80-7178-665-9
30. KOZLOVÁ, L., FRANCOVÁ, H. *Finanční a pracovně-právní podpora rodičovství*. In: Reprodukční zdraví 2006 : Co dělat, aby člověk měl děti, když a až je bude chtít mít. Editor: Hana Konečná. 1.vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2006. Str. 25-28. 34s. ISBN 80-7040-855-3
31. KRATOCHVÍL, S. *Manželská terapie*. 3.vyd. Praha: 2000. 255s. ISBN 80-7178-332-3
32. LANGMEIER, J. KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 1998. 344s. ISBN 80-7169-195-X
33. LEYVA, A. *Bud' voči svojmu životnému partnerovi pravdivý* [online]. Poslední aktualizace 16.8.2006 [31.10.2006] Dostupné z 1. <<http://rodina.php5.sk/view.php?cislocianku=2005081601>>.
34. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161s. ISBN - 80-86429-19-9
35. McDowell, J., Lewis, P. *Co dělat na „rande“?*. In: Rodinný život, 2005, ročník XV, číslo 2, strana 11. ISSN 1214-0856

36. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 250s. ISBN - 80-86429-05-9
37. MRKVIČKA, J. BARTÁK, V et al. *Škola pro snoubence a novomanžele*. 1.vyd. Praha: Avicenum, 1976. 424s. ISBN 08-059-76
38. PALONCYOVÁ, J. *Rodinné chování mladé generace. Závěrečná zpráva z „Biografického výzkumu mladé generace 2002“*. Praha: VÚPSV, 2002. 102s.
39. PARROTOVI, L.a L. *Zachraňte své manželství. Jak předcházet zbytečným krizím*. 1.vyd. Praha: Návrat domů, 2004.135s. ISBN 80-7255-105-1
40. PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny. Struktura, dynamika, komunikace*. 1.vyd. Brno: Doplněk, 2000. 294s. ISBN 80-7239-039-2
41. PLAŇAVA, I. *Spolu každý sám. V manželství a rodině*.1.vyd. Praha: NLN,s.r.o., 1998. 218s. ISBN 80-7106-292-8
42. PLAŇAVA, I. *Jak se (ne)rozvádět*. 1.vyd. Praha:Grada Publishing. 1994. 120s. ISBN 80-7169-129-1
43. PLZÁK,M. *Žena a muž. Teorie a praxe manželského soužití*. 1.vyd. Praha: Motto, 2001. 224s. ISBN 80-7246-099-4
44. PLZÁK,M. *Jak dál...?u vás doma, ve vašem manželství*. 1. vyd. Praha: Troja, 1999. 117s. ISBN 80-902428-1-2
45. PLZÁK, M. *Klíč k výběru partnera pro manželství*. 2.vyd. Praha: Avicenum, 1989. 265s. ISBN 08-080-89
46. SIMAJCHL, L. *Láska pod lupou*. 1.vyd. Přímětice: Tiskový apoštolát FATYM, 2001. 59s.
47. SIMOTA, D. *Rodina, manželství, kohabítace. Co je rodina?* [online]. Poslední aktualizace 14.7.2005. [30.5.2006]. Dostupné z <<http://www.e-polis.cz/view.php?id=106&catid=27>>.
48. SMALLEY,G. *Kdyby jen muž věděl... ..co žena prožívá*. 1.vyd. Praha: Návrat domů, 2001. 138s. ISBN 80-7255-048-9
49. STANLEY, S. *What is it with men and commitment, anyway?* In Threshold, A magazine about marriage education, 2005, číslo 83: March, strana 8-9. ISSN 1036 1170
50. ŠIPR, K. *Hovory o lásce*. 2.vyd. Brno: Tisk, 1991. 136s. ISBN 80-7122-004-3

51. ŠMOLKA, P. *Muž a žena – návod k použití*. 1.vyd. Praha : Portál, 2004. 159s. ISBN 80-7178-911-9
52. ŠMOLKA, P. *Soužití bez svatby* [online]. Poslední aktualizace 19.4.2002. [13.7.2006] Dostupné z <<http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=2465> >.
53. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*.1.vyd. Praha: Portál, 2000. 522s. ISBN 80-7178-308-0
54. WILLI, J. *Psychologie lásky: osobní rozvoj cestou partnerského vztahu*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. 250s. ISBN 80-7178-982-8
55. Zákon 94/1963 Sb., O rodině

8. Klíčová slova

Postoj

Studenti

Rodina

Manželství

Nesezdané soužití

9. Přílohy

Příloha 1: Dotazník o postoji studentů Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích k rodině a manželství

DOTAZNÍK

o postoji studentů Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích k rodině a manželství
listopad – prosinec 2006

Vážená studentko, vážený studente,
jmenuji se Kristýna Fantová a studuji 5. ročník ZSF JU. Téma mé diplomové práce zní *Postoj studentů Jihočeské univerzity k rodině a manželství*. Vaše odpovědi na následující otázky mi umožní splnit vytyčený cíl práce. Prosím tedy o pravdivé zodpovězení následujících otázek. Děkuji Vám za čas věnovaný tomuto dotazníku.

Pohlaví:

Věk:

Rodinný stav:

Kterou fakultu, obor a ročník studujete?.....

Jste věřící? a) ano b) ne

Pokud ano, hlásíte se k nějaké církvi? a) ano b) ne

Pokud ano, k jaké?

1. Kde jste v dětství a dospívání převážně vyrůstal(a):

- a) na vesnici
- b) ve městě do 10 000 obyvatel
- c) ve městě nad 10 000 obyvatel

2. V jakém typu rodiny jste v dětství (do 15 let) převážně vyrůstal(a)?

- a) v úplné rodině s oběma vlastními rodiči
- b) v úplné rodině s jedním nevlastním rodičem
- c) jen s otcem
- d) jen s matkou
- e) u prarodičů nebo příbuzných
- f) v náhradní rodině (v pěstounské péči, v dětském domově)
- g) jiná odpověď :

.....
.....

3. Existovalo partnerství či manželství Vašich rodičů?

- a) ano
- b) ne

4. Jakou formu soužití preferovali Vaši biologičtí rodiče?

- a) manželství
- b) soužití ve společné domácnosti bez toho, že jsou oddáni
- c) jiná odpověď:

.....
.....
.....

5. Trvá dosud partnerství či manželství Vašich rodičů?

- a) ano
- b) ne

- Pokud partnerství či manželství Vašich rodičů zaniklo, co bylo důvodem?

- a) některý z rodičů zemřel
- b) rozvod
- c) jiná odpověď:

.....
.....
.....

6. Navázal(a) jste během Vašeho života partnerský vztah?

- a) ano
- b) ne

- Jestliže ano, kolik partnerských vztahů (delších než 3 měsíce) jste během Vašeho života navázal(a) celkem. Zahrňte i případného současného partnera (i manžela), se kterým se znáte déle než 3 měsíce.

Počet partnerských vztahů celkem :

- Žil(a) jste někdy s někým z těchto partnerů ve společné domácnosti?

- a) ano
- b) ne

7. Máte v současné době partnera (partnerku) nebo manžela (manželku) ?

- a) ano
- b) ne – přejděte na otázku číslo 10.

8. Žijete se současným partnerem, manželem (partnerkou, manželkou) ve společné domácnosti?

- a) ano, žijeme ve společné domácnosti
- b) ne, nežijeme ve společné domácnosti

- Pokud žijete ve společné domácnosti, kde v současné době bydlíte?

- a) u rodičů nebo u jednoho rodiče ve společném bytě/domě
- b) u rodičů nebo u jednoho rodiče manželky/partnerky ve společném bytě/domě
- c) u jiných příbuzných v bytě/domě
- d) na koleji
- e) v podnájmu
- f) v pronajatém bytě
- g) v samostatném bytě (vlastním, družstevním nebo nájemním ve státním, obecním, soukromém domě)
- h) jiná odpověď:

.....
.....
.....

9. Máte v úmyslu s Vaším současným partnerem (partnerkou) uzavřít manželství?

- a) ano
- b) ne
- c) jsme již manželé

- Pokud ano, za jak dlouho chcete manželství uzavřít?

- a) do 1 roku
- b) do 2 let
- c) do 3 let
- d) do 4 let
- e) jiná odpověď:

Pokud ne, z jakého důvodu? (odpovězte, prosím, vlastními slovy)

.....
.....
.....
.....

10. Vyberte z následujících možností tu, kterou považujete pro svůj život za nejlepší:

- a) žít sám(a) bez stálého partnera
- b) žít se stálým partnerem bez sňatku
- c) žít s partnerem ve společné domácnosti a později s ním uzavřít sňatek
- d) uzavřít s partnerem sňatek bez předchozího života ve společné domácnosti
- e) jiná varianta:

.....
.....
.....
.....

- Z jakého důvodu považujete tuto variantu pro svůj život za nejlepší?

11. S výrokem: „ K pohlavnímu styku by mělo dojít až v manželství.“

- a) souhlasím
- b) nesouhlasím

- Prosím, zdůvodněte svou odpověď:

.....

.....

.....

.....

.....

12. Jaký věk je podle Vás obecně nejvhodnější pro vstup do manželství? (i v případě, že do manželství Vy sám(a) vstoupit nechcete)

A) pro muže :

- a) do 20 let
- b) do 25 let
- c) do 30 let
- d) do 35 let
- e) jiná odpověď:.....

B) pro ženu:

- a) do 20 let
- b) do 25 let
- c) do 30 let
- d) do 35 let
- e) jiná odpověď:.....

13. Máte děti?

- a) ano
- b) ne

- Pokud děti máte, uveďte prosím kolik a jaký je jejich věk:

- Pokud děti zatím nemáte, chcete je mít?

- a) ano, chci mít děti
- b) ne, nechci mít děti - pokračujte otázkou číslo 17.

14. Kolik dětí byste Vy osobně chtěl(a) mít?

.....
.....

15. V kolika letech byste chtěl(a) mít své první dítě?

a) do svých 25 narozenin

b) do svých 30 narozenin

c) do svých 35 narozenin

d) do svých 40 narozenin

e) jiná odpověď:

.....

16. Za jak dlouho po založení společné domácnosti (společné bydlení partnerů) byste chtěl(a), aby se Vám narodil potomek?

a) do 1 roku

b) do 2 let

c) do 3 let

d) do 4 let

e) do 5 let

f) jiná odpověď:

.....

.....

.....

.....

17. Sestavte Váš žebříček hodnot:

(např. přátelé, současná rodina, partnerský vztah, záliby a koníčky, finanční zabezpečení, atd.) Snažte se prosím vyplnit všech 8 hodnot.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

18. Jakých vlastností či schopností si u osob opačného pohlaví ceníte?(uveďte alespoň 5)

19. Které vlastnosti či okolnosti považujete pro partnerský (či manželský) vztah za negativní? (prosím uveďte alespoň 5)

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.